

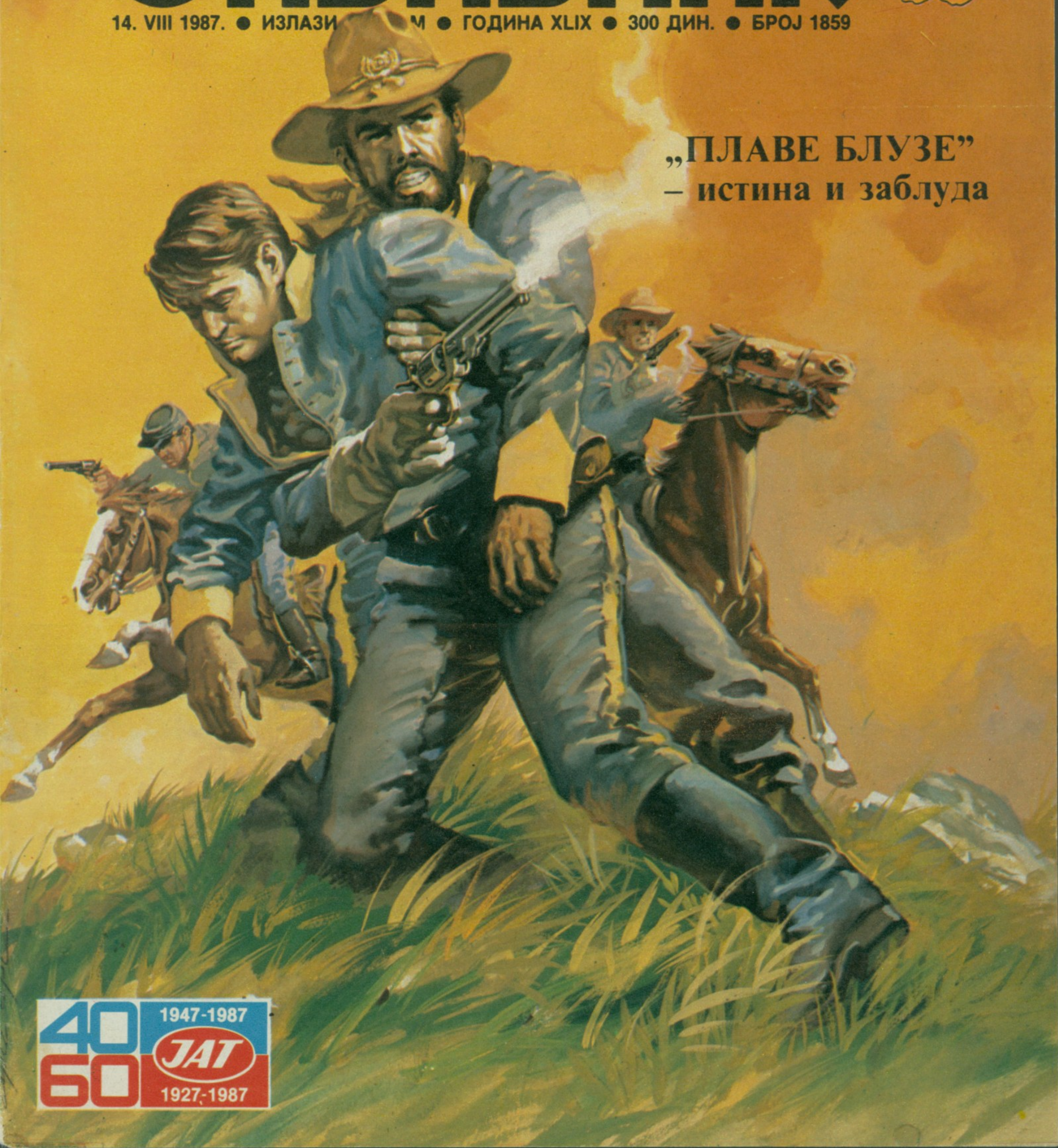
ПОЛИТИКИНИ

ЗАБАВНИК

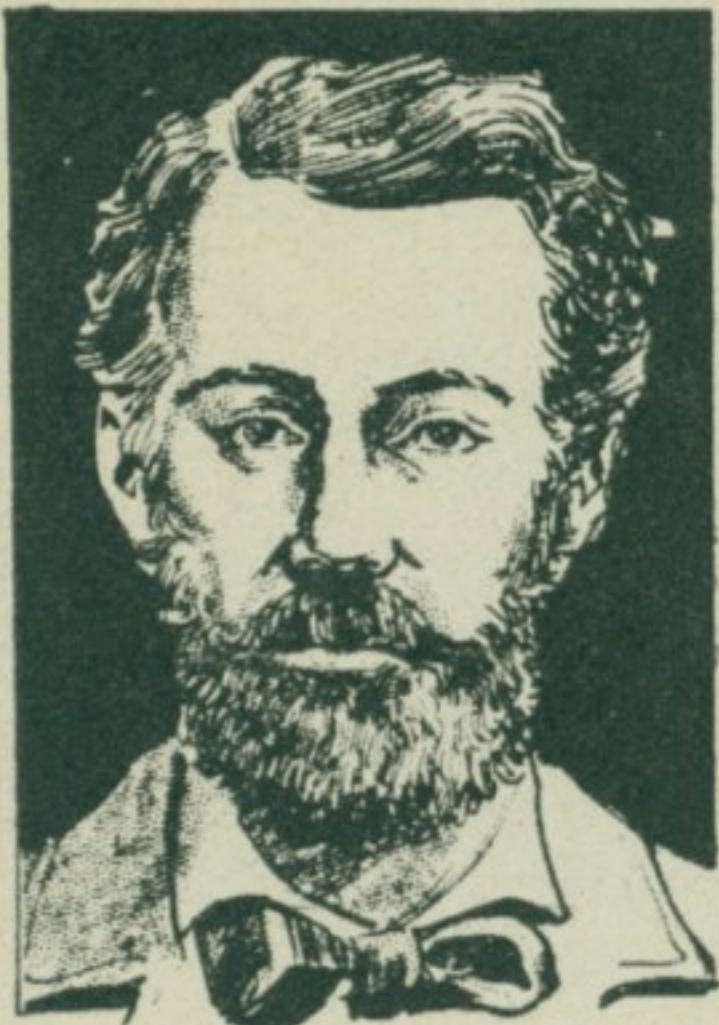


14. VIII 1987. • ИЗЛАЗИ М • ГОДИНА XLIX • 300 ДИН. • БРОЈ 1859

„ПЛАВЕ БЛУЗЕ”
— истина и заблуда



40 1947-1987
60 JAT 1927-1987

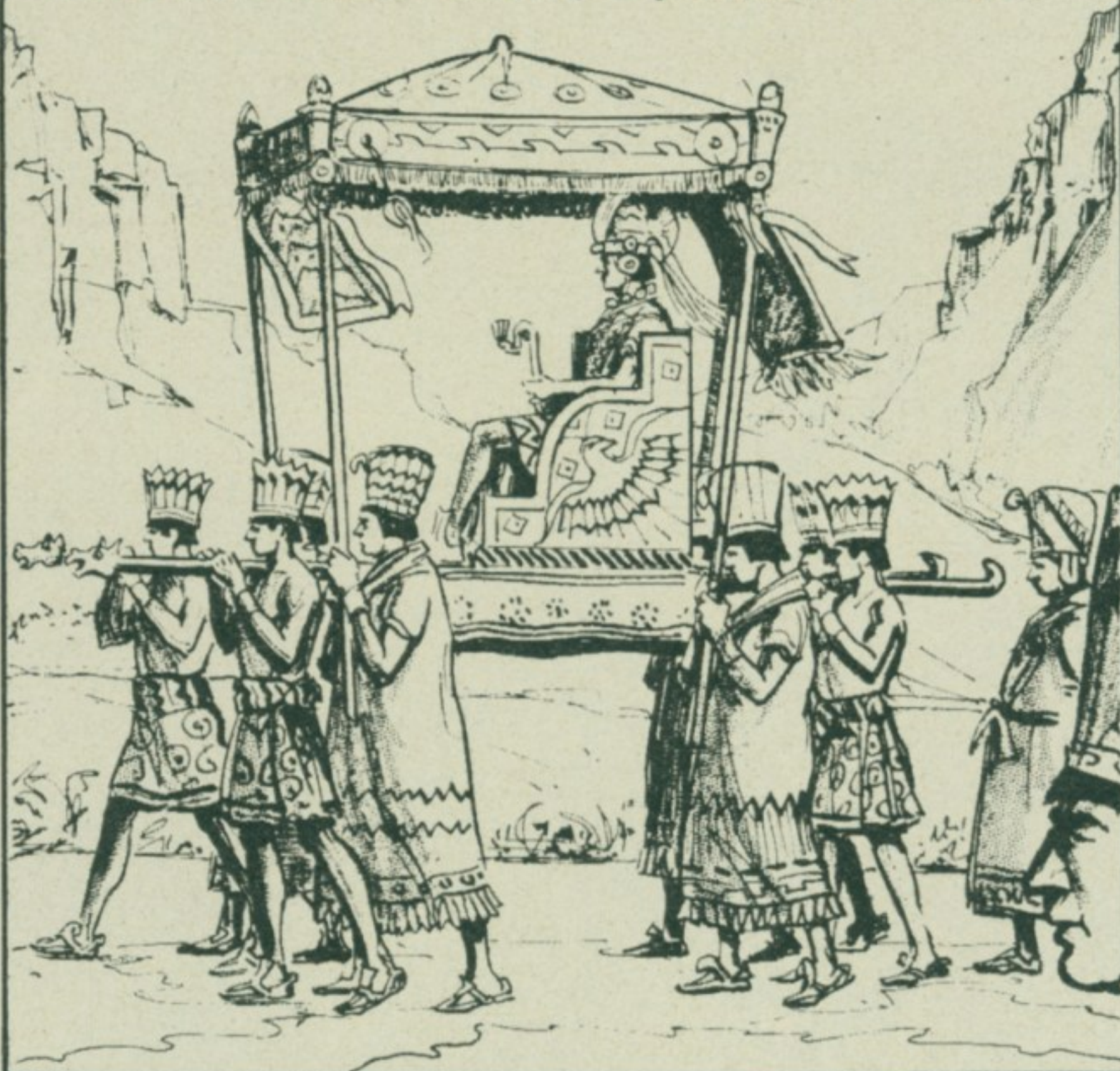


**ФРЕДЕРИК
ОГИСТ БАРТОЛДИ**
(1834 - 1904)

ФРАНЦУСКИ ВАЈАР,
ГРАДИТЕЉ СТАТУЕ
СЛОБОДЕ У ЊУЈОРКУ
ПРВОБИТНО ЈЕ ПРО-
ЈЕКТОВАО СПОМЕНИК
КОЈИ ЈЕ, КАО СИМ-
БОЛ ЦИВИЛИЗАЦИ-
ЈЕ, ТРЕБАЛО ДА
СТОЈИ НА УЛАЗУ У
СУЕЦКИ КАНАЛ.
ПОШТО ТАЈ ПЛАН
НИКАДА НИЈЕ ОС-
ТВАРЕН, БАРТОЛДИ
ЈЕ МНОГЕ ЕЛЕМЕН-
ТЕ ПРИМЕНИО
КОД ПРОЈЕКТОВА-
ЊА АМЕРИЧКЕ
СТАТУЕ СЛОБОДЕ.

Ацтекски МОНТЕСУМА II (1466 - 1520)

УПРАВЉАО ЈЕ МЕКСИКОМ КАД СУ ШПАЊЦИ,
ПОД ВОЂСТВОМ ЕРНАНА КОРТЕСА, ОСВОЈИ-
ЛИ ЊЕГОВУ ЗЕМЉУ. АЦТЕЦИ СУ МОНТЕСУМУ
СМАТРАЛИ ЗА БОЖАНСТВО: БИЛО ИМ ЈЕ ЗАБРА-
ЊЕНО ДА МУ ПОГЛЕДАЈУ У ЛИЦЕ, А ЊЕГОВА
СТОПАЛА НИСУ СМЕЛА ДА ДОТАКНУ ЗЕМЉУ.



5 ДРЖАВА

У САД - КАЛИФОРНИЈА, АЈАСКА,
ВАШИНГТОН, ОРЕГОН И ХАВАЈИ
ИМАЈУ УКУПНО 50 ЖИВИХ
ВУЛКАНА. САМО ХАВАЈСКИ ВУЛКАН
КИЛАУЕА ЈЕ ОД 1983. ДО ДАНАС
ИМАО 48 ЕРУПЦИЈА.



МОЖЕ ДА СТАНЕ У СУПЕНУ
КАШИКУ, А ИЗРАЂУЈЕ СЕ У САД.
СРЧАНИМ БОЛЕСНИЦИМА
ПОЧЕО ЈЕ ДА СЕ УГРАЂУЈЕ
ПРОШЛЕ ГОДИНЕ.

© 1987 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

●●● у Белгији постоје возо-
ви у којима се за време путова-
ња могу бесплатно учити стра-
ни језици. Тако рецимо, у по-
следњем вагону воза Бриж-Бри-
сел путници који говоре само
фламандски могу да уче фран-
цуски или енглески. У другом
једном „лингвистичком” возу
који саобраћа на југу земље где
се говори француски, путници
могу да уче холандски и енглес-
ки.

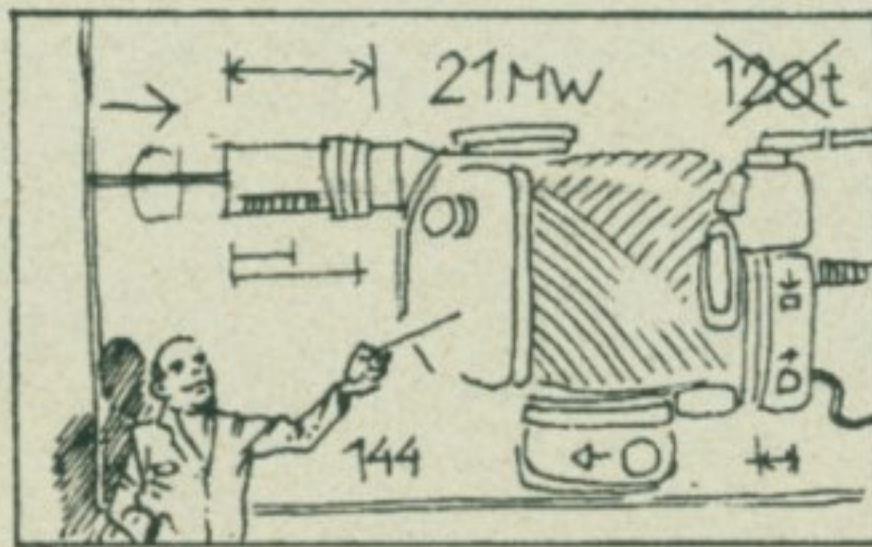


●●● власник ресторана „Га-
лерија страха” у Мар дел Плати
(Аргентина) у локалним нови-
нама објавио је оглас у коме ну-
ди посао за десет најружнијих
жена. Пријавило се стотинак
кандидаткиња јер плата није за

потцењивање: триста долара
недељно. Међутим власник је
на једвите јаде изабрао тражени
број девојака, јер већина није
била довољно ружна.



●●● истраживачи с Кали-
форнијског универзитета изве-
ли су читав низ експеримената у
5. и 6. разреду америчких основ-
них школа и утврдили да су уче-
ници много активнији у усваја-
њу градива кад су им клупе,
уместо у класичним редовима,
размештене укруг око катедре.



●●● најјачи електромотор на
свету, снаге 21 мегават, произ-
вела је француска фирма „Ал-
стом”, а користи се код инста-
лација за вађење нафте. Раније
за исти посао употребљавана
парна турбина којој је дневно
требао 120 тона паре. Овај мо-
тор се напаја преко полупровод-
ничког трансформатора који је
састављен од 144 вноковолтних
тиристора. Брзина окретања:
5.900 обртаја у минуту.

●●● један милионер из Банг-
кока уложио је приличну суму
да би за свој град направио
симбол какав нигде другде на
свету не постоји. Сада изнад
тајландске престонице лебди ог-
роман балон у облику слона.

●●● житељи француског
места Тонон недавно су напра-
вили највећи фонд (специјали-
тет од топљеног сира) на свету.
За ово је то употребљени су 396
килограма ементалера, 1200
главина белог лука, килограм и
по бибера и 212 литара вина. У
припремању је учествовало 1500
грађана, а специјалитет је био

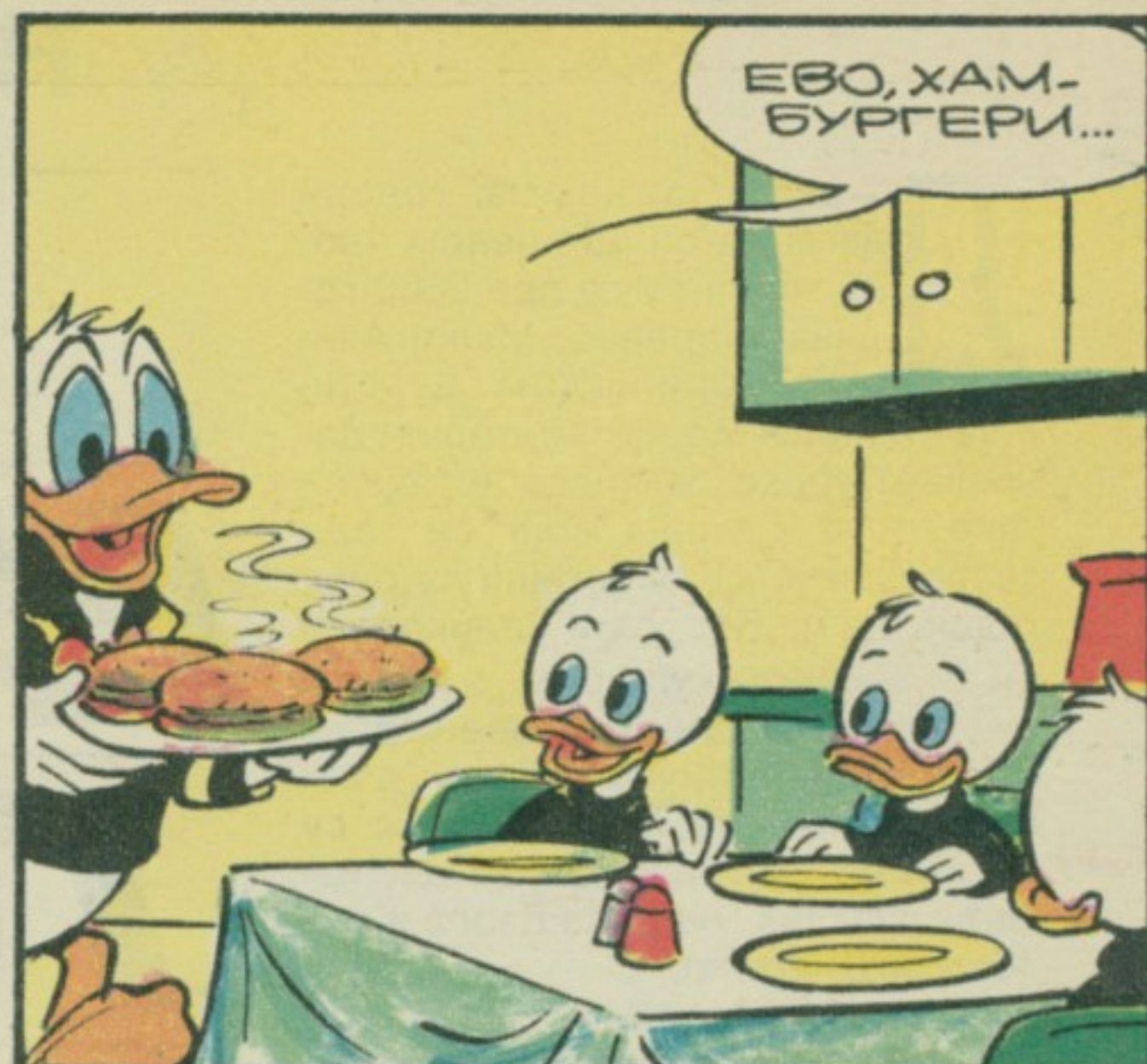


зготовљен за два часа. Житељи
Тонона нису се упутили у овај
кулинарски подухват само да
би ушли у Гинисову књигу ре-
корда већ и да би прикупили
новац за борбу против рака.

●●● трећина телефонских
разговора у САД обавља се по-
моћу светлосних проводника.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК



НИКО НЕ ЗНА ТАЈНУ

КАКО РАЗВЕЗАТИ ГОРДИЈЕВ ЧВОР

Догађаји о којима говори легенда о Гордијевом чвору збили су се пре 2000 година у древној Малој Азији, у фригијском царству које се налазило на територији данашње Турске, тамо где је текла и тече река Сакраја која се тада звала Сангарија. Фригијци су били дошљаци из Европе и одликовали су се високом културом, а бавили су се земљорадњом у занатством. (Фригија је античком свету дала многе истакнуте личности чија су се имена сачувала до данас, између осталих мудраца Езопа и филозофа Диогена).

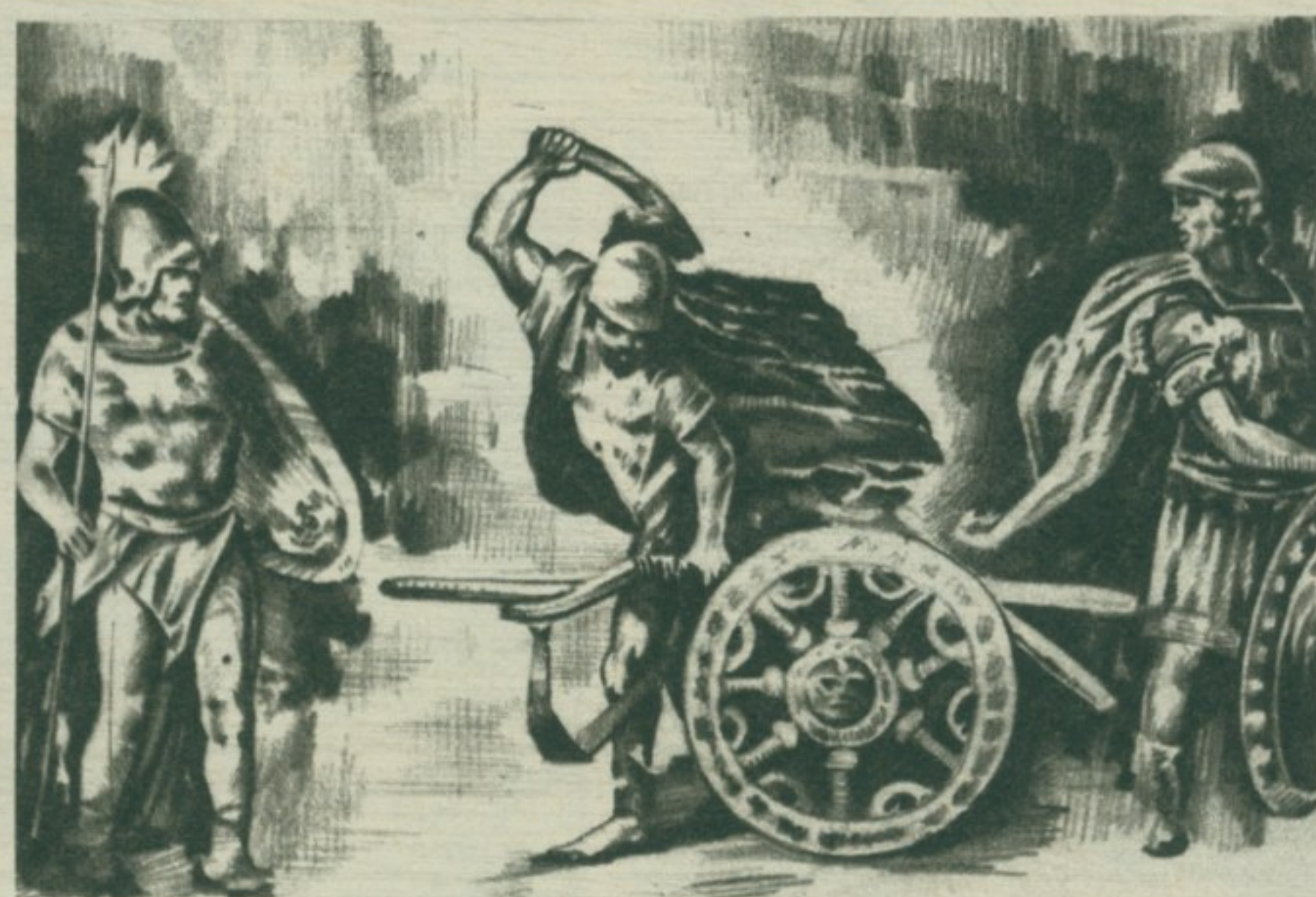
Седамсто година пре наше ере Фригију су потресали мађусобни раздори и сукоби. У то време важну улогу у држави имали су пророци који су живели уз храмове, бавили се изрицањем пророчанстава, тумачењем природних појава и играли улогу суда. Њима су се обраћали свим питањима која су обичним смртницима изгледала нерешива.

Легенда каже да се народ Фригије, кад су му дојадрили нереди обратио пророку, а овај је казао: „Изађите из градских зидина и први човек кога сретнете на колима нека постане ваш цар. Он ће прекинути ваше сукобе“. Кад су изашли из града, грађани су угледали човека који је терао обична сељачка кола у која су била упрегнута два вола. Звао се Гордије.

Гордије се показао вредан и енергичан владар. Његово се царство обогатило и Гордије је подигао нову престоницу Фригије која је по њему добила име – Гордион. У главном храму бога Зевса наредио је да поставе она иста кола која су га довезла на власт, заједно са јармом на који је некад, док је био сељак и орао, слетео цар птица, што је такође био „знак“ о будућој Гордијевој власти. Јарам је за руду био причвршћен замршеним чвором и пророк је објавио да ће онај ко буде успео да развеже чвор цара Гордије постати господар света.

Године 738. пре наше ере умро је Гордије оставивши иза себе сина Миду. Отац се баш није усрећно својим потомком. Мида је такође постао легендарна личност,

ДАНАШЊИ ЉУДИ ЗНАЈУ О ЧВОРОВИМА МНОГО
МАЊЕ НЕГО ПРИМИТИВАН ЧОВЕК. ВЕЋИНА ЧАК
НЕ УМЕ КАКО ТРЕБА НИ ДА ВЕЖЕ ПЕРТЛЕ А ЗА
КРАВАТУ СЕ ЗОВЕ ТЕЛЕФОН 981...

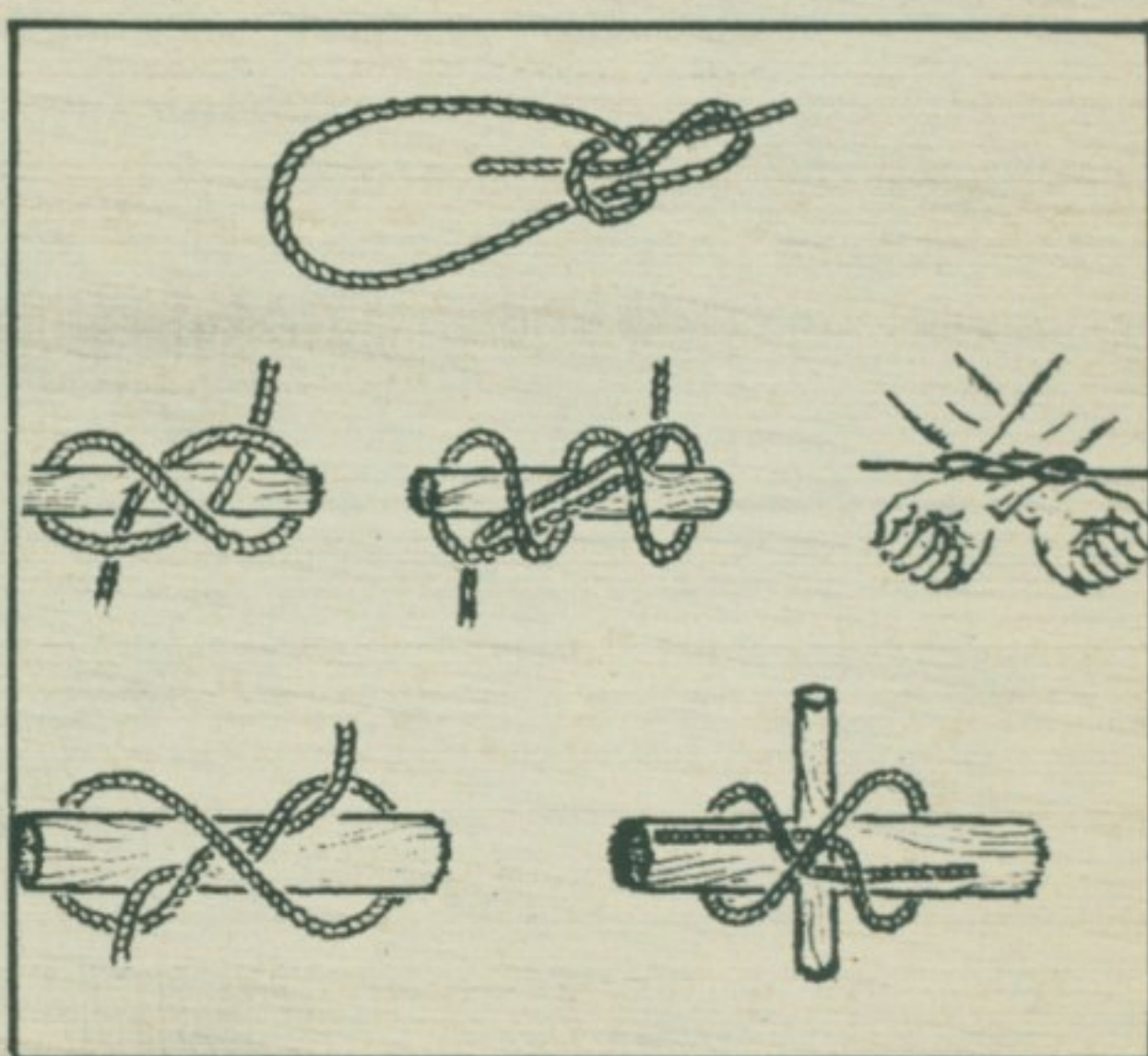


Кад је узбуђење међу Фригијцима и Македонцима достигло врхунац, Александар Велики извукао је мач и пресекао Гордијев чвор. А онда је рекао: „Није важно како, али развезан је.“

умало није умро од глади јер се и храна, чим би је узео у руке, претварала у метал који је толико волео. То није крај Мидиним мукама. По другој легенди, за казну што је пристрасно судио на такмичењу музичара, израсле су му магареће уши које је до краја живота морао да крије испод фригијске капе.

Прошло је више од 400 година од оног дана кад је Гордије везао свој чвор. У храму су и даље стајала кола, нетакнут је био и чвор и није се знало хоће ли га ико икад развезати. У вековима који су прохујали, Фригија је изгубила независност и војске разних владара смењивале су се испод зидина утврђеног Гордиона. Фригију и њену престоницу спасавао је само

„Краљ“ свих чвора – Гордијев чвор. У горњем реду су примери затежућих чвора: констриктор, један од најјачих. Њиме су везиване руке римских робова. Дупли констриктор још је и јачи од једноструког. У доњем реду: питонов чвор који се често примењује кад треба везати две вертикалне греде, сматра се да спаја јаче од гвозденог клина.



то што нису пружали отпор јачему. Године 334. пре наше ере, кад је Гордиону пришла туђа војска, градска врата била су отворена. Стигла је армија Александра Македонског.

Александар, који је управо напунио 22 године, био је први пут у Азији. Пошто га је занимала историја и култура разних народа – до 16. године учитељ му је био лично Аристотел – Александар је чуо за славна кола и пожелео да их види. Ево како даље догађаје описује римски историчар Курције Руф: „Кад су становници града рекли Александру да ће по пророчанству онај ко развеже замршен чвор покорити Азију, обузела га је жарка жеља да испуни оно што је пророк предсказао. Око цара се окупила гомила Фригијаца и Македонаца: први су напетно очекивали, а други страховали од претераног царевог самопоуздања. И заиста, ремен је био тако чврсто везан чворовима да је било немогуће ни видети ни погодити где сплет почиње а где се завршава. Дуго и узалудно покушавао је Александар да развеже замршене чворове, а онда рекао: „Није важно како ће бити развезани“ и пресекао све чворове мачем. Тако Александар није исмејао предсказање него га је испунио.

Свемогући чвор

Мада је од овог догађаја прошло више од 2000 година, до данас се сачувало сећање на Александарову сналажљивост. Израз „пресећи Гордијев чвор“ ушао је у све језике света и означава одлучну акцију која не трпи одлагање. Али, зна ли се какав је то чвор био? Или је можда постојао само један једини такав? У то би се могло поверовати да су у то време чворови били ретки. Међутим, ствари стоје супротно. Још нису били измишљени завртњи па су их у свакодневном животу замењивали свемогући чворови. Било је то време бурног развоја трговине и морепловства, а у поморском послу прелазило се са весала на једра.

Из тог доба до нас је стигло много старинских чворова. Ни један није заборављен. При ископавањима, археолози су много пута наишли на кола с амовима чак и целе једрењаке с очуваном снасти (опремом). На ужадима и реме-



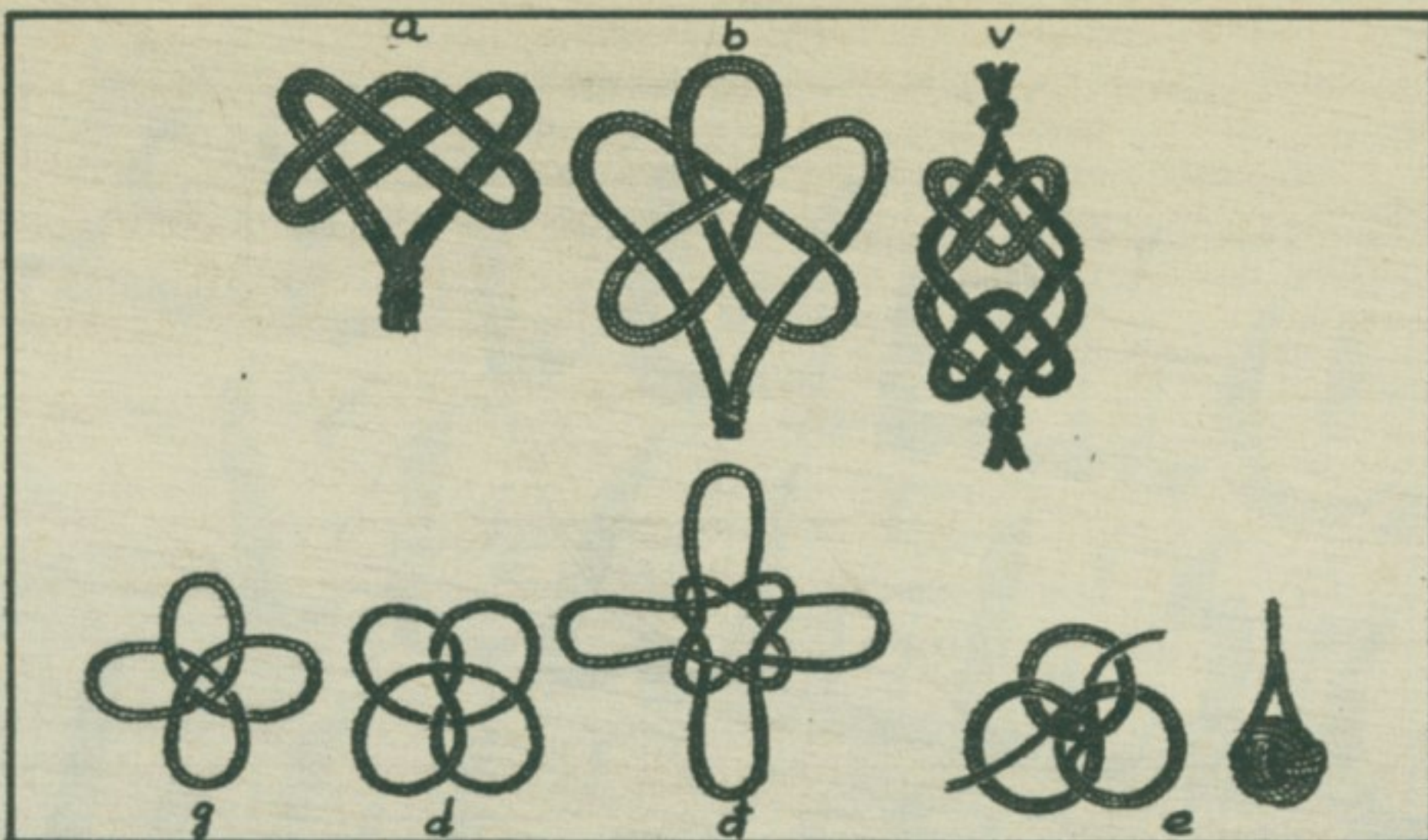
Док није измишљен навртањ, чворови су били незамењиви: чвор на Тутанкамоновој гробници

али каква? Бог Дионис у знак захвалности што му је спасао једног сатир, обећао је Миди да ће му испунити једну жељу, а овај је пожелео да се све чега се дотакне претвори у злато. Због тога

њу били су многобројни везани чворови, на лађама древних Феничана и по неколико десетина разних врста. Али, међу њима није било ниједног који већ одавно није био добро познат. Значи ли то да је Гордијев чвор заборављен? Или се, можда, сачувао под неким другим именом?

Прва могућност: замршен чвор

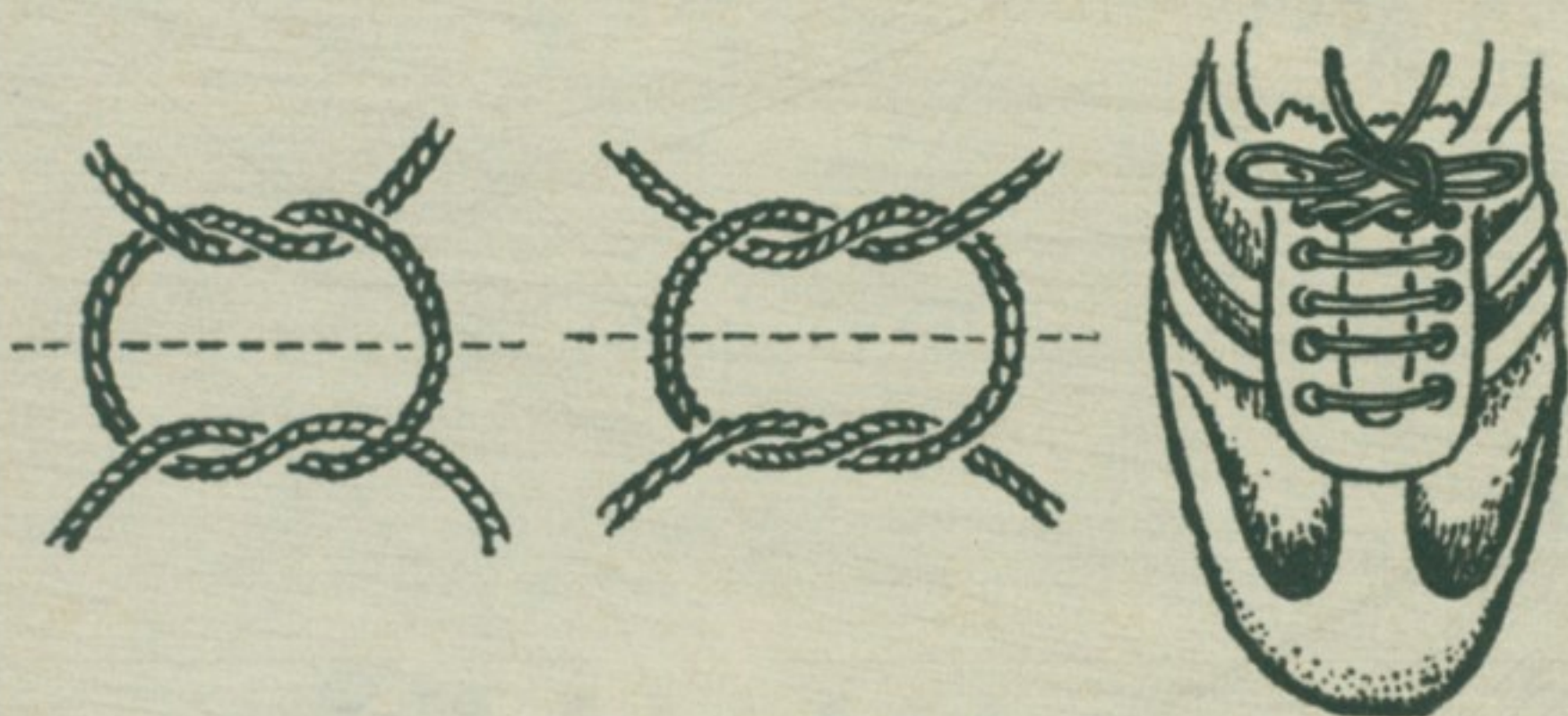
Аутори свих књига о чворовима сматрају да савремен човек зна мање о чворовима него његови преци. Већина од нас чак и машину на пертлама везује погрешно. Врхунац сложености за нас је везати чвор на кравати. Све остале чворове ђутуре називамо „морнарски“. Можда је зато наша прва представа о чвору због кога је Александар Македонски потегао мач управо таква: то мора да је било нешто као замршено клупко с великим бројем преплетаја.



Старински чворови којима је приписивано чаробно дејство: а) вечни узао или узао среће, познат још пре 5000 година б) чвор „дрво живота“ среће се као украс на мртвачким ковчезима на југу Азије в) чвор – симбол брачне среће (3. миленијум пре н.е.) г) турски чвор – амајлија д) кинески чвор – амајлија е) „морнарски крст“ е) „песница мајмуна“ – симбол враџбина, чаролија и чини (приказан у слободном и затегнутом облику).

хтевају дуг рад рукама са узицама и деловима за које су везане. Занимљиво је да су најбоље од гајтанских загонетки истовремено и најстарије. Можда је Гордијев чвор неки такав замршен задатак за који нису толико били потребни физичка снага и стрпљење већ, како би се то данас рекло, оригиналан прилаз и „кликери“?

Ову ће верзију најбоље разумети они који знају бар нешто о конструкцији колског јарма која, на први поглед, изгледа проста. Сваки народ причвршћивао је јарам за руду на свој начин. Да би се приказали ови различити начини, није потребно имати кола: руду и јарам могу заменити дашчице с отворима и шипчицама с прстеновима на врху. Исто се тако и старе игре загонетке састоје од дашчица и колутића. Размрсујући конопце и ослобађајући дашчице, у ствари решавамо задатак цара Гордија.



Херкулесов или прави чвор (лево), десно „женски чвор“. Већина од нас везује пертле у чвор који морнари презриво називају женски. Стручњаци кажу да је он пример како не треба везивати чвор. (Познати су бројни случајеви кад је због њега дошло до несреће или чак и смрти). Врло је једноставно уместо женског везати Херкулесов – он се од женског разликује само правцем преплетаја другог краја узице, а држи много чвршће.

Стручњаци данас раликују преко 500 врста чворова, од којих је већина измишљена у најдавнија времена. Сви постојећи чворови деле се на неколико типова. Тако се разликују чворови који везују два краја, чворови на затезање и без затезања, омче које се могу брзо развезати итд. Сложеност једног чвора рачуна се по броју преплетаја. Ако се погледа у старе енциклопедије тамо се може наћи појам **Гордијев чвор**, „најбољи који је човек икад смислио“, краљ чворова (не треба га мешати с краљевским чвором, а и такав постоји). Ипак, без обзира на назив овај чвор не може бити Гордијев, а ево и зашто. Измишљен је пре више од 3000 година и назван „краљем“ зато што је једноставан, брзо се везује, чврсто држи, сам се неће развезати, али кад се жели, развезе се брзо. Е, управо ово последње искључује га из друштва претендента за Гордијев чвор.

Ако је главна особина Гордијевог чвора то што се тешко развезује, онда овај чвор мора припадати групи оних који се затежу. Одавно је познато да су од десетине чворова на затезање најбољи тзв. **питонов чвор** и **констриктор**.

Реч „констриктор“ долази од латинског назива за удава, па су отуд особине оба ова чвора јасне већ из њихових назива. Али, ма како јако били затегнути ови чворови змијских имена, за њихово развезивање потребна је само физичка снага. Мало је вероватно да би узица од дренове лике, која је 400 година чекала Александра, издржала снагу његових руку. Да је тај чвор личио на обичне, он би га једноставно искидао.

Друга могућност: чвор-амајлија

Баш зато што су чворови играли у животу човека тако важну улогу, некад су били веома поштовани. Урезани у камену или глиненој плочици постајали су амајлије. Људи су веровали, а у неким крајевима света и данас верују, да нацртан чвор учвршћује брачну везу, везује акцију непријатеља, чува иметак. Само пре 250 година у Шкотској су због крађе „зачараног чвора“ била осуђена на смрт два пљачкаша.

Међу свим чаробним чворовима најраспрострањенији је а у исто време и врло стар „вечни

узао“ или „узао среће“. Осим тога што су лепо, симетрично изведени, ови чворови имају једну заједничку особину: крајеви су им затворени тако да се чворови-амајлије по правилу не могу развезати.

Препричавајући легенду о Гордијевом чвору, стари историчари се у многим детаљима разилазе, али сви наводе да му се крајеви нису видели. На то указују и Курције Руф и грчки историчар Плутарх. Није ли онда Гордијев чвор био такав да га нико није могао развезати?

Трећа могућност: чвор загонетка

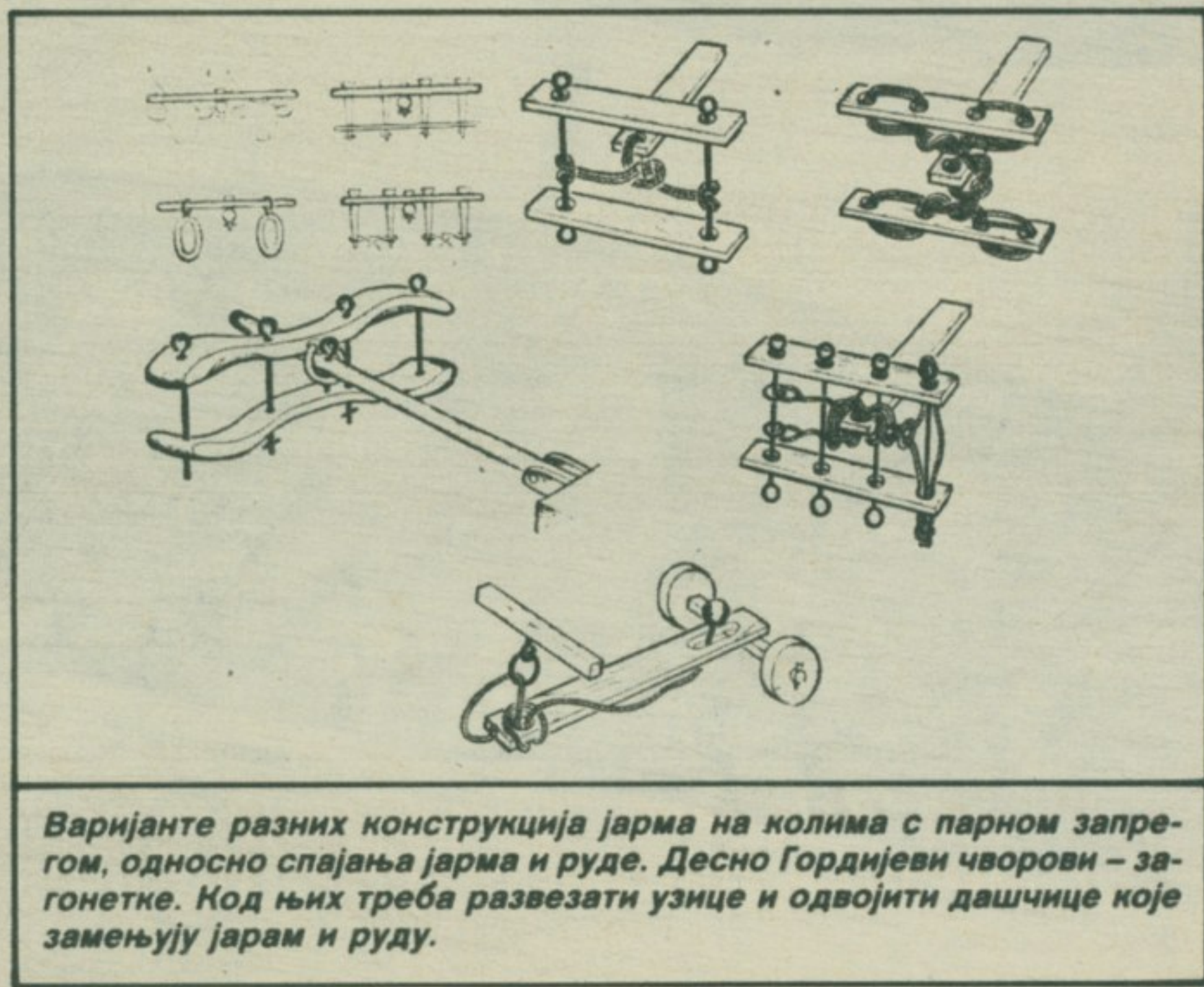
Последњих година све су популарније разне логичке, забавне игре, које у ствари све имају корен у дубокој прошлости. Још у Библији спомињу се разне тешке загонетке. Таквих има код многих народа у облику игра-загонетки с конопима: у њима треба размрсити узице и раздвојити их на делове, односно решити управо онај исти задатак као и код Гордијевог чвора.

Међу тим тешким „врпчастим“ задацима има простијих и сложенијих, с кратким оштроумним решењима као и оних који за-

Постоји много тешких загонетки с узицама, али све се заснивају на неколико принципа. Осим тога, сви ови задаци не могу се уклопити у оно што је Гордије поставио као задатак. На пример постоји задатак с многобројним чворовима. Тајна се састоји у томе што један од тих чворова скрива место где се спајају два конопа. Кад га развезете, схватите да сви дрвени делови, с многим отворима, постоје само зато да вас заведу на погрешан пут. У другом загонеткама повезани делови могу да се раздвоје само ако се потопе у воду. За трећину постоји и допунски део помоћу којег се задатак лако решава, али вам тај део не дају и ви у почетку љубопитљиво а онда с очајањем окрећете у рукама непослушну играчку.

Најзад, ако све ове замршене задатке с конопима, штапићима и колутовима, разврстамо по месту и времену настанка, остаће врло мало кандидата за Гордијев чвор и сви су они приказани на цртежу. Врло је вероватно да је неку од тих загонетки знао (или је могао да измисли) Гордије или пророк из тог времена. Али, коју – то нико не зна. Можда бар једну од ових на нашим цртежима?

В. М.



Варијанте разних конструкција јарма на колима с парном запрегом, односно спајања јарма и руде. Десно Гордијеви чворови – загонетке. Код њих треба развезати узице и одвојити дашчице које замењују јарам и руду.

AERONAUTIQUE
ESPACE
1987



37 salon
international de Paris
LE BOURGET 11 AU 21 JUIN

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК
НА
„БУРЖЕУ“

КОМПЈУТЕРИ ОТИМАЈУ КОМАНДУ

ЗЛОБНИЦИ ТВРДЕ ДА ЈЕ ОВОГОДИШЊИ НАЈВЕЋИ
СВЕТСКИ ВАШАР АВИОНА НАЈАВАО НОВУ ЕРУ
„АВИОНА ЗА ДЕБИЛЕ“



Кинески јуришник А-5 „нанчанг“



„Пјађо аванти П-180“: Личи на сома у лету



Кокпит „ербаса А-320“: потпуно дигитализована и компјутеризована кабина.



ЕАП: Стабилно управљање могуће је само уз по-
моћ рачунара.

Од три париска аеро-
дрома, „Бурже“
је најмањи али, за-
хваљујући Међуна-
родном сајму ваз-
духопловне технике и кос-

монаутике, који се ту већ
деценијама одржава, ујед-
но и најпознатији међу ваз-
душним лукама у главном
граду Француске.

Због тога мирољубиви-
јим познаваоцима и љуби-
тељима летења и онога чи-
ме се то ради, једино пре-

остаје да у јуну сваке не-
парне године дођу на
„Бурже“ и 10 дана проуча-
вају, гледају и уживају у
највећем ваздухопловном
циркусу на свету.

Ове године је на из-
ложбеном простору, по-
вршине 30 хектара, 1465
излагача ваздухоплова и
опреме за њих, из 30 зема-
ља света, приказало прак-
тично све што се тренутно
може купити на тржишту
цивилних авиона и попр-

личан део светског војног ваздухопловног арсенала. Знатан део свега тога узле-тао је са једне од две пис-те на „Буржеу“ и над главама посетилаца изво-дио најлуђе вратоломије које се могу замислити.

Као и сваки циркус, и овај је имао своје звезде: нај-нај цивилне и војне авионе и хеликоптере, чије је власнике и произвођаче организатор овогодишњег Салона ваздухопловства успео да наговори да дођу и прикажу то што имају. Од око 200 летелица које су приказане на „Буржеу '87.“ свега 13 машина поја-вило се први пут у јавнос-ти. Међу њима, најзаним-љивији су: „ербас А-320“, „пјађо аванти П-180“, „бичкрафт старшип 1“ и „клаудијус дорније ЦД-2“.

Европски конзорцијум за производњу путничких авиона „ербас индастри“ заиста није требало наго-варати да на „Бурже“ до-лети са својим бисером – „ербасом А-320“, најно-вијим, најреволуционарни-јим, најштедљивијим и нај-сигурнијим млазним пут-ничким авионом за сред-ње пруге.

Применом композитних материјала (неметала) ос-тварена је уштеда у тежини летелице од око 600 кг, што се међу струч-њацима сматра великим успехом, иако је то мање чак и од једног процента максималне тежине на по-летању. Систем управља-ња на А-320 зове се „флај бај вајр“ („fly by wire“) и до сада је коришћен искључиво на војним авионима. Буквалан превод „управ-љање помоћу жице“ није најприкладнији, јер се на комерцијалним путничким авионима и до сада летело уз помоћ шипки и жичаних механизма који су прено-сили команде из пилотске кабине до хидрауличких покретача у крилима и ре-пу. Пракса је показала да је та шума жица и полуга испод путничке кабине ве-ома подложна истезању, сабијању, топлотним де-формацијама, па чак и ки-дању. Системом „флај бај вајр“ избачена је сва та гвожђурија, а уместо ње постављени су лакши, от-порнији и сигурнији елек-трични каблови. Слично „џојстику“, управљачкој палици за игре на компју-терима, стручњаци „Ерба-са“ поставили су палицу са стране, која пилотове по-крете, уместо у механичке, претвара у електричне сиг-нале. Они се поменутим електричним проводници-ма шаљу до одговарајућег хидрауличког покретача, с тим што пре тога пролазе кроз рачунар програмиран

да исправља грешке пило-та!

Све се то могло видети приликом готово драма-тичног демонстративног лета А-320, кад је Пјер Бо, пробни пилот „Ербаса“, уз-летео и започео пењање авионом под неприродно великим углом.

Мотори су марљиво ра-дили и дизали авион који је имао све мању брзину. У једном тренутку летелица од 50 тона је готово стала у ваздуху, а маси људи ко-ја је све то посматрала са земље застао је дах. Оно што би следило на свим путничким авионима зове се „слом узгона“ и том приликом, ако није на без-бедној висини (што је био случај са прототипом А-320 на „Буржеу“), авион обавезно пада на земљу.

Али, где чуда! „Ербас 320“ се, тренутак пре кри-тичне тачке, једноставно исправио и наставио хори-зонталан лет. Том брзином човек не би могао да реа-гује, али је зато компјутер у авиону, све време про-веравајући команде пило-та са тренутним парамет-рима лета, „схватио“ да је постојећа брзина недо-вољна за даљи наставак пењања. Зато је сам, на време или, још боље, у по-следњем часу отео коман-ду, завео ред и послао по-руку капетану Боу да му се никако не свиђају његове „самоубилачке“ идеје.

Летећи сомови

„Пјађо аванти П-180“ и „бичкрафт старшип 1“ при-падају новој генерацији малих пословних авиона. Имају неуобичајен аероди-намички облик који најви-ше подсећа на сомове у лету!

Шалу на страну, итали-јански „аванти П-180“ има у себи бар 40 одсто ком-позитног материјала, што му знатно смањује тежину, тако да ни у ком случају не би требало сумњати у рек-ламни слоган произвођача да је то „турбоелисни ави-он са способностима млазних колега“. Ако се зна да су трошкови одржавања млазних авио-на далеко већи од цене експлоатације турбоелис-них авиона, свакако није без значаја и податак да „аванти П-180“ власника кошта колико и било који други авион с елисом, али му пружа комфор и брзину као најбољи млазни авио-ни у тој класи. „Аванти“ може да понесе 6 до 9 пут-ника на висину од преко 12 км и даљину до 3700 км, што је довољан доказ да заиста лети као млазни авион. Али, кад слеће, по-требно му је свега стоти-нак метара што је одлична



„Рафал А“: На „Буржеу“ је доказао да има најбоље ма-неварске могућности на свету, а вертикалан лет је за његовог пилота Ги Мито Мораа права ситница.

„Систар“: „Морска звезда“ која је спојила најбоље особине једрилице и хидроавиона



карактеристика, недос-тижна за млазни погон.

„Старшип 1“ дело је чу-вене фабрике малих авио-на „Бичкрафт“ у Вичити (САД). Све његове пер-формансе тестиране су у Мојаве пустињи на моде-лу-прототипу, величине 85 одсто стварних димензија „старшипа 1“. Смањеним авионом управљали су прави и несмањени пило-ти, а моделска анализа је дала у длаку исте резул-тате као да су испитивања ра-ђена на прототипу у разме-ри 1:1.

„Клаудијус дорније ЦД-2“ је нови хидроавион из-грађен од композитних материјала на бази стакла и пластике. Та технологија је до сада коришћена са-мо при изради ваздухо-пловних једрилица, тако да је ЦД-2 чудноват спој хид-роавиона и једрилице са два мотора, постављена један иза другог у само једној гондоли. Ова заним-љива конструкција први пут је полетела маја ове године, и ако се добро по-каже, може да постане пу-токаз у даљем развоју хидроавијације.

Капетане, жао ми је...

Иако „Бурже“ спада у „мирољубиве сајмове ваз-духопловства, произвођачи борбених авиона ипак не пропуштају прилику да и на њему покажу најновији асортиман средстава за убијање из ваздуха.

Баш је због тога неуоби-чајена појава америчког стратешког бомбардера „роквел интернешнел Б-15“, чији је долазак у Француску прво јавно по-јављивање ове летелице ван територије САД. За разлику од осталих произ-вођача који су као на пија-ци хвалили и демонстрира-ли своје производе, о овом авиону није могло да се сазна ништа. Објашње-ње за овакву врхунску та-јанственост можда би тре-бало потражити у томе што је Б-15, изложен на

наставак на стр. 8.

„Буржеу“, долетео директно из базе стратешких ваздухопловних снага Дајс у Тексасу, а за време петодневног боравка на Салону летелица био под пуном борбеном готовошћу. То значи да је, као у филму „Дан после“, био довољан само шифрован позив па да Б-1Б са стајанке на „Буржеу“ крене на задатак. Због тога њен командант потпуковник Вејн Стејли није дозвољавао приступ у унутрашњост летелице, а кабина је била под непрестаном стражом чланова посаде. Цела ова ујдурма нарочито је засметала Александру Галвањенку, капетану највећег авиона у Совјетском Савезу и на свету – „антонов 124 – руслан“ (такође изложен на Салону). Он је новинарима разочарано рекао:

„Ето, видите какви су ти Американци! Ја сам њима показао цео мој авион, одговарао им на сва могућа питања, а они мене неће да пусте да мало завири у њихову летелицу. На сва питања потпуковник Стејли ми је одговарао: 'Жао ми је, али бојим се да не могу да говорим о томе'. То заиста није у реду с његове стране“.

Стратешки бомбардер Б-1Б намењен је ношењу атомског оружја. Био је то убедљиво најбучнији авион на Сајму, а његов летачки програм је изостао, јер му се „поқварно“ један од генератора, тако да је учествовао само на статистичком делу изложбе где су му посетиоци са страхопоштовањем прилазили. Са ценом од преко 100 милиона долара, то је и најскупља летелица на „Буржеу '87“. Када је кренуо натраг за Тексас, Б-1Б је полетео веома

НАЈЛАЖЉИВИЈИ

Током 10 дана изложбе у Паризу, издаје се неколико издања специјализоване ваздухопловне штампе. Међу њима је и „Aviation International News“ који је у једном од својих бројева објавио табелу у којој је приказана производња ловаца и јуришника у следећих 10 година. Није јасно како су новинари листа дошли до свих ових података, али по њима би до 1992. године требало да се у Југославији произведе још укупно 84 „орла“, а онда ће његова производња престати. Податак није могуће проверити, али је у сваком случају добра илустрација каквим се све спекулацијама бави западна штампа.



„Бичкрафтов“ „старшип 1“: амерички конкурент италијанском „пјађо авантију П-180“

тешко и била му је потребна најдужа стаза за „затрчавање“.

Хеликоптерска индустрија ове године није приказала значајније новитете, мада је приказан нови европски вишенамески хеликоптер ЕХ-101. Додуше,

не, када је капетан Карепетијан успео да на овом борбеном хеликоптеру „извуче“ 367 км/х.

Иначе, СССР се редовно појављује на „Ле Буржеу“, али никада до сада, па тако ни ове године, није представио неки

НАЈЈЕВТИНИЈИ

Најјевтиније војне авионе приказали су Кинези који су први пут изашли у свет са својим правим борбеним апаратима. До сада су на сајмовима излагали макете. Истине за вољу, њихов јуришник А-5 „нанчанг“ и ловац ФТ-7 „ксиан“ нису учествовали у летачком програму, али нема разлога да сумњамо у њихове квалитете с обзиром да представљају делимичне или потпуне копије совјетских апарата који се већ годинама добро показују како у југословенском, тако и у ратним ваздухопловствима већине земаља реалног социјализма. Цена кинеског јуришника је запрепашћујуће „ниска“ – свега 1,5 милион долара, што је 20 пута (!) јевтиније од западноевропских „торнада“ из исте категорије летелица.

он тада још није био полетео, јер су трајале такозване земаљске пробе. Због тога, наравно, није учествовао ни у летачком програму, па присутни нису могли да се увере да ли он заиста поседује све многохваљене особине које му удружени европски произвођачи приписују. Требало би се стрпети, јер се за крај лета најављује његово прво полетање, а тек када је летелица у ваздуху може поуздано да се тврди да ли она заиста може да ради то што се прича.

„Ми смо страшни – они појма немају“

Мада брзина није нарочито битна карактеристика хеликоптера, светски произвођачи се не либе да и њу користе како би доказали да је њихова летелица боља од других. Тако је британски „Вестеленд“ на „Буржеу“ приказао свој хеликоптер „линкс“ на којем је великим словима било написано „Светски рекордер у брзини“. Летећи 400,87 км/х, „линкс“ је надмашио рекорд совјетских МИ-24 из 1978. годи-

свој борбени авион. Али, сада је званично саопштена нада француског организатора да ће за две године, на 38. салону, бити приказан најновији совјетски борбени хит: МИГ 29, који НАТО пилоти називају „фалкрам“ (ослонац). Ова вест није запрепашћујућа, јер су авиони МИГ 29 већ били гости у ваздухопловној бази Купи-Рисала у Финској. Наиме, кад Совјети одлуче да изађу пред светску ваздухопловну јавност (и купце) са неким својим новим борбеним авионом, онда најаве пријатељску посету баш овој војној бази. Прошлог лета шест МИГ-ова 29 долетело је у Финску и демонстрирало своје летне могућности. Они који су их и тамо гледали, спадају у ред професионалних посетилаца сајмова војне ваздухопловне индустрије и, према ономе што смо ове године чули у Паризу од њих, МИГ 29 уопште није немоћан у односу на најновију генерацију европских борбених авиона чији су „технолошки демонстратори“ (прототипи прототипа) „рафал А“ и ЕАП, били звезде летачког дела

програма на овогодишњем „Буржеу“.

„Рафал А“ је дело конструктора француске компаније „Дасо – Бреге“, а ЕАП (Experimental Aircraft Program) израдила је корпорација за производњу европског борбеног авиона, с Великом Британијом на челу. Иако су „рафал А“ и ЕАП већ виђени прошле године на сличној ваздухопловној приредби у градићу Фарнбороу у Великој Британији, све што је на њима примењено и даље је велика тајна и обавештења се дају „на кашичицу“. И тако, кашичица по кашичица, и већ се може тврдити да је цифра од милијарду долара, уложених до сада у њихов развој, у најмању руку – скромна!

Ваља напоменути да њихова цена уопште није битна, јер они, као „технолошки демонстратори“, уопште нису намењени продаји већ дуготрајним испитивањима и, наравно, неизбежним хвалоспевима.

Примера ради, Французи су успели да први пут „рафал А“ вину у ваздух почетком прошлог лета,

НАЈЛАКШИ

Најлакши авиони приказани на Сајму спадају у посебну категорију летелица која је већ давно добила свој назив „ултра лајт“, што би се у слободном преводу могло тумачити као „просто невероватно колико су ови авиони језиво лаки“. Највише пажње је изазвао „ултра лаки“ авион „sagittare“ из Француске. Тежак је свега 220 кг, распон крила му је скоро 12 метара, снага мотора који га покреће је само 60 КС долет је чак 300 км, а брзина свега 100 км/х. Предњи део крила израђен је од стакло-пластике, а задњи је од платна. Авион је двомоторац и за слетање му је потребна писта дужине свега 5 (пет) метара при чеоном ветру умерене јачине!

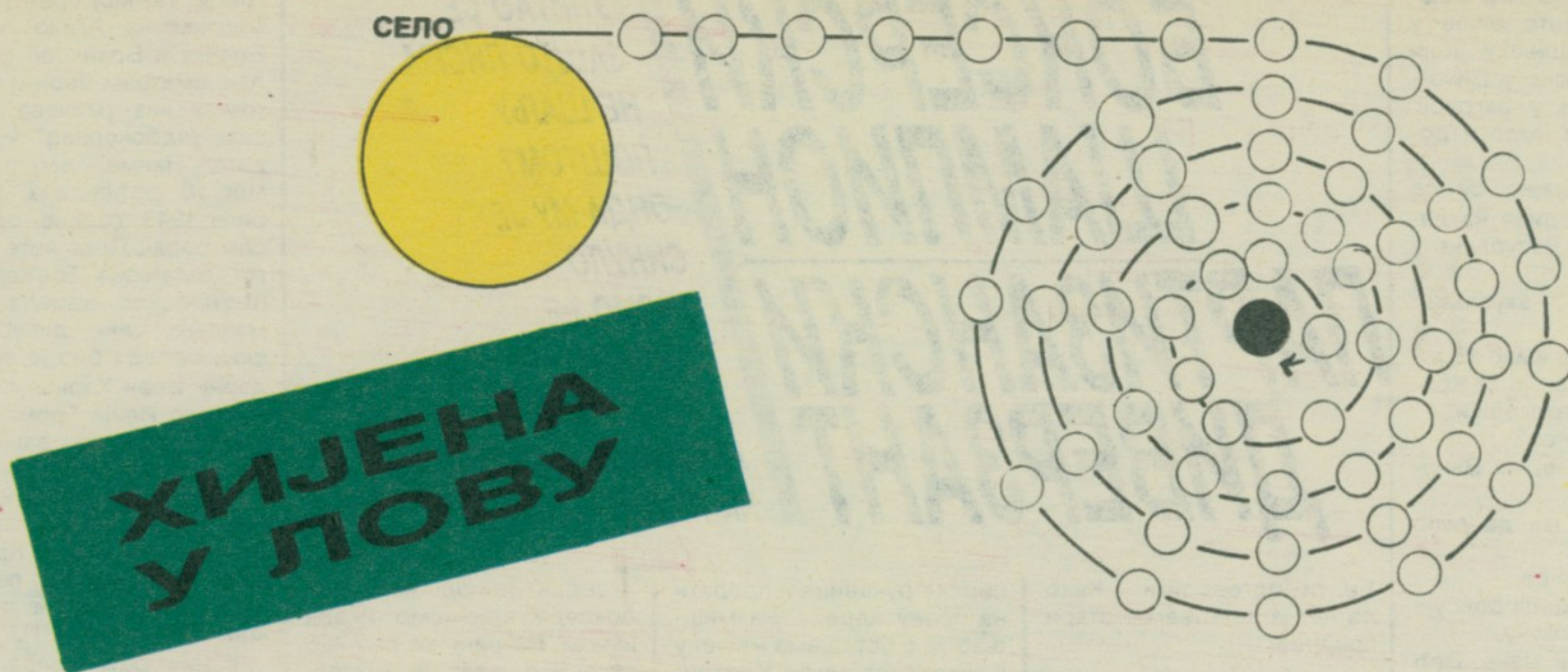
док је то њиховим супарницима са ЕАП-ом успело тек месец дана касније, што је био повод за невидену француску рекламну кампању типа: Ми смо страшни – они појма немају.

Сличности између „рафала А“ и ЕАП-а су очигледне. Обе летелице имају „патка“ или „канар“ концепцију, то јест репове смештене напред. „Патка“, односно „предњи реп“, захваљујући законима аеродинамике, оногућава велико побољшање маневарских могућности. Зато не би требало да чуди да су „рафал А“ и ЕАП имали убедљиво најбољи летачки програм на Салону, што може да значи само једно – то су борбени авиони са најбољим маневарским могућностима на свету (уз претпоставку да су совјетски авиони ван конкуренције)!

Побољшање заокрета плаћено је смањењем стабилности летелица. Ако је потребно добро потегнути управљачку палицу да би се авион извео из постојећег режима лета, онда је он веома стабилан; ако је довољан само додир, тада има малу резерву стабилности. Конструктори нове генерације европских борбених авиона отишли су још даље, и „рафал А“ и ЕАП су авиони којима ниједан човек не би могао самостално да управља, јер се параметри лета (брзина, висина, нагиби...) толико брзо мењају да људске физиолошке могућности једноставно не допуштају правовремене реакције пилота. Због тога и „рафал А“ и ЕАП имају уграђен рачунарски систем „активне контроле“ (АСТ – Activ Control Technology). Тако је први пут у историји ваздухопловства живот пилота и управљање летелицом у потпуности зависно од електронске машине. Умногостручени компјутерски системи, чији се параметри држе у најдубљој тајности, обезбеђују помоћ при управљању дестабилизованим авионима, без којих би и „рафал А“ и ЕАП летели слично папирнатим авиончићима на промаји.

Све у свему, „Буржеу '87.“ весник је нове генерације аутоматизованих путничких и борбених авиона у којима интервенције (укључених) компјутера надвлађавају човека за управљачком палицом. Велики овогодишњи аеро-вашар најављује еру „авиона за дебеле“, како је цинично приметио један од обичних пилота од крви и меса. **Александар Павић Предраг Лакић**

ЗАБАВНИКОВА ИГРАОНИЦА



Док је топао ветар доносио слани мирис мора а тишину на обали само прекидао хук великог таласа, гледали смо дечаке шћућурене на меком песку, загладане у каменчиће поређане на спиралном цртежу. Хијена у лову је игра деце Северне Африке. Представља занимљив облик класичних тркачких игара. Може играти неограничен број играча.

ИГРАЧКА ТАБЛА – По традицији, ова се игра учрта у песку, али може бити исцртана на картону или неком другом материјалу. На спиралу се означе мали кругови – сваки представља један дан. На почетку спирале је већи круг који означава СЕЛО, а на крају, у самом центру, мањи круг који означава ИЗВОР.

ФИГУРЕ – Сваки играч има по једну фигуру која се разликује од фигура осталих играча. Она представља МАЈКУ играча. Фигура која се разликује од свих осталих, представља ХИЈЕНУ. Пре почетка игре све фигуре се ставе на поље које је означено као СЕЛО.

ИГРА – Играч баца шест шкољкица и према њиховим отворима нагоре зависи колико ће поља ићи са својом МАЈКОМ (два отвора горе, два поља, итд). Да би играч пошао из СЕЛА, мора да добије шестицу. Играчи редом бацају шкољкице и померају своју фигуру за онолико поља

колико су шкољкице показале отвора. Ако играч добије шестицу, има право да поново баца. На једном пољу се могу наћи две или три фигуре које означавају МАЈКУ. На ИЗВОР се може стићи добијањем само одговарајућег броја. Ако је, на пример, једна МАЈКА на три поља од ИЗВОРА а бацањем добије више од три, мора да сачека следеће бацање док не добије тројку. Да би кренула у правцу СЕЛА, МАЈКА чека док играч не добије шестицу.

ЗАВРШЕТАК ИГРЕ – Играч који први доведе своју МАЈКУ до СЕЛА, зарађује фигуру ХИЈЕНЕ. Овде се не мора поштовати директно бацање као на извору. Да би ушао у игру са ХИЈЕНОМ, играч мора да добије шестицу. ХИЈЕНА се креће двапут брже од МАЈКЕ. Сваки број који играч добије бацањем коцке – дуплира се. Када ХИЈЕНА стигне на ИЗВОР одговарајућим бацањем, мора да добије шестицу да би се вратила натраг, према селу. Све МАЈКЕ које ХИЈЕНА сретне на неком пољу на свом путу од СЕЛА до ИЗВОРА и натраг, она поједе. Тиме је за њих игра завршена.

Победник је онај ко доведе своју МАЈКУ натраг до СЕЛА живу и здраву.



Уместо да летујем са својим другарима, ја чамим у једном ужареном солитеру и размишљам: да ли да ти своју причу понудим за ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ или за ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ!

Ево шта ми се десило, захваљујући мами која је „све тачно у минут“ записала (кад да дођемо испред школе, кад полеће ЈАТ-ов авион) и... промашила датум! Капираш? Стигли смо спаковани у

минут тачно, али дан касније! Нећу да се жалим, нисам кукавица, али никада нећу заборавити празно школско двориште и моју изbezумљену маму кад је схватила своју грешку. Ето, тако ми је остало да

сањарим, до неке друге прилике. О лету авионом коме сам се више радовао него и одласку на море. Има срећковића који у авион улазе као у лифт, неки лете бар једанпут, а ја, за сада, само кад напрегнем машту...

Твој верни читалац
„Боба Попадић“

Већ то што си позајмио име јунака из телевизијске

серије „Бољи живот“ говори да си оптимиста и да се више не љутиш на своју маму. Твоје писмо нећемо искористити ни за Веровали или не ни за Јесте ли већ чули него за нешто треће! Дао си нам идеју да у сарадњи са ЈАТ-ом направимо наградни конкурс.

Награде ће бити лет авионом ЈАТ-а до Дубровника или Београда. А како добити наградно путовање? Ништа једноставније! Опишите са најмање сто, а највише двеста речи свој стварни или измишљени лет авионом и пошаљите на адресу: ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК, Македонска 29, за Наградни конкурс МОЈ ЛЕТ АВИОНОМ.

Значи, важи за све: ЗА ОНЕ КОЈИ СУ САМО ЈЕДНОМ ЛЕТЕЛИ, ЗА ОНЕ КОЈИ СУ ВИШЕ ПУТА ЛЕТЕЛИ, ЗА ОНЕ КОЈИ СУ САМО О ТОМЕ МАШТАЛИ! Жири ће изабрати двадесет најзанимљивијих прича и њихови аутори ће бити награђени лепим путовањима авионом ЈАТ-а.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ



„ПЛАВЕ БЛУЗЕ” –

истина и заблуде

ЗА 16

ДОЛАРА

СТАН И



ФИЛМСКА СЛИКА О
АМЕРИЧКИМ
ВОЈНИЦИМА
КОЈИ СУ СЕ
„ПРОСЛАВИЛИ”
У РАТУ
С ИНДИЈАНЦИМА
САСВИМ ЈЕ
ДРУГАЧИЈА ОД
СТВАРНОСТИ

ХРАНУ

Ако су се о Индијанце огрешили приказујући их онаквима какви нису били, холивудске филмације нису учиниле ништа мање гору ствар ширећи светом лажну представу о војницима који су се с тим истим Индијанцима љуто борили.

Седамдесетих година прошлог века само је источни део Сједињених Америчких Држава био густо насељен. Средњи, називан Дивљи запад, и простор према пацифичкој обали тек су колонизовани.

Насељавање дивљих предела текло је у крајњој збрци и било праћено честим сукобима са Индијанцима. За насељеницима је стизала железничка пруга, да би на крају цео миље употпунили коцкари, лопови и други прописвети.

Све више потискивани и притискивани глађу, Индијанци су свакодневно пружали отпор. Некад већи некад мањи. Али и најмањи сукоб досељеника с Индијанцима приказиван је у источноамеричким градовима и Конгресу као крвопролиће у којем су, наравно, страдали „белци”. Убрзо је створено опште расположење одмазде против Индијанаца – увод у готово тридесетогодишњи рат с њима.

Створен је амбијент који ће много година касније послужити филмским режисерима и Холиивуду да „штанцују” романтичне филмске сторије о војницима по утврђењима и њиховим борбама са Индијанцима, у којима најчешће на једног убијеног војника долази сто мртвих Индијанаца. Част филмским изузецима!

У војску се ступало добровољно, али се зато она могла напусти тек после 20–30 година службо-

вања. Истина, за откупнину од 200 или 300 (како где) долара војник је могао да се отараси униформе, али тек пошто добије и писмену сагласност команданта утврђења. Најчешће је није добијао и у војсци је остајао до старости или смрти. Приликом ступања у војску потписивала се изјава и она је за будућег војника била камен о врату који никада више није могао да скине. Инвалидност стечена у борби подразумевала је демобилисање и бедну пензију.

Иако је живот у војсци био чемеран, људи су приступали. Обично су то били голобради младићи заведени идиличним причама о армији, али је највише било бескућника и авантуриста, а на списку су се налазили и бегунци пред законом.

Војска задужена да „штити” досељенике била је формацијски подељена на две велике групе – Дивизију Мисури и Дивизију Пацифик. Свака је имала свој штаб и полагала рачуне главнокомандујућем армије. Најпознатији су били генерали Шерман и Шеридан.

Амерички Конгрес, највише управно тело у земљи, иако са већином одлучном да сличи Индијанце, није био нимало широке руке према војсци, напротив. Шкртарио је на свему, од опреме и оружја до услова живота војника. Веровали или не, поменуте две дивизије покривале су пространство од око 3,5 милиона квадратних километара са само 15 хиљада војника!

Убиствени маршеви и сузе

Понекад је растојање од утврђења до утврђења износило и по 500 километара а нигде куће,

пута или стазе. Беспуће, свуда беспуће.

У том беспућу живело се од јутра до сутра да би се непрестано „гањали” Индијанци. Гонити, то је био једини мотив који је војнике често одржавао и у најтежим часовима. Тако су учени, готово до дресуре!

Велика заблуда и највећа лажна слика створена о тадашњој америчкој војсци је коњица. Коњица уопште није чинила њену основу! Ретко или готово никад на филму може да се види пешадија. Сви јашу, од официра до коморџије. Да је тако било! Несретни пешак био је све и свја у војсци, коњица је чинила највише трећину. Јер, коњ је био скуп, а амерички Конгрес штедљив. И у тако малобројној коњици највише је било мула. И познати генерал Крук јахао је мулу. Сасвим блиско разуму, ако се зна да је мула далеко издржљивија од коња.

Пешачило се жестоко. Према правилу се пешачило 86 километара на дан, некад више, никад мање!

Маршеви су били убиствени. Прво је ишло коњичко одељење, затим две чете пешадије, па артиљерија и на крају коморџије и санитет. Официрима је било обезбеђено место на челу, али не због примера војницима него да не би гутали прашину. Чак су и пешадијски официри јахали на челу а не са својом четом!

Марширало се данима и данима, а све у потрази за Индијанцима. Нити се знало где су, ни када ће се појавити. Једини звуци које су војници слушали био је бат сопствених корака. Ноћивало се и у снегу и умирало од запаљења плућа. На југозападу земље данима

се није могло наићи на воду па су војници од жеђи халуцинирали. Један официр, не могавши више да гледа патње својих људи, написао је у Вашингтон: „Војници не могу више да издрже, седе и плачу!”

Једна јединица вукла се 20 недеља између Вајоминга, Монтане и Дакоте а да није наишла на Индијанце. Заповедник, иначе једини коњаник, слао је током целог исцрпљујућег марша својој жени тако горка писма да је она хтела да их објави. У Вашингтону су јој заборанили.

Ниједан марш није трајао мање од месец дана. Сваки пешак кретао је из утврђења са 25 килограма терета на себи. Ту су спадали пушка са 150 метака у фишек-лијама, шатор, следовање за неколико дана, ћебе, гумирана простирка за спавање и чутура са водом. Коњаник је морао да има све то и 7,5 килограма барута.

Војници нису знали куда иду и када ће се вратити. Многи се никада нису вратили. Ако нису набадали на индијанску заседу или умрли од исцрпљености, страдали су од звечарки или за време прелазака река са брзацима. Реке су биле нарочито опасне зими, кад је требало пребацивати топове и коморџијска кола на залеђену обалу. Нога се у трену омицала. Ништа није било лакше изнети опрему уз планинске висове.

Посебну невољу представљало је оружје. Пешадија је била наоружана старомодним и дугачким „спринфилд” пушкама, а коњица карабинима истог произвођача. И једни и други носили су и револвер „колт”. Све три врсте оружја имале су калибар 45, убиствен! Војници су молили официре да им

се да лакше и модерније оружје, али конгресмени нису хтели да чују! Пристали су да им се 1873. подели сабља, али она је имала више церемонијалну улогу.

Колт је био добро оружје, али непрактично за војника. Једина светла тачка у наоружању били су митраљез са неколико ротирајућих цеви и лаки топ. Митраљез је испаливао 400 метака, а топ две гранате од по 6 килограма у мину-ту.

Пуковник се згрозио

За дуге маршеве ношене су намирнице у запрежним колима, а када се оне утроше купована су говеда од сточара, ако би на њих набасали. Како се то ређе догађало, војници су се прехрањивали уловљеном дивљачи. Колико пута се гладовало и по неколико дана јер се ни зец није могао наћи.

Живот у самом утврђењу пре је приличио номадима него цивилизованом човеку. Дневници које су поједини очајни војници водили и писма која су мање-више сви писали могла би се сакупити у једну од најпотреснијих књига.

Војна утврђења су подизана на пустим местима и у њих месецима нико са стране не би крочио. Мањи број био је ограђен повезаним балванима, такозваним палисадом, остала су се налазила на лединама.

Свако утврђење имало је берберина, кројача и ковача и они су посебно плаћани. Лекар је био војно лице и често је опслуживао неколико утврђења. Најчешће у хитним случајевима није стизао на време и рањени војник би умирао. Сасвим разумљиво, имајући у виду растојања између утврђења.

Војна утврђења се нису поредила по систему које је боље, него које је боље од горе! Ни у једном утврђењу није било купатила. Готово сва су оскудевала у води, па се она чувала за једнонедељно купање. Неки војник је писао мајци: „Сви подједнако смрдимо, па смрад и не запажамо!“ У утврђењима дуж Мисурија војници су пили воду из реке тек пошто би се муљ сталожиио.

Спавало се у баракама и брвнарама необлепљеним блатом, те је кроз прорезе између балвана и дасака стално дувало. Шкорпије, змије и отровни пауци шетали су по спаваоницама. Није било необично да војник заврши од њиховог уједа!

У тврђавама на северним територијама било је још горе. Обилазећи неко такво утврђење један пуковник се згрануо. Обавестио је политичаре у Вашингтону. Касније су подизане зграде од камена. И кречене су, а лампе су замениле дотадашње једино осветљење у утврђењима – свеће!

Најбољи опис живота у утврђењима дао је извесни војник Колинс који је служио у тврђави Грант у Аризони: „Овде све што расте боцка, а све што дише – уједа!“

Ни храна није била боља. Живело се углавном на пасуљу и говедини. У свим војним утврђењима био је исти „мени“: за доручак купована говедина, кафа и бајат хлеб, за ручак исто, а за вечеру само кафа и хлеб. Сушена говедина само

је спуштана у кључалу воду и тако служена.

Због нечистоће и лоше исхране харале су болести. Мало је војника које није закачио грип, дифтерија, мале богиње, жута грозница... Главни и једини лекови били су виски и кинин, па ко преживи! Највише се рачунало на отпорност самог организма.

Поред редовног војничког занимања, војници су морали да науче да кувају јер су и куvari гинули у боју. Кружила је шала да је кувар

ци све до 13 сати радили најразноврсније физичке послове. После ручка следио је одмор, а затим у 16,30 опет војничко занимање. У 20,15 сви су морали на спавање. Ко се гадио спаваонице, могао је да спава под ведрим небом, никако ван круга утврђења.

У појединим утврђењима услови за живот били су подношљиви, официри су чак имали и башту. У сваком случају, њихов живот разликовао се од живота редова. Имали су посебне просторије за



У оваквом „насељу“ проводило се и по 20 година!

у сваком војном утврђењу хра-ном уморио више војника него Индијанци у борби!

Виски, једина утеха

Устајало се у 5,30. Вежбало се од 6,15 до 7,30, али су зато војни-

спавање, колико-толико удобне, одвојено су се хранили и то веома добро а често су поседовали и одвојен стан у којем су живели са породицом.

Ожењени војници имали су право да доведу жену, али су морали да спавају у зградицама изван ут-



Коњица за време одмора на маршу. Где су оне лепе униформе, за-копчане блузе до грла и беспрекорно обликовани шешири!

врђења. Код куће су се хранили и спавали. Ко је пожелео да се жени после ступања у војску, морао је да добије сагласност команданта утврђења. По правилу, она је веома ретко и тешко дава-на.

Права је срећа била ако би неки залутали трговац отворио дућан макар и под шатром. У круг утврђења није могао да уђе, али се он држао тик уз граничну линију или палисад. Тако се војницима пружала прилика да једноличну исхрану побољшају куповином конзерви. Углавном, код трговца су се снабдевали пићем. Муку, јад и беду обилато су блажили виски-јем. Понекад је цела плата одлазила само на алкохол. Тешко је поверовати, али је истина: 1880. године 4 процента свих америчких војника лечило се по болницама од алкохолизма!

Дисциплина је била строга, а однос официра према војницима на граници окрутности. Највише је било капетана и они су војнику били „бог и батина“. Мањим утврђењем заповедао је мајор, већим потпуковник, ретко пуковник. Пуковници и генерали служили су у штабу и за њих су изгинули и умрли војници били само бројке исказане у извештајима које су добијали.

Официри у утврђењу могли су да оснују преки суд и да за најмању ситницу (подижући је на ранг тешке грешке) стрељају војника, што се често и догађало.

У очајању, војници су се спасавали бекством. Укупан број дезертера никада није саопштен јавности. Уместо тога и даље је ширена романтична прича о војничком животу.

За све муке које је преживљавао, војник је добијао плату у износу од 16 долара месечно! Касније је Конгрес смањио ову суму на 13 долара. С тим новцем редов није могао да прехрани породицу, па је за 35 центи дневно пристајао да ради све послове за потребе утврђења који нису спадали у редовну обавезу. Да ствар буде гора, када је демобилисани напуштао територију, оно мало уштеђевине, ако би и успео нешто да сакупи, морао је да замени на граници за златнике и сребрњаче јер је плату примао у папирном новцу. И том приликом је губио јер је приликом замене папирни новац обрачунаван за 40 одсто мању вредност!

У повољнијој ситуацији био је онај ко је ступао у војску с пушком и коњем. По пријему у војску добијао је од 150-300 долара.

Војници су зарађивали радећи и као „бединерке“ код официра. Чистили су им стан, кували, редили униформу, чували децу... То им је доносило још 10 долара, што није било занемарљиво. Осим тога, официри су их ослобађали војничких занимања на полигону, каткад и маршева. Чувши за ово, политичари у Конгресу прилично су се ражестили. Током 1870. официрима је забрањено да запошљавају војнике као служавке, али и поред тога с тим се наставило. Наравно, илегално, јер су корист имали и војници и официри.

Свега је било, само не романтике.

Миленко Тодоровић

МОЖДА ЈЕ ТАКО БИЛО ?

До обала Португалије остало је још око 600 миља кад су с палубе енглеског једрењака „Деј Грација“ гледали бригантин (велики једрењак са два једра) под америчком заставом, који је пловио са спуштеним мада је време било и те како повољно за пуна једра. Капетан је уз помоћ дурбина успео да прочита име – „Марија Целеста“. Зачудио се што на командном мосту никога није било, чак ни на стражарском месту и палуби.

Старији официр, у пратњи два морнара, чамцем је стигао до америчког бригантина. Нигде никог. На столу у капетановој кабини лежао је бродски дневник, последњи запис у њему од 24. новембра 1872. да се лађа налази у области Азорских острва. На столу у трпезарији били су поређани тањери и чаше, поред њих кашике, ножеви и виљушке. Придошлице с „Деј Грације“ нашле су и отворену кутију с драгоценостима и приличном гомилом новца. У



ПОД ОГЊЕНОМ КИШОМ

просторији за посаду владао је ред, постелина намештена, рубље на конопцу.

Тројицу Енглеза, међутим, поразило је кад су на столу угледали луле. Прави морнар никад се не растаје од своје луле, чак ни у сумотном часу. У магацину су нашли велике резерве намирница и воде, а у товарном простору око две хиљаде буради шпиритуса. Само је у једном недостајала трећина течности. Пре него што су кренули назад, Енглези су приметили да нема чамца за спасавање.

Капетан „Деј Грације“ одлучио је да амерички бригантин одвуку у Гибралтар и тамо затраже награду за спасавање брода и терета. На награду су, пак, морали да причекају јер је истрага трајала три месеца, а у таквим случајевима правило је да се она даје тек кад полиција заврши свој део посла. Иследници су на палуби бригантина открили неколико мрља налик на крв и записали да су ужад била дубоко засечена, највероватније секиром. А пошто су нађени трагови крви, могуће је да је на броду било и жртава.

ПОСАДА АМЕРИЧКОГ БРИГАНТИНА „МАРИЈА ЦЕЛЕСТА“ НЕСТАЛА ЈЕ 1872. ГОДИНЕ БЕЗ ТРАГА, И ТО НАСРЕД АТЛАНТИКА. ОТАД ЈЕ ИЗНЕСЕНО МНОГО ПРЕТПОСТАВКИ О ЊЕНОЈ СУДБИНИ. НАЈНОВИЈУ ЈЕ НЕДАВНО ОБЕЛОДАНИО ЛЕЊИНГРАДСКИ ФИЗИЧАР ЈУРИЈ КОПТЕВ.

Полицији је, на крају, једино преостала нада да ће се можда јавити неко од посаде „Марије Целесте“, јер се, у међувремену, вратио брод послат да претражи Азорски архипелаг. Необављена посла. Марта следеће године поморски суд је донео одлуку да се посади енглеске лађе уручи награда за спасавање брода и терета. Случај је за њих био завршен.

Загонетни нестанак посаде бригантина „Марија Целеста“ насред Атлантика заголицао је љубопитљивост многих. И, нормално, кренуле су приче. Безброј њих. Ево неколико најзанимљивијих.

Безгласни убица

По једној, прилично распротрањеној, посада се уплашила олује, тзв. морске пијавице, која

се приближавала и журно напустила брод. Олуја их је стигла у чамцу. Али, ако је веровати дневницима других бродова – у то време у тој области било их је петнаестак – време је било лепо.

Било је и покушаја да се сва кривица за нестанак посаде свали на гусаре, а неко време проносила се прича да је амерички бригантин напао циновски октопод.

Временом се није смањило занимање за загонетни нестанак морнара „Марије Целесте“. У наше доба, објашњења почињу да се налазе у тзв. физичким процесима на океану. Тако је совјетски академик Шуљекин изнео оригиналну идеју. У време олује или оркана, над таласима се разбијају ваздушне струје које производе нискофреквентне вибрације. А како су показала истраживања, чак су и слаби инфразвуци врло непријатни по човека. Могу да изазову појаву налик на морску болест, док средњи и јаки доводе до неспокојства, необјашњивог страха, несвестице, привременог слепила, чак и смрти.

По Шуљекину, инфразвучни талас, назван и „безгласни убица“, ствара се стотинама миља даље и пресреће брод за мирног времена. У судару с долазећим таласима, „безгласни убица“ љуља брод, често ломи и катарке, док посаду захвата безумље и она у паници може да напусти брод. Можда се, каже Шуљекин, нешто слично догодило и са „Маријом Целестом“.

Лењинградски физичар Јуриј Коптев, мада свом суграђанину

признаје оригиналност, тврди да Шуљекинов приказ има и приличних нејасноћа. И нуди свој, поткрепљен бројним документима.

Чинило се да гори и само небо

У ноћи 8. октобра 1871. у источном делу Чикага планула је прва кућа, за њом друга, трећа... За два сата град се претворио у буктињу. Дуго се веровало да је пожар који је Чикаго претворио у пепео последица несрећног случаја.

Амерички научник Чемберлен, покушавајући да одбаци традиционалну верзију о крави која је за време муже ритнула петролејку, дошао је до података од којих му је, по сопственом признању, застао дах. Открио је да је у време кад је пламтео Чикаго пожар беснео у различитим областима Мичигена, Ајове, Канзаса, Небраске, Минесоте и на обалама Пацифика.

Тек тада се поштено бацио на прекопавање архива и открио много занимљивости. Пре свега, заинтересовали су га описи помених догађаја. „Огањ је падао као киша“, прочитао је у једним новинама. Друге су тврдиле: „Чинило се да гори и само небо“. Запазио је још једну необичност: стотине људи који су бежали од

ватре нађени су мртви на местима где их, чинило се, градски пожар није могао стићи – на пољима, поред друмова, у пустарама.

Шта се догодило? И Чемберлен се сетио непознате комете коју је открио аустријски официр Фон Биел, астроном-аматер. По његовим прорачунима, она се на нашем небу појављује сваких шест година и 9 месеци. Последња посета комете Биели била је за научнике посве неочекивана – небески гост се одједном распао на два „репа“ и разишао после 2,5 км. Шта ће комета урадити следећи пут, било је питање на које љубопитливи научници нису нашли одговор. Комета се није појавила.

Истина, у ноћи 27. новембра 1872, кад је, према прорачунима, космичка гошћа била у обавези да стигне на наше небо, различите делове Европе запљуснула је јака метеорска киша. Астрономи су, доцније, утврдили да је тачка на небеском своду откуд је стигла метеорска киша управо место на којем су очекивали појаву комете. То је могло да значи да метеорска киша није ништа друго до остатак распале комете Биели коју и данас можемо видети, али само уз помоћ јаких инструмената.

Ствар се, по Јурију Коптеву, само на изглед компликује: метеорска киша је падала у новембру

1872. а пожари су се догодили октобра 1871, више од годину дана раније. И поново се позива на истраживање Чемберлена који је на основу докумената, утврдио да је распала комета Биели посетила нашу планету и октобра 1871. Што, опет, значи да су крупни метеорити, падајући на Земљу, могли да изазову пожаре у Чикагу и другим градовима. На тај начин могу се објаснити и загонетне смрти људи који су бежали из запаљених градова.

Метеорити бомбардују бродове

Јуриј Коптев се враћа времену кад је посада „Марије Целесте“ загонетно напустила бригантин – новембар 1872. Дакле, време када се, како су регистровали астрономи, комета Биели потпуно распала и на површину наше планете изручила метеорску кишу. Да ли је она кривац за трагедију посаде „Марије Целесте“? Совјетски научник нуди могући след догађаја.

Посада бригантина изненада је чула тутњаву која се приближава-

ла. Јарко светлеће тело запарало је ноћно небо, затим још једно, па још. „Огњено камење“ падало је с неба и, уз заглушујућу буку, завршавало у води. Густ надражујући дим ширио се запањујућом брзином. Људи су почели да се гуше. У сваком тренутку „камен с неба“ могао је да падне на брод у чијој је утроби лежало око две хиљаде буради шпиритуса. Уз то, простор у потпалубљу одавно није проветраван и унутра се скупило много гасова.

Чак и најмања искра могла је да изазове експлозију. И тада је капетан издао заповест да се спусти чамац за спасавање. По свој прилици, за ту операцију требало им је бродско уже које у паници нису могли да нађу. Отуд и они зарези на ужадима за једра, требало им је уже.

Даље? Можда је удар ветра прекинуо то уже, отерао бригантин који посада више није могла

веслима да дохвати. А могло је да се догоди да је један „камен с неба“ ударио посред чамца. „Марија Целеста“ је, потом, без посаде, ношена таласима, плутала све до сусрета с енглеским једрењаком „Деј Грација“.

Да верзија о паду метеорита на брод или чамац није без основа, Јуриј Коптев позива историју за сведока и наводи случај енглеског брика „Еклипс“. Лађа је пловила Пацификом кад је изненада, усред ноћи, одјекнуо заглушујући тресак – метеорит величине човечије главе ударио је у брод и направио рупу. Посада је успела да угаси пожар у складишту, али не и да запуши рупу коју је направио метеорит и брик је потонуо.

Још већи метеорит је изненадио и енглески једрењак „Сагитаријус“ који је тако брзо отишао на дно да су се морнари једва спасли бекством у чамцу. Пред други светски рат умало да жртва метеорита буде холандски пароброд „Океан“. Неколико метара од њега пао је огроман „камен с неба“. Загушљиви гас обавио је брод и ко зна како би се изненадни сусрет с гостом из васионе завршио да ветар није отерао отровне гасове на другу страну.

Дакле, тврди совјетски научник Коптев, слични случајеви су се догађали. Нама остаје само да замислимо како су се осећали људи на малој лађи безобалног океана кад је с неба почела да пљушти „огњена киша“.

П. Милатовић

Илустровао: Слободан Стефановић



Има нечег микроскопског и неуништивог шћућуреног у наборима историје, што живи и путује са њом, преживљава природне катастрофе, ратове, епидемије, пожаре и нестанке читавих цивилизација.

То је дезоксирибонуклеинска киселина (ДНК) који чини генетски материјал сваког живог организма. И не само то: она садржи све генетске поруке које једној врсти или једној раси омогућавају да се развија поштујући њене физичке и психичке особине, њену самосталност и физиологију.

Откако су 1958. два енглеска научника, Ватсон и Крик, дешифровали тај дугачки ланац молекула умотан у форму „дупле елисе“, људи су схватили да је ДНК кључ у поимању „хемијске шеме“ сваког живог бића. Рекли смо: живог бића. Али то није сасвим тачно.

Човек умире, нестаје у сећању и историји народа, али докле год ма и једна његова ћелија остане нетакнута — крајичак длаке, на пример — његова ДНК не „умири“: заправо, у извесном смислу речи, остаје притајена, не може да шаље поруке организму који више не постоји, али информације које поседује остају нетакнуте, као замрзнуте у времену и простору.

ДНК тако може да буде живи архив који у себи садржи историју сваког човека, а тако и историју човечанства од самог њеног настанка. Аминокиселине (посебни молекули који сачињавају ДНК) ту су да сведоче о хиљадама, чак милионима година и тумаче њен генетски „код“, њену личну карту која је много савршенија и сложенија од свих оних које би икад могле да се направе.

Због тога није нимало претерано тврдити да ће овако откриће из корена изменити проучавање и поимање историје, етнологије, антропологије, наука које су се до сада ослањале на ретке записе и друга сведочења која је човек остављао у свом дугом ходу од настанка до наших дана.

Уместо онога што су цивилизације оставиле за собом, сада говоре ћелије од којих су се људи састојали. Историја неће више бити само она коју су писали „побед-

ници“, него сви — под условом да је сачуван и најмањи делић као доказ њиховог постојања.

ДНК чува тајну

Шта се оваквим једним открићем може да промени у поимању до сада познате људске еволуције? Одговори на ово питање могу да буду бесконачни. Али вероватно ће бити потребне деценије, можда чак и векови, да би се поново исписала и протумачила наша прошлост. У међувремену, већ се дошло до неких занимљивих открића.

Једна вест, која је пристигла пре неколико месеци, из темеља

је уздрмала свет генетике и антропологије: новозеландски биохемичар Алан Вилсон утврдио је ко је била прва жена човечанства: Ева. Да, баш она, зачетница људског рода. Још је револуционарним начин помоћу којег је дошао до овог открића. Он је проучавао ДНК данашњих људских раса, а затим је кренуо уназад истражујући све људске остатке до којих је могао да дође.

По Вилсону, Ева је рођена у Африци пре 140 до 280 хиљада година. Имала је две кћерке и први је примерак хомо сапиенса од кога потичу све данашње расе, па је самим тим и њен генетски код за-

нетске карактеристике оца и мајке, то јест њихове ДНК, се, као што је познато, мешају, па је свака наредна генерација мало различита од оне претходне. „Митохондријски ДНК“ се не мења: наслеђује се само од мајке (очева се уништава чином оплођења) и тако временом остаје непромењен. Зато је „митохондријска ДНК“ сваког од нас, иста као и она наше мајке, бабе, прабабе и тако даље.

Већ и овај податак довољан је да се наслеђе по мушкој линији, нарочито у великим династијама, учини смешним. Јер, гледано у процентима, у будуће генерације се много више преноси женски

НАЈНОВИЈА НАУЧНА ОТКРИЋА ТВРДЕ:

ЦРНКИЊА

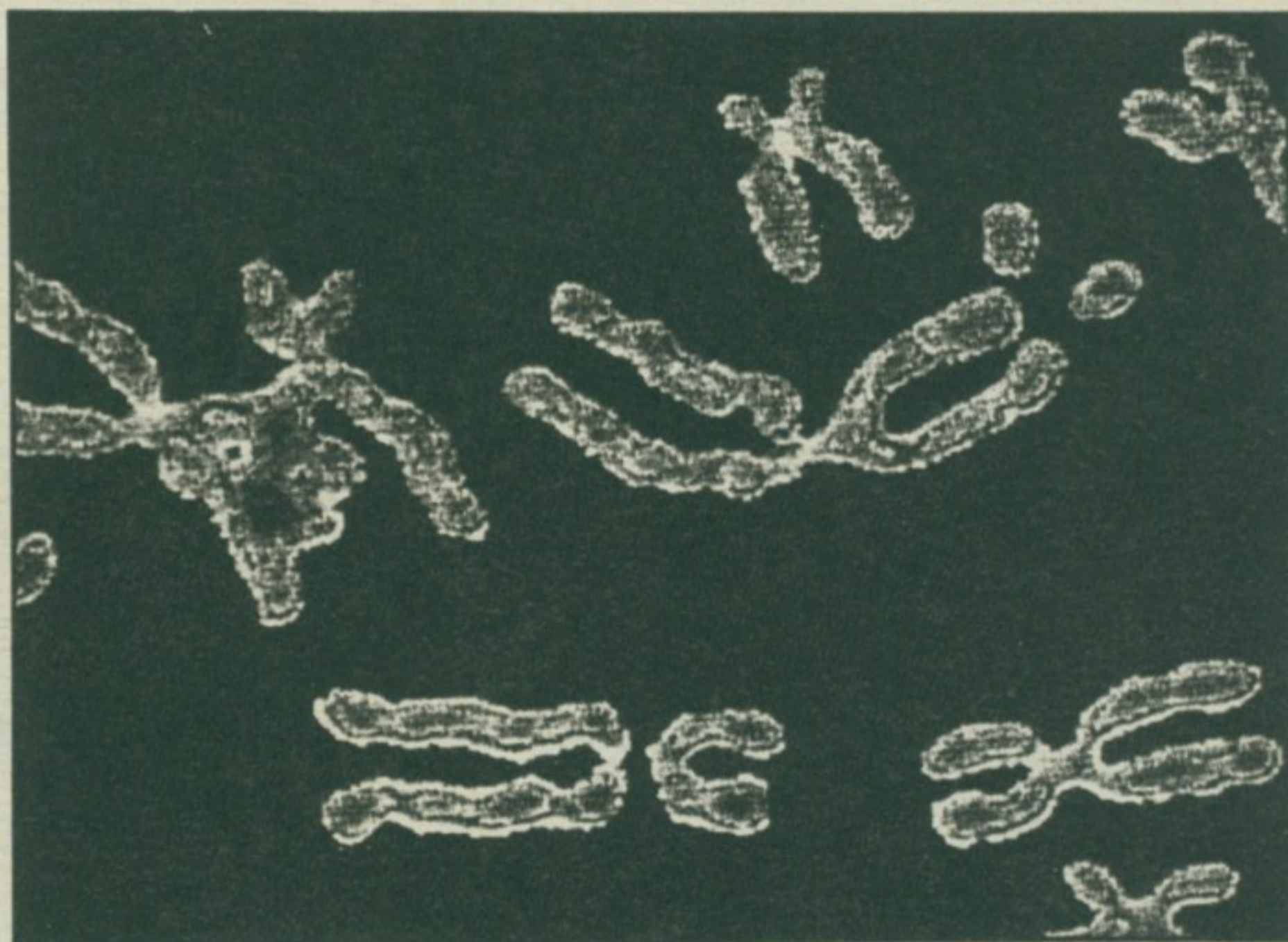
ИСТРАЖИВАЊА ГЕНЕТСКИХ ОСОБИНА ЧОВЕКА И ЖИВОТИЊА ИЗГЛЕДА ДА ЋЕ У ВЕЛИКОЈ МЕРИ ИЗМЕНИТИ ДОСАДАШЊУ СЛИКУ ТОКА ИСТОРИЈЕ

ПРАМАЈКА

Микроскопски снимак људских хромозома.

Генетско наслеђе човека чине 46 хромозома који садрже 300 хиљада гена, а ови су опет сачињени од три милијарде молекула груписаних у „супермолекуле“ ДНК у виду дупле елипсе

Лабораторија за генетска истраживања: историја се данас пише и на оваквим инструментима



једнички свим људима који данас насељавају Земљу.

Да би одредио Еву, Вилсон је искористио једно својство такозваног „митохондријског ДНК“, то јест једног делића који се налази у посебној зони ћелија. Свака људска ћелија заправо садржи целу ДНК одређене особе, то јест све њене генетске поруке, иако само један њен мали део служи функцијама саме ћелије.

Када се створи нова јединка, ге-

генетски материјал, баш захваљујући „митохондријској ДНК“. Осим тога, жене су те које задржавају нетакнут тај кључни генетски материјал једне расе.

Али вратимо се Вилсону. Новозеландски биохемичар проучио је „митохондријски ДНК“ у плацентима (постелицама) 147 жена припадница свих пет раса: црне, европске (кавказке), азијатске, аборигенске (аустралијске) и индијанске (америчке).



Дугачки ланци молекула који су тако добијени обрађени су у компјутеру, који је дао очекиване резултате: гени свих пет раса били су садржани у оној црној. Дакле, без могућности да је реч о грешки – како је Вилсон закључио – наша прамајка морала је да буде црнкиња.

Али то још није све: вршећи селекцију „митохондријских ДНК“ Африканки, научник је рашчистио и са тим да је Ева морала да буде рођена у области доње Сахаре и да је имала бар једну кћерку, да би на тај начин обезбедила дуги ланац женских потомака од којих су последњи издаци данашње жене.

Пре 2800 векова

Вилсон је коначно открио епоху у којој је Ева живела. И за ту анализу послужио се „митохондријским ДНК“, јер дуги низ молекула

више не би требало да се поистоветију са „унуцима“ мајмуна, него да сматрају да су њихова „браћа“ или мало развијенији облици „рођака“.

Са овакве тачке гледишта јасно је да је ДНК прилично јако и непогрешиво средство у упознавању људске еволуције и биолошки и историјски. Полазећи од анализа делића молекула могуће је прати велика померања људи на Земљи која су довела до оснивања цивилизација.

Затим, научници су већ покушали да реконструишу један део сложеног мозаика етничких група, обрађујући пажњу на неке њихове елементе као што су крвне групе. Познато је, на пример, да је група Б прилично ретка у Италији, док на Тибету више од 30 одсто

крићима и методама, кренули су у разна истраживања. У земљама где постоје забачена или изолована насеља која се кроз историју нису много мешала са становништвом из других крајева, научници журе да покупе податке и узорке и сместе их у посебне „генетске банке“, да би затим нарочитим методама установили њихово порекло и однос са осталим становништвом које живи у околини. Сматра се да ће тако моћи да се направи нова мапа света, а самим тим ће се мењати и неки делови историје. Тако ће можда моћи да се утврди да ли су невероватни архитектонски подухвати Асираца и

моћи ће да се сазнају и евентуалне болести од којих су фараони боловали.

Фараони су драгоцен генетски материјал, јер су захваљујући балсамовању сачувани читави делови њиховог тела. Али, у другим случајевима у исте сврхе може да послужи зуб, парче кости, длака.

Огроман напредак у техникама генетског инжењерства отворио

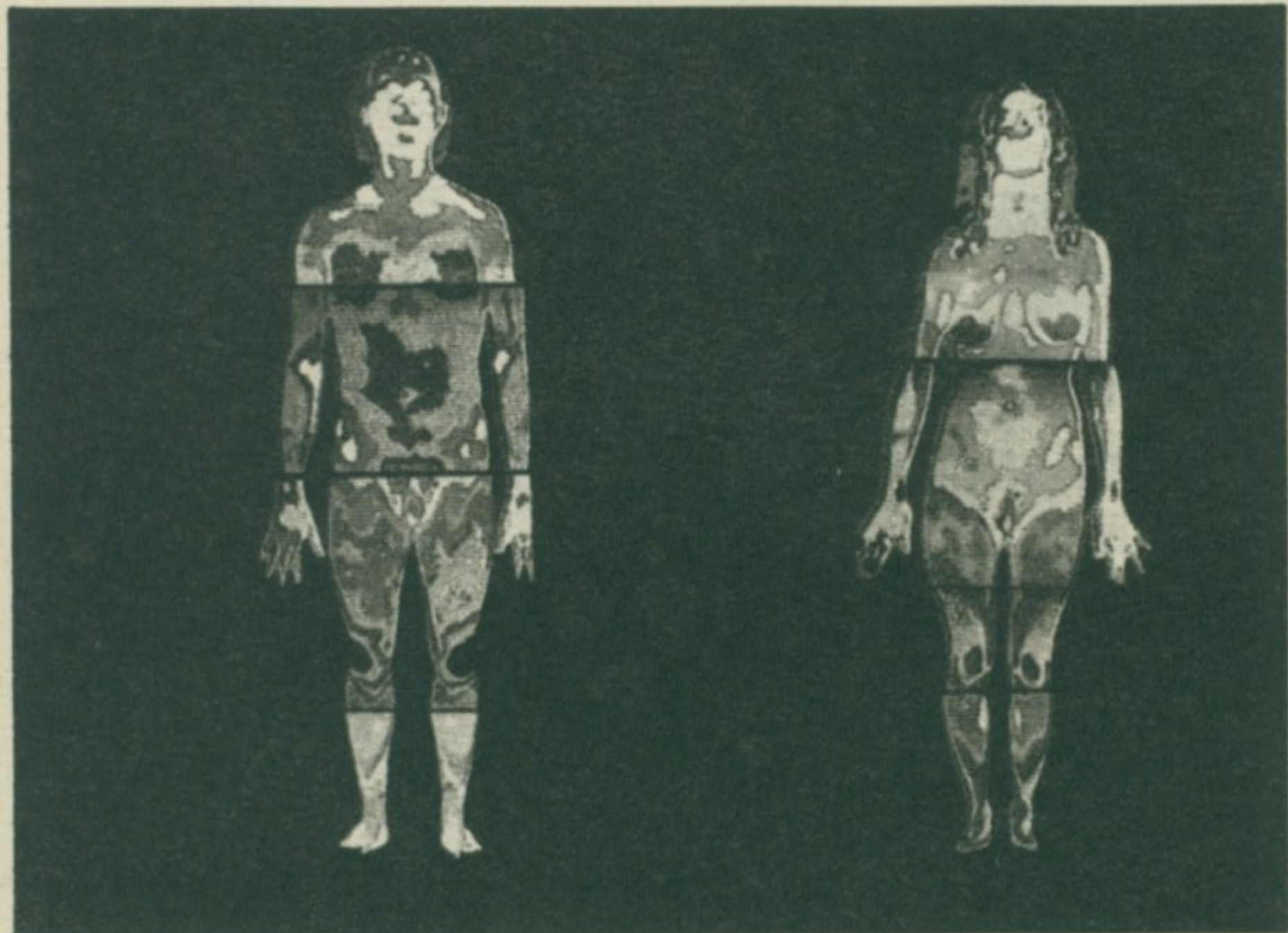
ЧОВЕЧАНСТВО

Мајмун који је генетички најсличнији човеку. Најновија

истраживања ДНК хомо сапиенса показала су да човек није директан потомак мајмуна, него да и он и мајмуни потичу од заједничког претка



Компјутеризована слика мушкарца и жене. Одавде се креће у авантуру истраживања ДНК



од којих се овај састоји, временом се благо мења: сваких десет хиљада година модификује се за 0,02 одсто. И тако, у односу на оно како „митохондријски ДНК“ изгледа данас, стигло се до епохе у којој је морао постојати њихов јединствени прапредак, она Ева, а то је било пре 140 до 280 хиљада година.

Вилсоново откриће уништило је још једну веома распрострањену антрополошку теорију, по којој се свака људска врста развијала сама за себе од различитих врста мајмуна. Одређивање Еве не само да је показало да све расе имају заједничку зачетницу, него и да она, заједно са мајмунима, потиче од једног бића (Рамапитецус) који је живео пре десет милиона година. Другим речима, људи

људи има баш ту крвну групу. Негативан Rh фактор у крви је прилично редак у Европи, а у Азији је код неких народа присутан код више од 50 одсто становништва. На сличан начин посматране су и неке наследне болести, на пример „медитеранска анемија“ (таласемија) за коју се сматра да су је у наслеђе оставили Феничани. У Италији још постоје неке мале области где је ова болест јако распрострањена, нарочито на Сардинији и око Фераре, па се сматра да тамошње становништво директно води порекло од старих Феничана који су насељавали те две области. У сваком случају, све је то тренутно још у домену претпоставки, без свих потребних доказа.

И поред тога, многи научници у свету, подстакнути најновијим от-

Инка били случајни, или су се догађали захваљујући великим прекоокеанским миграцијама народа у та стара времена. Тако ће се можда боље разумети и велика путовања морепловаца у 14. и 15. веку, а можда ће се осветлити развој и падови великих династија, о чему се до данас разговарало само на основу старих прашњавих књига.

Ту већ има неких резултата. Шведски научник Сванте Пабо успео је да изолује ДНК из једне мумије старе 2.500 година, која се чува у немачком музеју. Пабо је извадио делић ткива из ноге и направио „генетску мапу“ покојног Египћанина. То ће бити први примерак у „генетској банци фараона“, у коју ће се убацивати наследни материјали узети и са других мумија. Њихово међусобно поређење омогућиће да се са више тачности одреде египатске династије и епохе у којима су владале. И још, будући да ће бити могуће да се добију дужи ланци ДНК,

је потпуно нове хоризонте у истраживању човека и његове историје. Али она није окренута само истраживању прошлости. Напротив, много више се тежи истраживању будућности. Проучавањем ДНК данашње генерације ће први пут оставити биолошки неизбрисиве трагове у историји, трагове који ће их преживети на практично бесконачно много начина. На тој „фотографији“ биће садржане све биолошке карактеристике данашњег човечанства, које полако улази у трећи миленијум, укључујући и неизбрисиве трагове болести које се догађају захваљујући променама генетског материјала.

Већ данас постоје „банке“ где можете да депонујете бела крвна зрнца своје деце, вас или ваших родитеља, и да она кроз више деценија вашим потомцима укажу на евентуалне наследне болести. Чак и на боју очију коју ће тамо неко ваше чукунчукунуче да има.

М. И. Ш.

Живот нише драме

КАО ГЛАС ИЗ ПАК- ЛА

Тог дана, априла прошле године, био је ред да Черил Чејмберс пази на породичну радњу у којој се продавао стари намештај. Њен супруг Дон остао је код куће у њујоршком предграђу Њу Церсију са четворогодишњом Таром и малим Кристофером.

Деца су се играла на великој травнатој површини око куће. У једном тренутку зазвонио је телефон. Док је Дон трчао у кућу да се јави, наишла је и Черил. Тара је угледала мајку и пошла за њом у кућу. Дон је погледом пратио Криса који се упутио ка главном друму. Довикнуо је Черил да сместа потрчи за сином. Али, кад је она изашла напоље од дечака више није било ни трага.

Где је могао да нестане?

Черил и Дон су завијивали у штапу, гледали свуда око куће, прелазили травњак иза и испред куће у нади да се Крис можда негде сакрио. Нигде га није било.

У једном тренутку, док је Черил по ко зна који пут трчала преко ливаде испред куће, учинило јој се да је чула слабашан глас. Као да је долазио испод земље. Прошла је то место, па се поново вратила. Онда је угледала отвор у земљи широк око 30 центиметара из кога је долазио пригушен гласић: „Мама, мама!”

– Зар је то могуће? – готово је завапила Черил – Па Крис је упao у отвор!? Почела је да вришти. Дон је сместа дотрчао, све му је било јасно. Почетком године долазиле су екипе и испитивале састав земљишта око њихове куће. На десетине места избуше-

ДВАДЕСЕТДВОМЕСЕЧНИ КРИС ИГРАО СЕ ИСПРЕД КУЋЕ. САМО ШТО ЈЕ ЊЕГОВ ОТАЦ УТРЧАО ДА ОДГОВОРИ НА ТЕЛЕФОН, ДЕЧАК ЈЕ НЕСТАО КАО ДА ЈЕ У ЗЕМЉУ ПРОПАО...

не су рупе у земљи и узети узорци тла. Радови су трајали неколико дана. Дон је био убеђен да су, по завршетку посла, сви отвори били поново затрпани. Сад му је било јасно да нису.

Трудећи се да остане миран одјурio је до куће по батерију. Кад се вратио и осветлио отвор, крв му се следила. На око три и по метра испод угледао је врх Крисове главе. Погледао је Черил. Нису ни реч проговорили, али обоје су мислили на исто: „Да ли је повређен, како да га спасемо?”

Дон је предложио да донесе дебље уже на које би завезао неки оштар предмет и покушао да закачи Крисову мајицу па да га тако извуче. Али, била је то слаба нада. Отвор је био узак, дечаково тело је приањало уз ивице. Крис је практично био „закуцан” у земљу.

Полицијска кола стигла су на место несреће после само десетак минута како их је Дон обавестио. Предлагали су да убаце уже у отвор и покушају да убеди Криса да се за крај тог конопца ухвати што чвршће па да га тако извуку.

– Крис, ништа се не брини, сви смо ту. Издржи

још мало, брзо ћемо те извући – Черил је настојала да јој не задрхти глас. – Буди добар мамин дечко и потруди се да ухватиш уже! Хајде, молим те!

Крис је, пре свега, био сувише мали да то покуша. Осим тога, руке су му биле савијене и тако стешњене да вероватно није ни могао да их помери.

Постаје све опасније

Време је пролазило. Око отвора се скупљало све више света. Хитна помоћ, ватрогасци, још полицијских кола. Сви су добро знали да је Крис у великој опасности. Пре свега, није имао довољно ваздуха па су у рупу спустили маску с кисеоником. Нису смели да дирају отвор јер је постојала оправдана бојазан да би се земља обрушила на дете и затрпала га. Уз све то, нико није тачно могао да одреди дубину отвора. Испод је можда вода. Ако склизне, могао би да се удави.

Убрзо су сви присутни закључили да је једина шанса да спасу Криса – копање отвора у непосредној близини како би из те друге рупе прокопали мали тунел до дечака и тако га извукли на сигурно.

Дон је као луд почео да окреће телефоне разних суседа увек с истим питањем: „Да ли имате механички багер?” Коначно је код Адама Дина добио потврдан одговор, али од његовог петнаестогодишњег сина. Дечак је срећом видео оца како вози багер па је некако, с обзиром да су становали близу, успео да га доведе.

Али, онда се поставило питање ко ће руковати том машином. Срећом, радио-аматер Ворен Брикмен чуо је преко своје станице позив да се тражи неки искусни копач. Сместа је дошао.

Радио је тако пажљиво као да се ради о машини за најпрецизније радове. Пазио је да ископа отвор што ближе оном у који је Крис упao али тако да се не обруши ни грам земље. Како се отвор продубљивао, Дон је уз помоћ присутних облагао рупу даскама да би пролаз био што безбеднији.

Кад је Ворен Брикмен ископао рупу дубоку преко 4 метра, могао је да препусте посао спасилачким екипама. За копање које би му нормално одузело 10 минута утросио је 45.

Време је неумољиво текло.

Тунел су копали смењујући се сваких десетак минута. Посао су отежавале подземне воде.

Черил и Дон без речи су проматрали рад спасилачких екипа приковани за отвор рупе. Плашили су се могућих последица по Крисово здравље, температура је унутра била само 13 степени Целзијуса. Покушали су да разговарају са дететом, било је важно да не заспи, али једине речи које су одозло допирале биле су „Мама, мама”. Убрзо чак ни то.

Славље за све спасиоце

Био је ред на Вајта да копа тунел. Један замах лопатом, други, попустио је зид између два отвора у земљи. Вајт је пружио руку и дотакао дечакову промрзлу ногу. Крис је вриснуо. Било је то најлепше што су Черил и Дон икада чули. Син им је био жив.

Вајт је позвао свог друга Елиота у помоћ. Рекао му је да га, на његов знак, повуче што јаче може. Вајт је обухватио дечака око струка. У првом маху нису успели, мало тело исклизнуло је Вајту из руке. У другом покушају стегао је јаче. Елиот је повукао свом сином, Крисово тело се одлепило од блатњавог загрљаја смрти. Вајт га је држао у наручју. Кад су га извукли на површину, дечак је био у невести. Одмах су га одвели у болницу. Под земљом је провео око три сата.

У болницу су стигли око девет увече. Дечак није реаговао. Био је у шоку и на питања родитеља и лекара није одговарао. Тек око једанаест сати, кад се појавила Тара и почела да се лудира и прави гримасе, насмешио се.

На Крисов рођендан, два месеца касније, тачније 1. јуна, Чејмберсови су направили велико славље. Били су присутни сви који су учествовали у спасавању.

В. С.



Б. Б. Хилер

КАРАТЕ КИД II

ПРОЛОГ

Даниел Ла Русо се никада није боље осећао у животу. Јесте да га је колено болело, једва да је могао да се ослони на ту ногу, али ништа, временом ће се залечити. Болела су га и ребра, али и то ће проћи.

Победник. Шампион. Тихо изговори ту реч, а онда гласније, тако да је одјекнула у сиво поплочаној просторији с тушевима.

– Шампион Карате турнира за млађе од осамнаест година – допало му се како звучи та титула, звучала је добро чак и под млазевима туша.

Узе сапун и поче да се трља, обазриво, избегавајући посекотине, и модрице које је стекао на путу до шампионске титуле током Турнира.

Турнир је био кулминација дугих месеци веома оштрог карате тренинга под строгим оком учитеља – сенсеиа – и пријатеља Мијагија, човека који је увек изненађивао Даниела, који га је мудро водио кроз обуку, показујући му да у каратеу његов најгори непријатељ може да буде он лично. Даниел је открио да је најбољи разлог због којег треба да научи карате тај, да не мора да се бори. Туча је била последњи одговор на сваки проблем.

Кад је Даниел стигао у Калифорнију из Њу Џерзија, потукао се са Џонијем Лоренсом због Али Милс. Та туча је водила у следећу, па у још једну, све док се није умешао Мијаги и спасао Даниелов живот. Отада је почео

да подучава Даниела свему ономе чему га је пре педесет година научио отац у Окинави. Подучавајући Даниела индиректно је подучавао и Џонија, тако да је Џони научио многе ствари које никада не би научио од свог сенеа, Криса. Крис је сматрао да је победа најважнија, без обзира на који начин се до ње долази. Али, Мијаги је научио Даниела да није све у победи. Сада је и Џони научио ту лекцију. Даниел се питао да ли ће и Крис икада научити ту лекцију. Сумњао је у то.

– Ух! – јекну гласно. Занет мислима заборавио је за тренутак на колени и сувише га грубо истрљао малим фротиром.

То га натера да се поново сети Турнира. Још увек се надимао од поноса због свог успеха. Још је могао да чује гомилу како кличе. Осећао је шта то значи бити шампион!

– Господине Мијаги, баш сам размишљао...

– О чему, Даниел-сане? – упита Мијаги, чекајући стрпљиво с пешкиром преко руке.

– Сада бисмо могли разрадити стратегију...

– За шта?

– За моју турнирску каријеру.

– Мијаги је већ има.

Даниел испра сапуницу и затвори воду. Провиравши иза завесе за туш, посегну за пешкиром. Чежњиво упита:

– Да? Каква је то стратегија?

– Рано повлачење – рече Мијаги мирно пруживши Даниелу пешкир.

Десет минута касније, Даниел и Мијаги изађоше из гардеробе, а група младих обожаваалаца стрпљиво је чекала. Сви полетеше тражећи аутограме од Даниела. Помало збуњен, Даниел се потписивао, пруживши велики шампионски трофеј. Али, која им се у међувремену придружила. Док је Даниел делио аутограме један од судија приђе да му честита.

– Импресивна победа, сине. Показао си невероватну сталоженост.

– Хвала вам – рече Даниел.

– Људи ће говорити о томе неколико година...

Његову реченицу прекину нагло отварање врата. Крис изађе гурајући се кроз гомилу док му је лице било слеђено у грчу презира. Застао је испред Даниела и Мијагија, као да ће нешто да им каже, али само зарежа од беса. Мијаги погледа у њега као да очекује нешто. Крисов бес се још више појача. Не рече ништа него јурну према паркингу.

Даниел је то могао да разуме. Крис је уложио сав свој углед у меч између Даниела и Џонија, чак је натерао једног од својих ученика да покуша да онемогући и повреди Даниела у претходној борби, тако да не би могао да се такмичи са Џонијем. Бол у колени дуго ће га подсећати на то да је Крис био врло близу остварења своје намере. Џо-

ни је изгубио од Даниела а то значи да је Крис изгубио. Али, Џони је нешто научио. Крис није. Даниел одмахну главом, посматрајући Крисова леђа.

– Зашто се тако понаша? – упитао је не обраћајући се ником посебно.

– Он не уме другачије да се понаша – рече судија.

Било је то као да говоре о размаженом детету.

– Треба да научи – рече Даниел.

– Желиш ли ти да будеш тај који ће га научити? – упита судија не очекујући одговор. Осмехнуо се. – Срећно и поново ти честитам.

– Хвала.

– Спреман? – упита Мијаги.

– Свакако, само трен – рече Даниел и потписа се још двојици дечака. Узео је трофеј из Алиног наручја и они кренуше за Мијагијем према сенсеиовом камионету који је стајао на паркиралишту. Ово би требало да се прослави.

Кад су заокренули око зграде, запрепастили су се кад су угледали Криса како разговара са Џонијем. Њих двојица су стајали поред Крисовог камионета. Џони је свој трофеј за друго место везао на бицикл, спреман да зајаше и оде. Остали ученици Крисовог дођоа сакупили су се око њих док је Крис урлао на Џонија. Крис га је држао за кошуљу и бесно му говорио.

– Дао сам да га онеспособе а ти ипак ниси могао да га победиш!

– Није моја грешка – рече Џони.

– Хоћеш да кажеш да је моја?

Мијаги проговори са стране.

– Зашто се не потучеш са неким ко ти је достојан?

– Брини своје бриге, старче.

– Кога називаш старцем, мајмуне?

Крис прихвати то као изазов и одгурнувши Џонија у страну као крпену лутку, искорачи према Мијагију који је изашао из свог камионета. Зли сенсеи се залети и удари Мијагија у лице. Даниел схвати да нема судије који би водио рачуна да борба буде поштена.

Крисова песница била је брза, али не довољно. Мијаги мирно искорачи у страну и Крисова песница заврши на шофершајбни кола паркираних у сенци. На стаклу се одмах појави пукотина и шара у виду паукове мреже. Бесан, Крис опет нападе. Овог пута Мијаги се није измакао. У последњем тренутку он подиже руку и сачека Крисову песницу. Крис се следи у свом покушају. Мијаги је полако притиснуо Крисову руку према тлу.

Крис паде на колена, скамењен стиском Мијагијеве леве руке. Даниел је био поносан на свог учитеља и на очигледно изненађење које су показали Крисови ученици због Мијагијеве вештине.

А онда, на Даниелов ужас, Мијаги повуче своју снажну десницу и проговори. Био је то Мијагијев глас, али то нису биле његове речи:

– Милост је за слабог. Ми не тренирамо да бисмо били милосрдни. Кад ти се човек супротстави, он ти је непријатељ. Непријатељ не заслужује милост.

Биле су то речи које је Крис често говорио својим ученицима: Даниел и Мијаги су их безброј пута чули. Даниел погледа Мијагија, изненађен, али лице старог човека било је маска освете.

– Не. То не може да буде Мијаги. Није то био човек који га је научио самопоштовању. Не. Даниел није могао да верује очима.

Бацио је поглед према Крисовим студентима, заплашен очигледном мржњом старог човека, сигуран да ће се осветити њиховом сенсеиу. А онда Даниел погледа према Крису, човеку од леда, који се сада истопио од страха.

Мијагијеве очи плануше. Његове руке полетеше кроз ваздух и заиграше око Крисове незаштићене главе.

Даниел затвори очи.

Песница се зауставила истом силином којом је полетела на центиметар од Крисовог носа. Прође један минут. А онда Мијаги испружи кажипрст и палац и заврну Крисов нос на најувредљивији начин.

Мијаги погледа према Даниелу и намигну му. Даниел осети олакшање кад га угледа како се удаљава од Криса. Даниел јурну према Мијагију, свом пријатељу, свом учитељу и загрли га пун поноса и среће. Другом руком привуче. Али и они заједно кренуше према камионету и уђоше у њега.

Даниел застаде да погледа преко рамена Криса и његове ученике. Видео је како они један по један скидају своје појасеве и стављају их пред Криса који је још увек клечао. Најзад су и они нешто научили од Мијагија.

Научили су да тајна каратеа лежи у разуму и срцу. Никако у песници.

1.

Даниел бесно притисну куплунг и промени брзину, па скрену на прашњави друм који је водио пема Мијагијевој кући.

Мислио је да је најсрећнији човек откако је победио на Турниру каратеа пре шест месеци, као да је све било збрисано за последња 24 сата. Зар је то баш морало да се догоди на ђачком плесу поводом краја школске године.

Паркирао је кола и угасио мотор одмахујући главом. На седишту поред кравате осео је букетић цвећа који је Али имала на хаљини.

Мијаги се појави на прагу куће схвативши одмах да нешто није у реду.

– Даниел-сан, то мора да је био плес. Шта се догодило?

– Боље питајте шта се није догодило. Најпре Али није хтела да је одвезем кући а онда ми је мирно рекла да се заљубила у неког фудбалера са Калифорнијског универзитета.

Мијаги је то примио филозофски.

– Ствари могу да буду и горе – рече.

– Горе су него што би могле да буду – обавести га Даниел – јуче су моју мајку одабрали да иде у Фресно на двомесечни курс за руководиоце. Одлазимо сутра увече. Не могу да верујем да ћу лето провести у Фресноу – ударио је ногом о гуму, али је успео само да повреди палац ударивши о крило.

Мијаги зајеча да покаже да схвата колики је то бол а онда се саже да види крило. Он је поклатио Даниелу та кола – жути спортски шевролет из 1950 – а претходно га је прегледао и дотерао тако да је познавао сваки центиметар аутомобила.

– Да ли ће моћи да се поправи? – упита Даниел.

Никаквог одговора. Мијаги се концентрисао на улубљено крило. Обазриво га је опипавао прстима. А онда левом руком притисну точак а десном руком, самим бридом шаке, ударио по искривљеном крилу. Даниел је посматрао како се метал послушно враћа у првобитно стање. Одмахнуо је главом од изненађења.

Мијаги устаде и ухвати Даниела за руку и поведе га у кућу.

– Дођи – рече.

– Куда ћемо?

– Мијаги има нешто од чега ћеш се осећати боље.

– Шта је то? Отров? – упита саркастично Даниел.

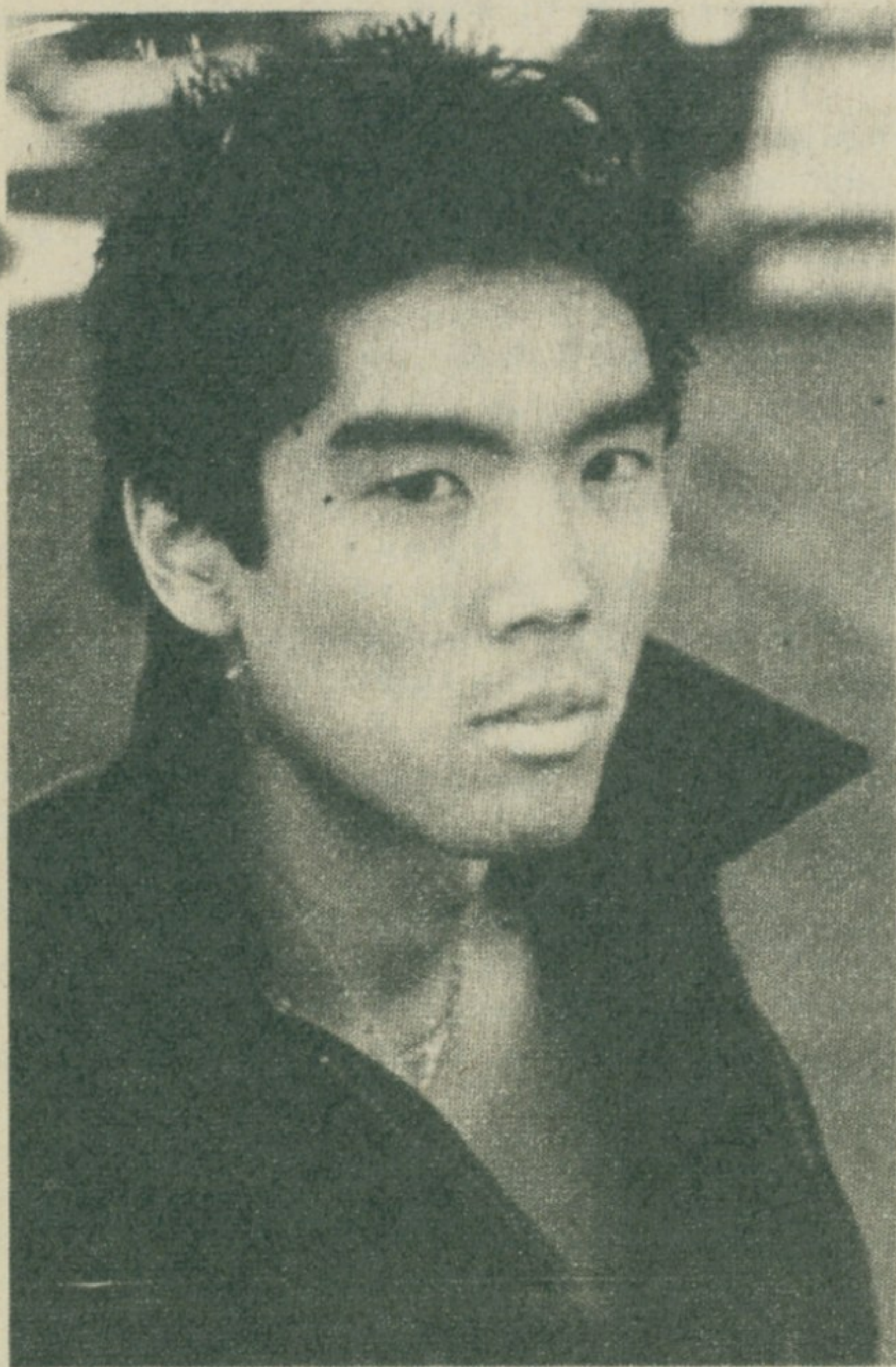
Заједно су отишли према башти која је сада била уништена неком грађевином у зачетку. Било је очигледно да Мијаги дограђује кућу. Конструкција од дрвета је била подигнута и сада је требало радити даље. Мијаги подиже чекић и стави га Даниелу у руку.

– Како то кад год имам неке проблеме ви имате посао за мене? – упита Даниел, сећајући се својих првих часова из каратеа.

Кад је Мијаги хтео да Даниел научи основне ударце у карате техници терао га је да тренира покрете док је прао, фарбао, чистио. У почетку је Даниел мрзео све те послове које је обављао, али касније кад је схватио методе свог сенсеиа, схватио је колика је старчева мудрост.

– Космичка коинциденција, мислим. А сада погледај – рече Мијаги.

Поставио је ексер на даску и подигао чекић. Задржао је чекић на двадесетак центиметара од даске а затим снажно ударио. Чекић се забио у дрво до главице.



Ћозен (Јуџи Окомото) млади, зли мајстор каратеа са Окинаве

– А сада да видим тебе – позва Даниела.

Даниел је био снажан, знао је то, али није знао може ли да закуца дугачки ексер једним ударцем. Подигао је чекић и ударио.

– Не заборави, концентриши се – рече Мијаги опомињујући га.

Даниел удари чекићем по ексеру, али није добро одмерио ударац па се ексер искриви и паде на земљу. Био је то мали неуспех, али била је то последња кап у чаши. Даниел одмахну главом.

– Не могу. Свакако не данас – рече док му је чекић беспомоћно висио у руци.

– Зашто? – упита Мијаги.

– Као да ми је читав живот отишао у страну... не знам ни сам – очајно је слегнуо раменима.

Пошто је узео чекић од Данијела и спустио га на тезгу, Мијаги стаде пред њега. Узе обе Даниелове руке и притисну их заједно у висини груди, док су му мишице биле паралелне с тлом.

– Кад изгубиш смисао или фокус, врати се оном што је основно у животу.

– Чему? – упита Даниел потпуно збуњен.

– Дисању. Ако нема дисања, нема живота. А сада диши... удахни, издахни.

Даниел је дисао полако, дубоко, осећајући како га ваздух лечи, испуњава снагом. Осећао је како се мир враћа у његов ум и

тело. Док је издисао, Мијаги подиже Даниелове руке, још увек склопљене, све док нису биле високо изнад главе. Док је дисао Мијаги спусти Данијелове руке у положај за молитву. Приликом издисања Мијаги је повлачио Даниелове руке према себи а приликом удисања враћао их у положај за молитву.

– Напоље – рече Мијаги и Даниел посегну рукама високо изнад своје главе – унутра – Даниел врати руке у положај за молитву, – напоље – Даниел посегну рукама испред себе – унутра...

Мијаги је сада пустио Даниелове руке а овај сам настави да следи вежбу дишући дубоко, снажно. Горе, доле, напоље, унутра. Даниел се осмехну, смирен.

– Како се осећаш?

– Боље – рече Даниел.

– Сјајно. А сада натраг на посао.

Мијаги подиже чекић са земље и стави га Даниелу у шаку.

Концентрисан и смирен Даниел намести ексер а онда га закуца једним јединим ударцем. Без оклевања га је набио у дрво до главе. Задовољан, наставио је даље да ради не размишљајући ни о претходној ноћи ни о Али. Чак ни о Фресноу.

Неколико сати касније Даниел је био прилично уморан. Мијаги га позва на ледени чај. Он са задовољством прихвати и уђе у кућу да се опере. Затим је отишао до кола да узме поклон који је направио за Мијагија. Враћајући се кроз кућу, застаде пред кутијом са ордењем и одликовањима које је Мијаги заслужио у другом светском рату. Даниел још увек није могао да верује да познаје некога ко има Конгресну медаљу части. Није могао да схвати зашто то толико мало значи Мијагију. Мислио је да ће поклон који му је направио то мало поправити.

Дуго је радио да би направио леп рам за ордење и медаље. Био је задовољан својим мајсторством и сада је пажљиво извлачио стакло и стављао један по један орден на црни сомот. У средину је поставио Конгресну медаљу части а око ње је поређао остале са шареним тракама. Изравнао је сомот и вратио стакло на место, учврстивши га у жлебу рама.

– Даниел-сан? – позва га Мијаги.

– Одмах долазим – одговори Даниел и брзо заврши намештање стакла.

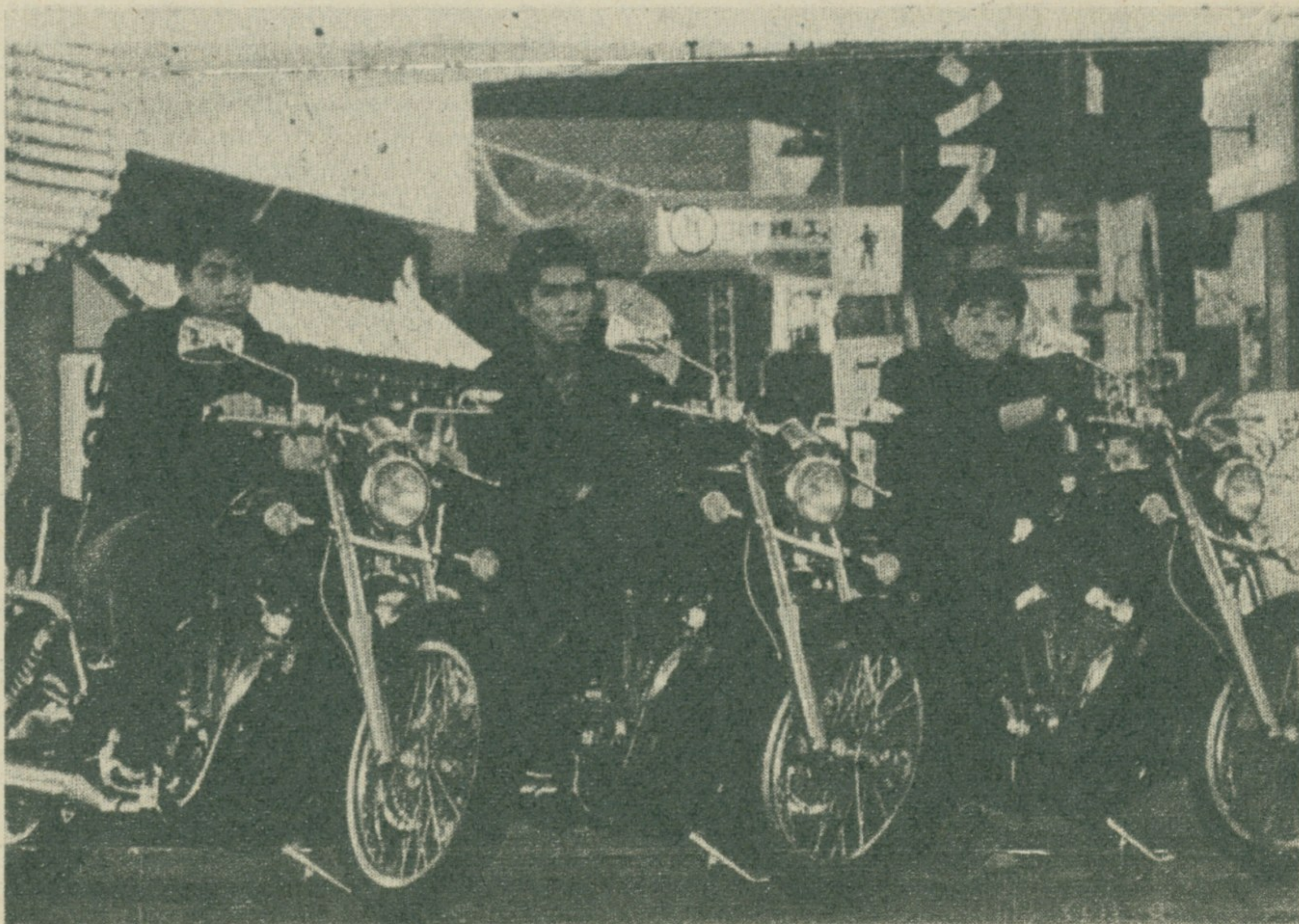
– Како се осећаш? – обрати му се Мијаги сипајући чај.

– Боље – одговори Даниел причвршћујући и даље стакло, надајући се да ће Мијаги да се задржи у другој просторији довољно дуго да он заврши посао. – А шта ја то, у ствари, градим тамо напољу?

– Собу за госте – стиже одговор.

Даниел намести жицу на којој ће рам висити.

– Очекујете друштво? – питао је.



Пакосни Ђозен је одлучио да на сваки начин изнуди тучу са Даниелом

– Очекујем бегунце. Хајде, дођи да попиеш чај.

– Бегунце? Одакле? – Даниел заврши са жицом и крену према Мијагију.

– Из Фресноа – рече Мијаги.

Даниел није могао да верује у оно што је чуо. Да ли је заиста Мијаги то рекао? Брзо му је пришао, изненађен и узбуђен.

– Мијаги је синоћ разговарао с твојом мајком – објасни он Даниелу.

– И рекла је да могу да останем овде?

Мијаги климну главом.

Даниел сину од задовољства.

– То је фантастично. Не могу да верујем, господине Мијаги. Поново сте ми спасли живот. Хвала вам.

– Нема не чему – рече Мијаги.

Даниел је скоро заборавио на оквир с ордењем, сувише је био закупљен захвалношћу што не мора да иде у Фресно. Али се-тио се рама.

– Ево, изволите – рече и пажљиво пружи рам свом пријатељу – сам сам направио овај рам. Од ружиног дрвета је. Мислио сам да би било лепо овако урамити ордење и све те шарене траке.

– Зашто? – питао је Мијаги очигледно збуњен.

Даниел је такође био збуњен и мало уверењен оваквим Мијагијевим питањем. Очекивао је да ће Мијаги бити презадовољан. Даниел се мало намршти.

– Па, ипак, то говори нешто о вама. Није тек тако лако добити Медаљу части.

– Шта је то што говори о мени?

– Да сте храбри – одговори Даниел.

– Не, Даниел-сане – он се удари по срцу – само ово говори да ли си храбар.

– Па шта онда ове медаље говоре о вама?

– упита Даниел куцнувши прстом по стаклу.

– Да сам срећан.

Мијаги узе чекић и ексер и настави да ради на зидању гостињске собе. Даниел је још био радознао.

– Шта сте урадили да бисте све ово заслужили?

– То сада више није важно – слегну раменима Мијаги.

– Могли сте да погинете?

– Хаи – Мијаги климну главом и одговори на јапанском језику.

– Да ли сте се плашили?

– Колена су ми се тресла још недељу дана после тога – рече Мијаги искрено док је без прекида радио чекићем.

– Јесте ли убили много људи?

– На жалост – Мијаги климну главом.

– Зашто „на жалост“? Они су били непријатељи, зар није тако?

Мијаги спусти чекић и окрете се Даниелу. Говорио је мирно, али врло чврстим гласом.

Али и они су били људи – рече.

Тада је Даниел схватио шта је рат. У њему се боре стварни људи и умиру стварни људи. Није ни чудо што господин Мијаги није желео да сваког дана гледа своју Медаљу

храбрости. Није желео да се сваког дана подсећа кроз шта је све прошао нити на који начин ју је заслужио.

2.

– Мијаги? Јесте ли ту? – неки мушки глас се огласио испред куће а затим се капија отворила. – Имам препоручено писмо за вас!

Поштар је ушао у двориште и затекао Даниела и Мијагија како раде високо на крову гостињске собе. Управо су причвршћивали пластичне плоче на летве. Мијаги се спусти низ мердевине, изненађен што га прекидају у послу.

– Да? – рече он.

– Имате писмо из Окинаве – рече поштар.

Даниел је посматрао како се Мијаги следио и како се тамни облак бриге спустио на његово иначе мирно лице. И поштар је приметио промену па је почео весело да чаврља.

– Окинава, мој зет је био тамо кад је служио у морнарици. Волео је да буде тамо. Молим вас, потпишите се овде с десне стране... Хвала. Јесте ли ви из Окинаве? Мора да се тамо тешко живи. Не идете баш често тамо, је ли?

Било је очигледно да Мијаги не слуша човека. Узео је коверат и отворио га а затим је пришао клупи у каменом врту и почео је да чита. Поштар погледа у Даниела, слегну раменима и изађе из дворишта.

Даниел полако сиђе с крова. Мијаги је прочитао писмо и загледао се у даљину. Било је јасно да су му мисли у прошлости, давно напуштеној, потиснутој. Сасвим тихо, Даниел се обрати свом пријатељу.

– Господине Мијаги? – Али стари као да га није чуо. – Господине Мијаги, добили сте лоше вести?

Мијагијеве очи најзад синуше према Даниелу.

– Отац ми је тешко болестан.

– Нисам знао да вам је отац још жив – рече Даниел искрено запрепашћен и помало збуњен оним што је тако грубо рекао, али Мијаги није реаговао на то.

– Нисам ни ја знао да је још жив – рече Мијаги а затим као у транс уђе у кућу остављајући Даниела да се пита каква се то тајна крије у прошлости његовог пријатеља.

Сутрадан је Даниел пошао са Мијагијем до канцеларије за вађење пасоша. Мијаги се осврте око себе да би видео куда да крене кроз просторију пуну летњих путника.

– Овуда, Даниеле – рече кад прочита натпис: Пасоши за један дан.

– Нисам знао да пасош може да се добије за дан.

– Ако имаш карту за сутрадан – рече Мијаги показавши авионску карту коју је држао уз своја лична документа – издаће ти пасош за један дан.

Стали су у ред испред канцеларије.

– Колико сте били стари кад сте отишли из Окинаве? – питао је Даниел.

– Као ти сада, имао сам шеснаест година.

– Зашто сте отишли?

– Заљубио сам се у једну девојку – рече Мијаги.

– И шта је онда било?

– Њени родитељи су средили да се уда за неког другог.

Дакле у томе је била ствар. Даниел је знао да је Мијаги био ожењен, али то је била жена коју је срео у Америци. А жена коју је волео остала је у Окинави. Било је тешко замислити свет у коме је договор између родитеља био важнији од љубави двоје младих. То је деловало тако старомодно. Али погледавши у лице свог пријатеља, Даниел је знао: старомодно или не, то је било стварно.

– Јесте ли познавали момка за кога се удала? – питао је радознано.

– Хаи. Био ми је најбољи пријатељ.

– Следећи... – рече службеник и позва их да уђу. Мијаги одлучно прекорачи праг.

Тог поподнева, док је помагао Мијагију да се спакује за пут, Даниел је покуша да сазна мало више о томе шта се одиграло у Окинави. Осећао је да Мијаги није тужан и забринут само због очеве болести. Даниел није волео што види Мијагија у таквом стању. Свет његовог сенсеиа био је пољуљан. Даниел је морао да зна о чему се ради да би му помогао.

Стајао је и буљио у две слике које му је Мијаги дао. На једној је била прелепа девојка из Окинаве у традиционалној ношњи.

– Како се зове?

– Јуки – Мијаги то изговори као Јуки-е.

– Је ли она писала писмо? У њу сте били заљубљени.

– Хаи.

– Лепа је – рече Даниел искрено.

– Врло лепа – сложи се Мијаги.

Даниел погледа другу фотографију. На њој је био младић у карате ги, у пози мачјег скока. Деловао је опасно, смртоносно. Његово камено лице није одавало ни топлину, ни страст, ни пријатељство. Било је тешко замислити да је такав човек био Мијагијев пријатељ.

– А ово је ваш пријатељ?

– Сато – рече Мијаги.

– Шта је урадио кад је сазнао за вас и Јуки?

– Изазвао је Мијагија да се бори.

– Зашто? – Таква борба и изазов били су

неразумљиви Даниелу, звучали су му скоро примитивно.

– Да би сачувао своје достојанство.

– И ви сте изгубили? – питао је Даниел и сам изненађен таквом могућношћу. А онда се поново загледа у ледене очи које су га гледале са фотографије.

– Нисам се тукао. Напустио сам Окинаву следећег дана.

– Али, ви сте је волели... – побунио се Даниел.

– Много.

– И она је волела вас?

– Хаи.

– Па како сте онда могли да је напустите?

– Мијаги не верује у тучу – рече он једноставно.

– Али волели сте се.

– Никада не стављај страст испред принципа, Даниел-сане. Чак и ако победиш, ти си изгубио.

Мијаги је имао начина да најкомпликованије ствари разложи на једноставне елементе. Размишљајући о троуглу Мијаги-Јуки-Сато Даниел схвати да је на путу да открије романсу каквих није било ни у књигама које је читала његова мајка. Живот би био једноставнији кад би се у њему одигравало све као у трећеразредним романима.

– Јесу ли се венчали? – питао је Даниел.

– Његова породица је била најбогатија у селу. Њена најсиромашнија. Био је то добар уговор.

– Онда се он више не љути и не брине о нарушеном достојанству. Па то је било пре четрдесет пет година – рече Даниел и спусти фотографије на сто.

– У Окинави част не познаје временске границе.

– Шалите се – рече Даниел изненађен. Можда је ово ипак била прича као у некој од књига његове мајке.

– Не шалим се. Јеси ли видео негде моју белу кошуљу?

– Ставио сам је у кофер – одговори Даниел изненађен што је тако грубо враћен у стварност.

– Хвала.

– Мислите да је Сато још жив?

– Ми смо вршњаци – рече Мијаги.

Даниелу је било тешко да схвати да неки човек близу шездесет година још увек може да буде увређен.

– Мислим да ће бити боље да кренем кући и почнем да пакујем своје ствари за Фресно. Доћи ћу сутра да се поздравим.

– Бићу овде. Лаку ноћ, Даниел-сане. Жао ми је због свега што се десило.

– И мени – рече Даниел и брзо изађе из куће. Застао је на излазу и погледао пријатеља. Мијаги се изгубио у свом свету, заглаван у фотографије две особе до којих му је некада било много стало.

3.

Даниел није смео да дангуби. Журио је кроз гомилу путника на аеродрому, вукући кофер. За тренутак му се учини да је угледао Мијагија, али није био сигуран. Није свратио код њега и знао је да ће Мијаги бити разочаран што га није посетио тог јутра да се опрости с њим. Даниел се надао да ће се Мијаги сложити с променом плана. Најзад, прави пријатељ није онај који дође само да се поздрави кад ствари крену наопако. Мијаги је био уз Даниела кад је њему била потребна помоћ. Даниел је сада желео да му се одужи.

– Излаз 29-А – рече Даниел самом себи – колико је то далеко?

Бацио је поглед на сат и пожурио.

И тада угледа Мијагија како пролази кроз излаз и иде према фингеру који је водио до авиона. Мијаги је био последњи у реду. Рамена су му била оборена. Изгледао је уморно и усамљено.

– Господине Мијаги! – викнуо је Даниел. Стари се окрете, изненађен.

– Даниел-сане, шта ти радиш овде?

Даниел весело махну авионском картом – Идем с вама. Мајка се сложила.

Мијаги сумњичаво погледа у Даниела.

– Карта је сувише скупа – рече као да га оптужује.

– Имам пара – побунио се Даниел.

– Да, али то ти је за колеџ.

– Па шта, радићу кад се вратим и поћи ћу у колеџ шест месеци касије – али Мијагија је било тешко убедити па Даниел ужурбано настави. – Ви сте ми важнији него почетак предавања. Много важнији. Кад сте ми потребни, ту сте. Нисам могао да допустим да одете сами. Надам се да вам не сметам? Сем тога – рече Даниел – пружиће ми се могућност да продубим своје проучавање историје Окинаве.

– Нисам знао да то проучаваш?

Даниел извуче књигу из џепа на својој путној торби.

– Управо сам почео – рече поносно и показа књигу: „Кратка историја Окинаве“.

Мијагија је забављало Даниелово одушевљење, али још увек је оклевао на улазу у авион.

– Врата се затварају – рече стјуард – мораш да се вратиш у чекаоницу, младићу – обратио се Даниелу јер није видео његов картон за укрцавање.

Мијаги му као и увек прискочи у помоћ.

– Младић иде са мном – рече он а Даниел показа картон стјуарду.

Даниелово лице се озари.

– Хвала вам, господине Мијаги – рече одахнувши.

– Не, Даниел-сане, хвала теби – одговори старац и поклони се.

Стјуард затвори врата за њим.

Касније, кад им је стјуардеса донела јастуке и ћебад, Даниел разви мапу Окинаве која је била приложена уз књигу о историји овог места.

– Како сте рекли да се зове ваше село?

– Томе – рече Мијаги изговоривши то име као Тое-ме.

– Мислио сам да се тако зове, али нисам могао да га нађем на мапи – рече Даниел ширећи мапу и пажљиво испитујући обалу тражећи то мало рибарско село где је Мијаги рођен.

– Јеси ли нашао Наху? – питао је Мијаги.

– Наха, да, ево овде је.

– Томе је на северу, на мору.

Даниел је повлачио прст по мапи, али није имао среће.

– Видим само велику ваздушну базу. Кадена. Да, само то је у тој области. Нема Томеа. Мора да је стварно мало место.

– Није тако мало – рече Мијаги – наћи ћеш га. Погледај сутра поново. А сада да спавамо.

Даниел је био сувише узбуђен да би могао да заспи. Било је невероватно да је пре два дана било сигурно да ће лето провести у Резеди, онда се то променило у Фресно, па онда је опет поменута Резеда где би био „бегунац“ како је то рекао Мијаги: а сада је летео преко Тихог океана да би провео лето у Окинави. Живот је пун изненађења. Надао се да је и он приредио Мијагију пријатно изненађење. То га подсети на поносног човека са старе фотографије.

– Господине Мијаги?

– Хаи? – чу пригушен глас испод ћебета.

– Да ли је Сато био исто тако добар у каратеу као ви?

– Имали смо истог учитеља.

– Вашег оца? – питао је Даниел изненађено.

– Хаи.

– Али ја сам мислио да у вашој породици само отац подучава сина каратеу.

– Ја сам убедио оца да направи изузетак кад је Сато у питању. Био ми је најбољи пријатељ. Као брат. А сада лаку ноћ, Даниел-сане.

Даниел навуче ћебе до врата и покуша да удобно намести мали јастук испод главе не би ли мало задремао, али ум му није мировао.

– Господине Мијаги?

– Хммммм? – био је поспани одговор.

– Да сте се потукли са Сатоом да ли би ваш отац био судија?

– Не би било судије.

– Па како бисте знали ко је победник?

– Онај ко би погинуо био би побеђен – Мијаги навуче ћебе преко главе и убрзо заспа.

Даниел је био будан. Као што никада није размишљао да су непријатељи у рату прави људи, никада му није пало на памет ни то да

карате меч може да се заврши смрћу једног од противника. Знао је пак да је Мијаги могао да убије Крису на паркингу, а није. То је Даниел схватао. Али, схватао је и то да би Мијаги морао да убије Сатоа.

4.

Кад су прошли кроз пасошку и царинску контролу, Даниел и Мијаги уђоше у путнички терминал аеродрома Наха у Окинави. Даниел примети да ту влада чудна комбинација старог Оријента и Новог света Јапана и Америке. Из своје историјске књиге Даниел је сазнао да су Американци окупирали Окинаву крајем другог светског рата и да су ту остали све до 1972. године кад су управу над острвом предали Јапану.

На све стране знаци и рекламе обавештавали су потенцијалне купце и муштерије на енглеском и јапанском језику. Амерички војници и чланови њихових породица мешали су се са локалним становништвом. Пратећи Мијагија према излазу из аеродрома, Даниел је све радознало посматрао. Одједном примети да познато лице буљи у њега с једног од рекламних постера на зидовима.

– Хеј, господине Мијаги, погледајте! – позва Даниел и заустави свог пријатеља да би му показао рекламу.

Високо изнад њих стајало је претеће, сада нешто старије, лице Сатоа док је његова десна песница пролетела кроз дебелу дрвену даску.

Испод паноа је стајао натпис:

НАУЧИТЕ КАРАТЕ У НАЈВЕЋЕМ ДОЂОУ У ОКИНАВИ КОД МАЈСТОРА САТОА КОЈИ ЈЕ 40 ГОДИНА СЛУЖБЕНИ ИНСТРУКТОР АМЕРИЧКЕ ВОЈСКЕ ПРОВЕРЕН У БОРБИ

– То је он? – питао је Даниел.

– Хаи – одговори Мијаги задрхтавши.

– Можете ли и ви да тако сломите дрво?

Мијаги шмркну с презиром.

– Не знам – рече – никада ме дрво није напало.

Наставио је да се пробија према излазу. Даниел је ишао за њим.

Кад су стигли напоље Даниел одједном угледа младића с тамним наочарима с воки-токијем у једној руци док је у другој држао транспарент с натписом: **Ћосун Мијаги**.

– Гле, зар то није ваше име, сенсеи? Изгледа да је момак дошао по нас.

Мијаги је био изненађен, али се приближио младићу са знаком.

– Мијаги-сан? – упита младић учтиво.

Кад Мијаги климну главом, човек се наклони.

– Ја сам Даниел Ла Русо – рече Даниел.

– Велика ми је част – рече младић и поведе их према кадилаку.

Док је возач смештао њихове ствари у пртљажник, младић отвори задња врата лимузине да би могли да уђу.

– Јуки-сан није могла лично да дође да вас сачека и отпрати до куће – објасни младић – ја сам Ћозен Тогући.

– Како сте знали да долазимо? – упита сумњичаво Мијаги.

– Окинава је мало место – објасни Ћозен. Забринут, Мијаги се придружи Даниелу у колима. Врата се затворише и они кренуше.

Даниел је био сувише заузет разгледањем Окинаве да би приметио да је Мијаги узнемирен. Старац је седео и непрекидно буљио кроз стакло које је раздвајало њих од Ћозена и возача, неосетљив на звуке тешког рока који су се разливали из радија, али веома обазрив и спреман да реагује на сваки знак опасности. Даниелово разгледање околине прекинуло је Мијагијево куцање на стакло. Возач спусти стакло које их је раздвајало и нагну главу уназад да би чуо шта говори Мијаги јер је музика била прегласна.

– Зар није село у овом правцу? – питао је Мијаги показавши пут који је водио на леву страну.

– Неке ствари су се измениле откако сте ви отишли, Мијаги-сан – рече возач.

– А неке ствари нису – додаде Ћозен претећи.

Стаклена препрека се затвори и кола кренуше даље кроз таму.

Одједном их заблесну светлост. Лимузина клизну кроз огромна врата неког хангара и заустави се у кругу светлости. Возач и Ћозен брзо искочише из кола и отворише врата да би Даниел и Мијаги изашли.

– Изађите! – рече Ћозен. Његове љубазности и уљудности сасвим је нестало.

Изненађени, Даниел и Мијаги послушаше а онда приметише да трећи младић отвара пртљажник и вади њихове ствари.

– Шта је то? – упита бесно Даниел.

– Тишина! – био је једини одговор који је Ћозен дао Даниелу загледан у тамне сенке у дубини хангара. – Ујаче – глас му је одјекивао у простору.

Неколико тренутака касније зачуше се одмерени кораци из таме. Слеђен од неизвесности, Даниел је посматрао како се из мрака помаљају обриси нечије фигуре. Човек, достојанственог, краљевског држања застаде на ивици светлосног круга.

– Сато-сан – рече Мијаги.

– Дакле, кукавице, вратио си се – оптужи га Сато.

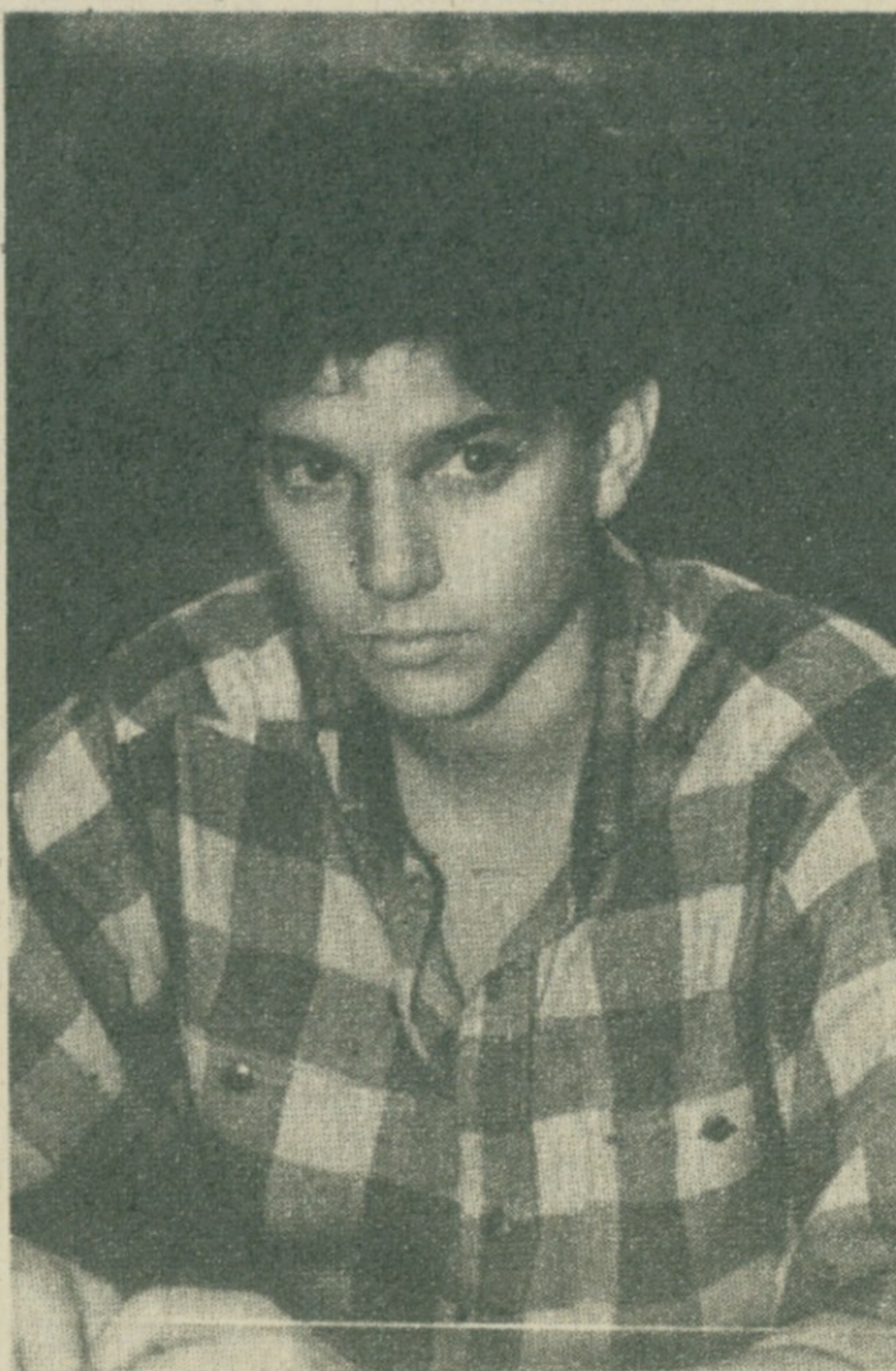
– Да видим оца на самрти. Да средим с њим што треба да средим.

– И са мнош – рече Сато.

Мијаги тешко уздахну.

– Нећу да се тучем.

– Онда ћеш умрети као што си живео. Као кукавица. Иди да видиш оца а после тога ћеш видети мене – страховита претња ових



Даниел (Ралф Маћо)

речи дуго је звонила у празном хангару.

Ћозен отвори задња врата на колима и Сато несташе у лимузини. Ћозен поче да затвара врата, онда засташе, посегну у кола и подиже Даниелову књигу. Погледа Даниела с одвратношћу и баци му књигу под ноге, изазивајући га. Ћозен залупи врата и седе на своје место поред својих другара. Лимузина зашкрипа точковима и несташе кроз широм отворена врата хангара, остављајући Даниела и Мијагија с њиховим пртљагом усред острвца светлости.

– Хајде, Даниел-сане – рече Мијаги, посегнувши за кофером – наћи ћемо негде такси.

5.

Неудобна возња постајала је све неподношљивија: кола су одскакивала по неравнинама и на крају се такси зауставио у блату поред пута. Даниел и Мијаги су седели на задњем седишту и чекали док је млади амерички војник обилазио око њих и на крају се нагнуо кроз прозор кола.

– Куда си кренуо, другар?

Такси возач одговори неком чудном мешавином јапанског. Било је јасно да није говорио енглески. Мијаги му притече у помоћ.

– Идемо у село Томе – рече војнику.

Војник слеже раменима и одмахну главом, запрепашћен.

– Никада нисам чуо за то место. Ово је ваздушна база Кадена. Хеј, наредниче – обрати се другару – знаш ли ти за село Томе?

– Да – рече наредник – крените овим путем – војник показа пут с десне стране.

Таксиста упали мотор и крену уназад не би ли се извукао из блата. Уз помоћ војника нашао се опет на друму и труканье је настављено. Најзад се ухватио друма који му је наредник показао. Он је водио низ планину, с безброј кривина, право према селу Томе – или ономе што је од села остало после грађења ваздушне базе Кадена. Мијаги је ћутао током преосталог дела пута. Даниел помисли да он можда покушава да замисли село онакво какво је било пре четрдесет пет година кад га је напустио.

Оно што је Даниел видео био је још један пример стапања старог и новог у Окинави. Томе је било мало село, скоро додатак америчкој бази, на самој ивици мора. Куће су биле збијене на брегу, можда и зато да се обрадива земља не би користила за градњу. Куће су биле мале без видљивих знакова богатства – тек неколико аутомобила, неколико тв-антена.

Људи који су ходали беспрекорно чистим улицама загледали су такси. Неки од њих носили су традиционалну јапанску одећу. Други су носили обичан тексас и мајице или делове војничке униформе набављане у ваздушној бази. У излогу мале пиљарнице видела се јапанска храна док је изнад улаза био добро познати знак који је позивао: Пијте кока-колу. Биоскоп у дну улице имао је натписе на јапанском али су зато испод стакла стајале огромне слике Силвестера Сталонеа у боксерским гаћицама.

Ускоро такси стаде уз ивичњак. Нашли су се пред једносpratницом ослоњеном о стубове да би се поштовала косина брега. Кућа је била мало увучена од улице и испред ње је био мали, али лепо одржаван врт.

Даниел извади пртљаг из кола. Мијаги се, очигледно узбуђен, несигурним корацима приближио вратима. Посегнуо је за ручицом на вратима и оклевао. Покуцао је као странац.

Готово истог часа врата се отворише. Даниел је једва могао да верује да је истина оно што види, јер могао је да се закуне да је шеснаестогодишња девојка која је отворила врата управо Јуки са старе слике коју му је показао Мијаги. Али Јуки мора да има најмање шездесет година! Ма ко да је била ова девојка, била је прелепа и Даниел је био затечен.

– Мијаги-сан – рече девојка узбуђено – тетка Јуки је рекла да ћете доћи...

– Где је она? – питао је Мијаги.

– Негује вашег оца – одговори девојка показавши собу иза себе.

Мијаги брзо уђе у кућу и крену према очевој соби. Даниел га је пратио носећи пртљаг.

Док је пролазио поред девојке, осмехуо јој се и она му узврати осмех.

– Зовем се Даниел – рече он.

– Ја сам Кумико – одговори она а затим журну напред да би Мијагију отворила врата очеве собе.

Тамо у соби Даниел угледа старију жену седе косе. Знао је да је то Јуки, јер је лепота из младости још увек била видљива и после четрдесет пет година. Није била свесна њихове присутности, забављена неговањем старог човека, који је лежао на футону и тешко дисао.

– Тетка Јуки – проговори тихо Кумико.

Жена погледа горе и запрепасти се кад угледа Мијагија. Њено лице није одавало ништа, али је зато цело њено тело задрхтало.

Мијаги тихо уђе у собу и клече поред оца, насупрот Јуки. Загледа се у старчево лице, поче да га испитује као што је мало пре испитивао село, тражећи познате знаке.

– Спава – рече му Јуки.

Мијаги климну главом и настави да посматра оца. Најзад погледа Јуки.

– Како си знала где ме можеш наћи? – питао је.

– Знам то већ годинама – рекла је она.

– Зашто ми ниси раније писала?

– Из поштовања.

– Према мужу? – упита он.

– Не, из поштовања према твом миру – рече она – Ја се никада нисам удала.

У том трену Мијагијев отац се помаче. Отворио је очи и збуњено погледао око себе. Затворио је очи па их поново отворио. Он угледа сина. Сузе радоснице испунише му очи и он посегну слабом руком да дотакне Мијагијево лице. Док је миловао сина говорио му је на јапанском.

Даниел погледа Кумико тражећи објашњење и примети да њене очи сијају од узбуђења.

– Шта је рекао? – питао је Даниел.

Превела му је, дубоко дирнута:

– Казао је: „Ако сањам, дај да се не пробудим. Ако сам будан, дај да никада не заспим.“

Мијаги је држао очеве руке у својима и говорио му је нешто сасвим тихо.

Јуки грациозно покупи послужавник и напусти собу, поклонивши се Даниелу. Кумико крену за њом, зауставивши се да још једном погледа Даниела и осмехне му се као и раније. Даниел осети како му срце брже лупа.

6.

Даниел је седео у кревету и трљао очи. Сетио се да је у Окинави, у селу Томе. Осам хиљада километара и читава цивилизација делили су га од куће.

Прошле ноћи није било времена да прегледа читаву кућу па сада крену у



Иако раздвојени временом и даљином Јуки (Нобу Мек Карти) је чекала Мијагија све те године

обилазак пажљиво отворивши клизећа врата од папира, звана шоџи. Иза њих откри врт. У једној половини врта биле су одабране биљке, дрвеће, бонсаи и стење. Место је било лепо и достојанствено. Врт је био бескрајно чист и савршено одржаван. Био је то врт за размишљање.

Даниел се сети Мијагија. Оклевајући, он га позва:

– Господине Мијаги?

Нико се не јави. Даниел виде мало отворена шоџи врата у суседној згради на имању. Други пут тога јутра био је запрепаштен оним што је видео – био је то Мијагијев породични доџо – сала за карате. Даниел скиде ципеле, уђе и погледа око себе.

Била је то велика просторија, можда је имала тридесетак квадратних метара. Под је био покривен огромним татамијем, исплетеним од пиринчане сламе, да би ублажио падове борилаца. Зидови доџоа били су украшени фотографијама и сликама. Даниел схвати да су слике и фотографије везане за четири века дугу борилачку традицију породице Мијаги и осећао се почастиован што се нашао у том светилишту каратеа. Изнад осталих била је слика човека у формалној одећи. Била је врло стара. Округло лице и мала уста толико су га подсећали на Мијагија

да се Даниел скоро насмејао замисливши свог пријатеља у тој старинској одежди.

Даниелову пажњу привукоше џакови с пиринчем који су висили у близини једног зида. Схватио је да су то справе за вежбање, нешто налик на боксерске кожне вреће. Он удари у врећу с пиринчем и одмах зажали јер је била врло тврда. Трљајући руку, окрете се да би разгледао разно оружје из Окинаве поређано на полици на једном зиду доџоа. Никада није видео такву колекцију оружја сем у музеју: било је ту неколико дугих штапова, неколико зачворених конопаца, штитници за тело, неколико металних направа које су се очигледно навлачиле на прсте. Даниел се осмехну схвативши да су чак и далеки преци знали да се служе прљавим триковима.

На крају угледа неки чудан предмет у облику добоша који као да није спадао у колекцију оружја. Предмет је имао округли рам пречника десетак центиметара а преко њега је била растегнута кожа. Из рама је излазила равна ручица. Све је личило на лилихип. За рам су биле закачене две дрвене куглице на кожним ресама које су стајале са стране као руке. Кад је Даниел ухватио ручицу ресе се покренуше и дрвене куглице ударише о затегнуту кожу. Запрепашћен буком он стави руку на кожу и задржа дрвене куглице.

– Дакле, како ти се допада породични доџо Мијагијевих? – упита Мијаги стојећи на вратима.

– Сјајан је – одговори Даниел одушевљено – ко су сви ови људи? – показао је на слике.

– Мијагијеви. Четири стотине година сакупљено је ту.

– Ко је он? – упита Даниел и показа највећу слику, ону на којој је био човек сличан Мијагију.

– Мијаги Шимпо Сенсеи – рече му стари поклонивши се с пуно поштовања слици – он је први Мијаги који је донео карате у Окинаву.

– То је онај што је био у Кини? – упита Даниел сећајући се да му је Мијаги једном рекао да је његова породица пренела уметност каратеа из Кине у Окинаву.

– Да, било је то 1625. године.

Даниел се запрепасти због размака од 360 година.

– Како је отишао у Кину? Бродом?

– Да, и то случајно – одговори Мијаги а онда дода – као сви Мијагијеви и он је био рибар. Шимпо Сенсеи је волео рибарење. Волео је и саки – јапанско вино. Једног дана – јак саки, јако сунце, јак ветар а нигде рибе, Шимпо Сенсеи је заспао поред обала Окинаве а пробудио се на обалама Кине. Десет година касније вратио се са женом Кинескињом и двоје деце – застао је – и тајном каратеа породице Мијаги.

Такнуо је добош у Даниеловој руци.

– Ово је тајна вашег каратеа? – упита Даниел скептично и погледа добош.

– Хаи – Мијаги узео добош од Даниела и поче да врти ручицу. Чим се ручица покренула оживеше дрвене куглице и ударише о кожу уз звук рат-тат-тат-татинг.

Био је то сасвим другачији звук од онога који је Даниел произвео. Био је то, на неки начин, примамљив звук али Даниел никако није могао да га повеже с каратеом.

– Не схватам – рече.

Мијаги му пружи добош климнувши главом да га охрабри.

– Вежбај. Схватићеш. Хајде. Време је за рад.

Заједно су изашли из дођоа и кренули кроз врт на улицу. Прошли су поред Јуки која је бринула о Мијагијевом оцу.

Даниел с изненађењем погледа мало место залепљено на косини брега који се спуштао према мору. Чули су традиционалну јапанску музику. Даниел је лако могао да поверује да се вратио четири стотине година уназад у време Мијаги Шимпо Сенсеиа. Замишљао је како одлази на рибарење у свом рибарском броду. А онда схвати да их нема у луци.

– Где су нестали рибарски бродови? – упита – зар су већ испловили на море?

– Продати су.

– Продати? Откуда знате?

– Јуки ми је рекла. Неко је после рата довео велике, трговачке рибарске бродове. За две године нестало је рибе.

– Ко је то учинио? – упита га Даниел.

– Само један човек је могао тако нешто да себи допусти: Сато. Остала је само стара рибарница – Мијаги показа на пропалу зграду близу докова о којој, очигледно, нико више није бринуо.

Кренули су према старој фабрици рибе. На степеништу сеоског храма угледаше човека у чудној одећи. Подсећао је мало на хипике које је Даниел виђао у Лос Анђелесу. Даниел схвати да је то калуђер. Свирао је на жичаном инструменту и Даниел препозна традиционалну музику коју је малопре чуо. Испред човека седели су сеоски дечаки жељни да науче да свирају. Он махну Мијагију и Мијаги му узврати поздрав.

– Оног дана кад сам отишао он је био на истом том месту и свирао је то исто – рече Мијаги Даниелу.

Даниел се осмехну и настави започети разговор:

– Мора да су настала тешка времена кад је риба нестала.

– Многи људи су отишли у град на посао. Мој отац и други смислили су други начин привређивања – рече Мијаги и показа на зелене вртове и зграду у којој се паковало воће и поврће – то је спасло оно што је још остало од села – рече он поносно.

– Дакле, свако води свој мали посао?

– Сато је власник – исправи га Мијаги – а сељаци су најамници.

Даниел схвати да Сато није држао у шасти само Мијагија већ читаво село. Сви су зависили од њега.

Мијаги и Даниел приђоше школи и угледаше Кумико како учи девојчице да играју. Она им се осмехну а они је поздравише. Девојчице се закикоташе и почеше узбуђено да шапућу између себе. Кумико их озбиљно позва да обрате пажњу на оно што им она говори а Даниел и Мијаги кренуше даље друмом.

– Припремају се за светковину О-бон.

– Светковина у част мртвих – рече Даниел.

– Одлично – рече Мијаги изненађен.

– Читао сам о томе. Гле, ово мора да је ратна заоставштина – Даниел показа на метална врата која су водила у бетонски бункер.

– Свакако. Ту је некада била кућа лудог Јамагуџија.

– Зашто ли сада користе стари бункер? – упита Даниел.

Мијаги позва једног сељана и упита га нешто на јапанском.

– Каже да користе бункер као склониште од буре – објасни Мијаги Даниелу.

Кренули су даље.

Кад су стигли до раскрснице Сатоова велика лимузина стаде испред њих блокирајући им пролаз. Два младића које су видели у хангару искочише из лимузине а онда отворише задња врата. Из кола изађоше Ђозен и Сато. Док су три младића стајала у леденој тишини Сато приђе Даниелу и Мијагију и загледа се у њих.

– Видео си оца – рече Сато. Звучало је као оптужба.

– Јесам.

– Онда ћемо то обавити вечерас. Довешћу свог нећака као сведока.

– Штета би била да вас двојица не спава. Ја нећу доћи.

Иза Сатоових леђа Ђозен викну на Мијагија:

– Смрдљива кукавица – он плуну с презрењем. Сато се окрете и погледом ућутка нећака. А онда се окрете Мијагију: – Ниси ми оставио да бирам – рече он и поклони се Мијагију.

Мијаги је стајао непомично с рукама поред тела. Два корака даље Сато заузео карате позу, лако савијених колена. Полако и слободно он усмери једну руку према Мијагијевом срцу док другу повуче уназад стегнуту у песницу – исту ону песницу која је могла да разбије у иверје дебелу даску, али овог пута њен циљ је било Мијагијево срце.

Даниел се следио од страха: Ђозенове очи су сијале од узбуђења: Мијаги је мирно стајао: Сато се концентрисао. Његова песница је била спремна да удари.

– Мијаги-сан! Мијаги-сан! – Јуки је трчала улицом према њима. Застала је од запре-

пашћења кад је угледала сцену на раскрсници. – Ваш отац – поче она гласом пуним туге – жели да вас види. А – окрете се према Сатоу – тражи и вас.

Сато напусти свој борбени положај и поклони се с поштовањем. Заједно су брзо кренули уз брдо према Мијагијевој кући. За њима су ишли Даниел и Јуки.

У затамњеној просторији Даниел је посматрао Мијагија како клечи поред очевог футона с једне стране. Сато је клекнуо с друге. Старац који је још увек тешко дисао, отвори очи и погледа Мијагија па онда Сатоа. Његова слабачка лева рука ухвати Сатоову руку а десна рука ухвати Мијагијеву. С преосталом снагом он састави њихове руке и задржа их на свом телу. Старац погледа сина па онда свог ученика и на уснама му се појави осмех. А онда се његове очи замутише, руке му изгубише снагу, његов стисак попусти и руке непријатеља се раставише на његовим грудима. Сви су посматрали како живот напушта поштованог старца.

После извесног времена Мијаги погледа Сатоа, али његово лице као да се скаменило. Он повуче ледено своју руку и устаде. Погледавши надоле према Мијагију он рече:

– Из поштовања према свом учитељу допустићу ти да га ожалиш. Али кад се то заврши, ја ћу се вратити.

Дубоко се поклонио телу старог човека а онда је изашао из куће прошавши без поздрава поред Кумико, Јуки и Даниела.

Мијаги је с пуно љубави миловао седу главу свога оца. Склонио му је косу са чела а

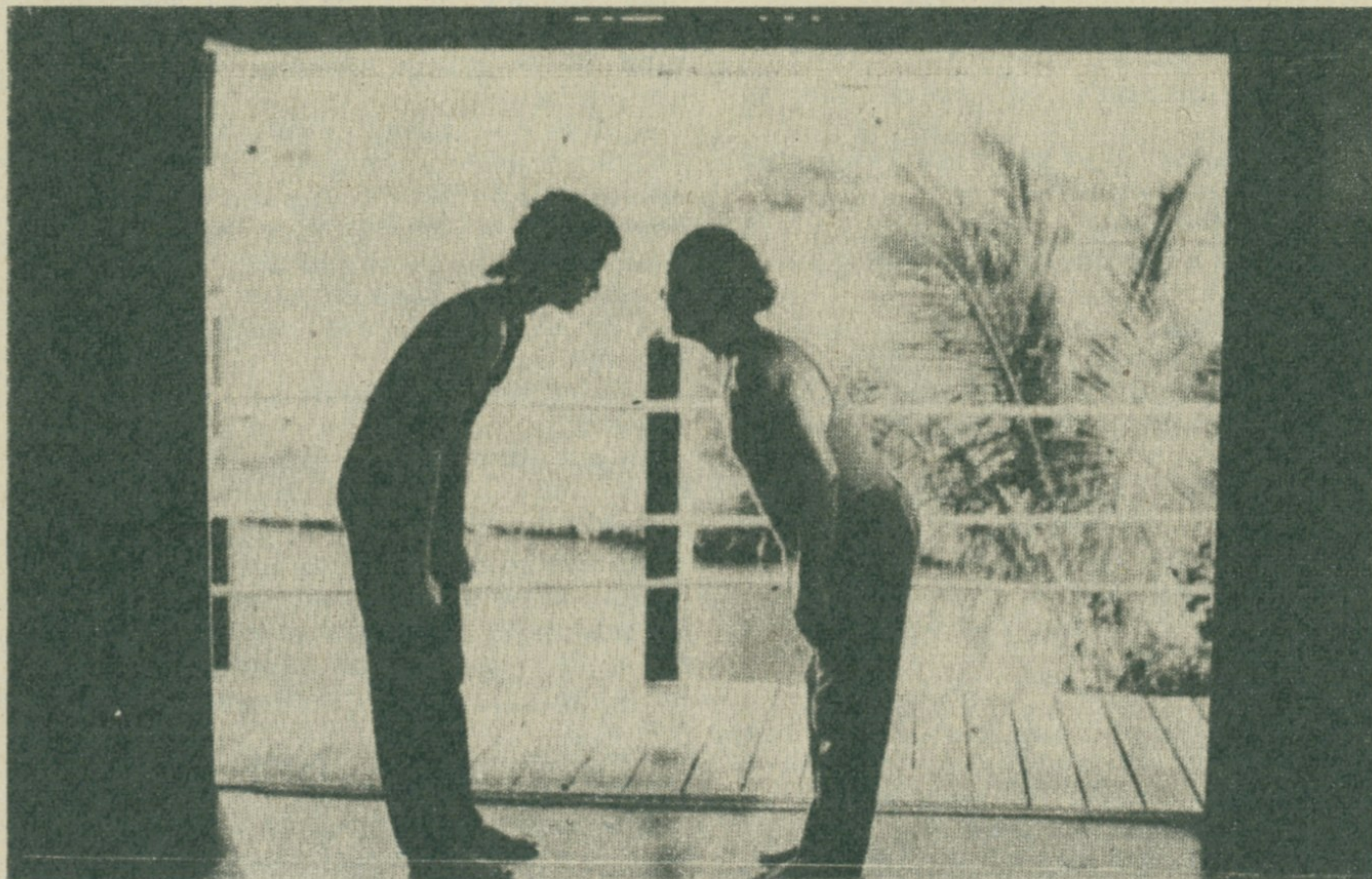
онда је полако спустио старчеве капке и затворио му очи последњи пут.

7.

Мијаги је ћутећи подносио свој бол, пружајући мало могућности Даниелу да га теши. Једино што је Даниел могао било је да буде стално уз њега. За време погребачке и време уобичајене жалости, Даниел га није напуштао: кад је Мијаги пребирао по ствари-ма свог оца, будећи горко-слатке успомене свог детињства, Даниел се није одмицао од њега: док је Мијаги посматрао дечаке како иду с очевима, које неће морати да напусте и да их не виде пола века, Даниел му је био уз раме: док је стари гледао у даљину преко лагуне, испуњен кајањем, и тугом, Даниел је био уз њега, знајући да ће ускоро бити време да изговори неколико речи утехе. И тако, док су седели на стени над лагуном Даниел рече:

– Знате – почео је – кад је мој отац умро, провео сам доста времена размишљајући о томе да нисам био много добар син. Можда је требало да га више слушам. Или је можда требало да проводим више времена уз њега. Осећао сам се кривим, као да је он све учинио за мене а ја за њега ништа. А онда сам једног дана схватио да сам ја за њега учинио највећу ствар коју сам могао – Мијаги је и даље буљио у воду, али Даниел настави. – Бринуо сам о њему. Држао сам га за руку и опростио се од њега пре смрти.

Мијаги још није одговарао. Даниел га мало боље погледа и примети да му се суза



Даниел на сату каратеа са учитељем

спушта низ образ. Загрлио је пријатеља желећи да га утеши. Знао је да ће Мијагију бити лакше ако се исплаче.

Даниел и Мијаги стајали су један насупрот другом у Мијагијевом дођоу. Мијаги је замахивао рукама и ногама на Даниела, али је овај спремно сачекивао сваки напад. Тренинг је био добродошао и једном и другом. Неизговорена порука која се осећала у ваздуху гласила је да се живот враћа у нормалан ток. Замах. Рука горе – одбијен. Ударац ногом. Рука доле да одбије. Замах. Рука горе да блокира...

– Увек буди опрезан – упозоравао је Даниела исправљајући његово одбијање са стране – припреми се у последњем тренутку.

Мијаги се поклати Даниелу. Сат је био завршен. Мијаги се тада окрете реду слика и приђе празном месту на зиду. Спремао се да окачи слику свог оца. Даниел приђе простору на коме је било оружје и поче да се игра малим добошем.

– Господине Мијаги, нешто не схватам – рече он збуњен.

– О чему се ради, Даниел-сане? – Јави се Мијаги стављајући слику на куку.

– Ако вас Сато толико мрзи, зашто вам је допустио период туговања?

– Зато што је мој отац био његов учитељ. У свом срцу Сато још разликује шта је добро а шта је зло.

– Али он још увек жели да вас убије.

– Понекад глава заборавља оно што срце зна – рече Мијаги објашњавајући.

– Изгледа да се он припрема за обрачун. Као да иде у рат.

– Рат не може да се заустави ако учествујеш у њему.

– Да је замахнуо на вас онда поред кола, шта бисте ви урадили?

– Одбио бих ударац.

– Мислите да бисте могли? – упита сумњичаво Даниел.

– Чак и ти би то могао.

– Нисам толико јак.

– Не ради се о томе ко је јачи – рече му Мијаги додирујући његове мишиће – већ ко је паметнији.

– Паметнији? – Мијаги је стварно знао да збунити и изненадити Даниела.

– Дођи, показати ти – рече Мијаги и окрете се да изађе из дођоа.

Радознао, Даниел крену за њим.

Неколико минута касније стајали су крај напуштене, полуразрушене фабрике за рибу. Изнад врата је био натпис на енглеском и јпанском: „Сатоова фабрика“.

– Од првог сата каратеа који ми је отац дао – поче Мијаги – увек ми је говорио да је најбоље одбијање – не одбити ударац.

– Не схватам.

– То сам и ја говорио док сам радио овде. Био је то мој први посао – рече Мијаги сећајући се прошлости.

Брзо су прошли кроз сломљена врата, поред многих столова за којима су некада радили становници Томеа, припремајући рибу коју су хватали рибари из њиховог села.

Кад су прошли кроз главну халу, нашли су се у дворишту у којем је некада искрцавана риба са рибарских бродиха. На огромној куки још увек је висила рибарска мрежа, али сада у стању распадања. Мијаги је скиде и стави куку Даниелу у руку а он поче да се пење уским лествицама.

– Риба је пребацивана са бродиха у мрежи све докде – рече он и показа место удаљено неких десетак метара од бродиха. Он се тада попе другим лествицама на платформу испред велике дрвене косине – овде је било нешто као огроман левак низ који се риба спуштала. Неко је морао да стоји овде, одржавајући равнотежу на косини да би отворио мрежу с рибом и спустио ловину низ косину.

Даниел је стајао и гледао у огромну куку која је упрскос рђи која ју је нагризала још увек изгледала опасно.

– Једног дана Мијагијеве мисли су биле на неком другом месту кад је мрежа с рибом долетела... А сада забаци ту куку, Даниеле – нареди Мијаги.

Даниел повуче ланац према себи а онда забаци куку према ивици косине на којој је стајао Мијаги. У последњем трену Мијаги стаде устрану. Уз грозни ударац, кука разби дрвене даске изнад косине као да су од папира. Секунд раније тачно на том месту стајао је Мијаги.

– Да ли си схватио? – упита Мијаги.

Даниел климну главом. Лако је могао схватити да би овакав покрет могао спасити свакога ко би се упустио у борбу са тако опасним противником као што је Сато.

– Да – рече – сада разумем.

– Сјајно. Дођи – рече Мијаги и окрете се да пође.

– Да ли бих смео и ја да покушам? – упита Даниел.

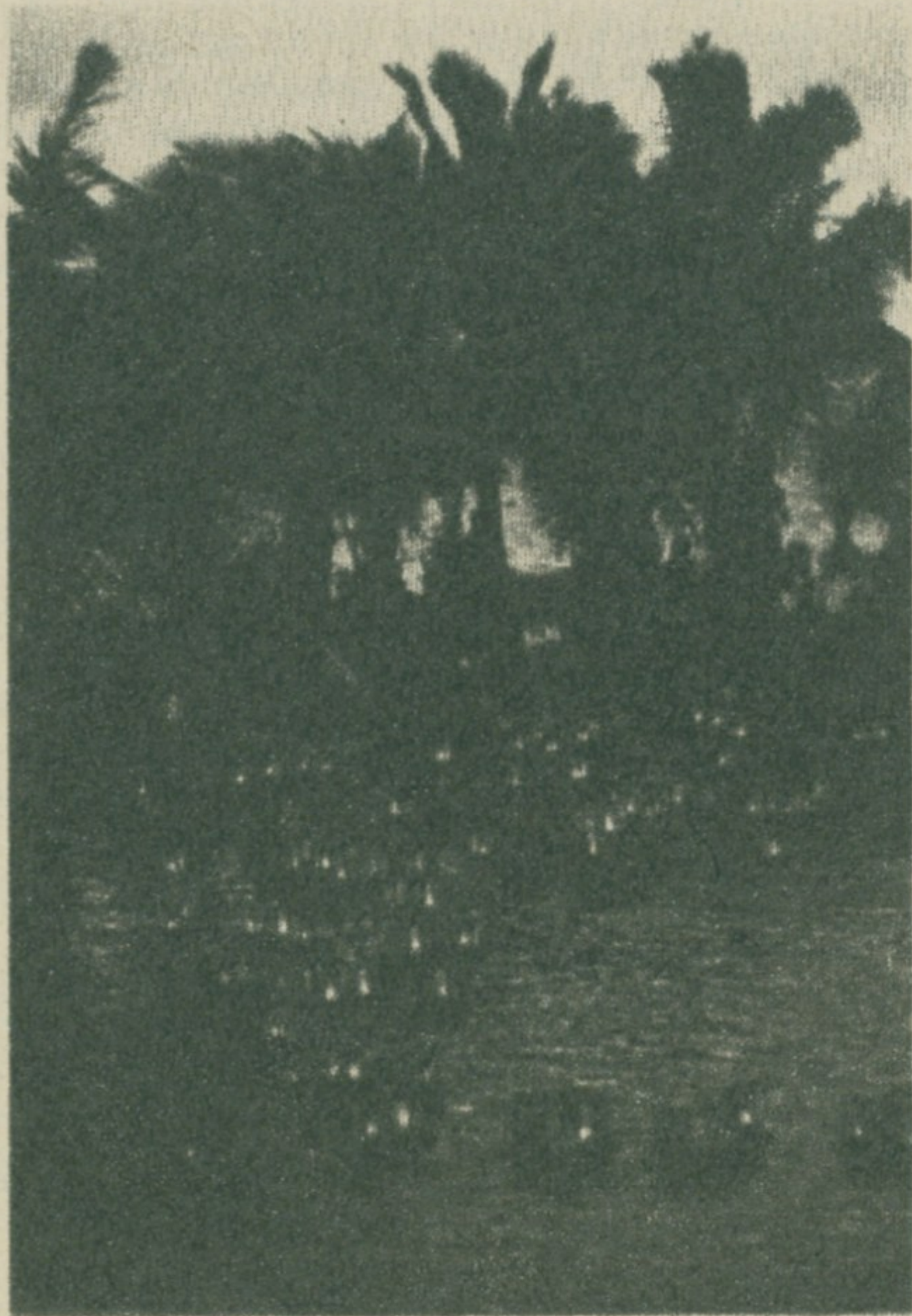
Мијаги мало застаде као да размишља а онда његове очи синуше и он климну главом.

– Ослободи куку – рече Мијаги.

Даниел се брзо успе уз косину и ослободи куку из рупе коју је направила у даскама. Он врати куку Мијагију који је ухвати и наби комад плуте који је спао са рибарске мреже на оштар врх. Даниел заузео позицију, спреман на акцију.

– Кад кажем крени, кренућеш – поучи га Мијаги.

С изненађујућом брзином кука с плутом на врху крену према Даниелу, усмерена право у његов стомак. Даниел је стајао слеђен, чекајући наредбу свог учитеља.



Лепо острво Окинава које је Мијаги напустио пре четрдесетпет године

– Крени! – зачу се крик, али Даниел није био довољно брз. Тешка кука га распали по стомаку тако да се савио од бола.

– Је ли све у реду, Даниел-сане?

Слабачким гласом и уз гримасу, Даниел му одговори.

– Јесте – завитлао је ланац назад према Мијагију. Опет је заузео положај.

– У реду је, господине Мијаги! Баците!

Мијаги је мало оклевао, али онда зањиха ланац и кука опет крену према Даниелу. У последњем делићу секунде Мијаги крикну:

– Крени!

Даниел се покрену брже овог пута, али ипак ни то није било довољно. Кука га удари у раме и он паде на платформу. Подигао се и вратио ланац Мијагију.

– Да можда покушамо сутра поново – предложи Мијаги. Даниел је мислио другачије.

– Спреман! – викну Мијагију.

– У реду, али ово је последњи пут.

Трећи пут је кука опасно зафијукала према Даниелу. Није ни трепнуо. Чекао је наредбу.

– Крени!

Он коракну у страну тачно на време и угледа куку с комадом плуте на врху како промиче кроз раније разбијене даске. Мијаги заплеска рукама и сачека да му се кука врати.

– Добро – рече Даниел, задовољан и окрете се да сиђе низ мердевине.

– Знаш, Даниел-сане, постоји врлина коју називамо памећу каратеа. Само понеко је има.

Мијаги скиде плуту са куке и затим се окрете свом ученику да га искрено похвали.

– Мислим да си ти један од тих људи – рече он и пусти куку.

Одједном се зачу звецкање ланца и кука би повучена према косини. Даниел је опет стајао спреман да је избегне у истом положају као и пре. У трену кад је смртоносна кука стигла до платформе Даниел се измаку у страну.

Зачуо се оштар звук као кад се цепа тканина трен пре него што ће кука ударити о даске иза платформе. Кад се Даниел окренуо држао је обе руке преко стомака. Мијаги га је посматрао запрепашћен. Даниел уклони руке и показа се исцепана кошуља и горњи део панталона. Није био повређен, стомак му није био чак ни огребен. Осмехнуо се победоносно очекујући похвалу.

– Даниел-сане...

– Да? – одговорио је с очекивањем.

– Повлачим све оно што сам малопре рекао – рече Мијаги и крену према излазу из фабрике рибе.

Даниел засташе за тренутак, погледа према деловима своје одеће који су висили на смртоносној куки. Пређе затим прстима преко чврстог стомака. Задрхтао је преко воље.

Даниел и Мијаги кренуше кући. Прошли су поред Ђозена крји је радио са Таром, Сатоовим возачем. Надгледали су истоваривање камиона са поврћем. Сваки сељак је стављао своје производе на вагу. Ђозен је проверавао тежину и исплаћивао сељаке а оно што је донето стаљљано је на камион. На камиону је писало на енглеском и јапанском: „Сатоова производња“.

Кад су прошли поред камиона, Даниел упита:

– Зар је он власник свега?

– Готово свега.

Иза њих, Ђозен довикну:

– Хеј, кукавице! Кукавице!

Таро му се придружи у изазивању. Мијаги се понашао као да их није чуо, али Даниел се окрете да им одговори. Али пре него што је проговорио помислио је да ће бити боље да сакрије свој бес. Кад је сустигао Мијагија упита:

– Зар вам то не смета?

– Зашто ми би сметало? – Слеже раменима Мијаги. – А теби смета?

– Смета ми јер други људи могу да поверују да у томе има истине.

– Лаж постаје истина само ако ти желиш да верујеш у њу, Даниел-сане.

Мијаги је ишао према својој кући не осврћући се.

Даниел нешто примети па брзо рече Мијагију.

– Доћи ћу за вама мало касније, господине Мијаги. Не брините. Нећу дуго да се задржим.

– Буди паметан, Даниел-сане.

– Мислите да користим своју карате-памет? – питао је Даниел.

– Хмммм – промрмља стари уместо одговора.

8.

Даниелову пажњу је привукао калуђер Ићиро, који се борио с великом корпом пуном поврћа. Корпа је била натоварена на колица с једним точком. Точак је запао у рупу на прашњавом друму и пре него што је Даниел стигао да му помогне, колица се искривише и сва шаргарепа се просу из огромне корпе. И Ићиро изгуби равнотежу и паде беспомоћно поред своје шаргарепа.

– Јесте ли се повредили? – упита Даниел и поможе човеку да се подигне.

Ићиро је стао, али није ништа одговорио на Даниелово питање јер, он наравно, није говорио енглески. Али време које је Даниел провео над јапанском књигом сада су се исплатили.

– Икага десу ка? – упитао он на јапанском.

– Хаи. Океј – али кад је почео да сакупља шаргарепа лице му се згрчило од бола.

– Немојте, ја ћу – рече Даниел на енглеском јер није знао како се то каже на јапанском, али замаха рукама да објасни шта жели и поче да сакупља просуту шаргарепу.

Трпао је шаргарепу у корпу док је Ићиро стајао поред њега трљајући свој болни кук и чаврљајући весело на јапанском што Даниел уопште није могао да разуме.

– Ево све је ту. Као да се и није преврнуло – рече Даниел убацујући последњу шаргарепу на колица. – Нинђин? У реду? – Упита он надајући се да је погодио праву реч за шаргарепу.

– Хаи, хаи, хаи – Ићиро је климао главом а онда се лупи по грудима. – Ићиро – рече.

Даниел удари себе по грудима.

– Даниел – рече он.

Ићиро обазриво понови име.

– Дан-јер – изговори Ићиро.

Даниел задовољно климну главом а онда шчепа ручице колица да би одвезао шаргарепу до Сатоовог камиона. Кад је Даниел пребацивао шаргарепу на старинску вагу, чуо је како Ђозен говори нешто Сатоу на јапанском. Тон његовог гласа је био непогрешив, био је исти у свим језицима. Даниел је знао да говоре о њему. Обојица се насмејаше. Ићиро их опомену, али они не обратише пажњу на њега.

– Мислим да твом учитељу треба апарат за појачање слуха – рече Ђозен преводећи јапанске речи да би Даниел разумео, али овај не обрати пажњу па Ђозен додаде. – А можда би и теби један добродошао.

– Чујем само оно што је вредно да се чује – рече Даниел.

Ђозен зарежа на Даниела а онда се окрете према Тароу који је измерио Ићирову шаргарепу. Ђозен написа чек за Ићира а Даниел поче да сипа шаргарепу у камион. Случајно је корпом закачио старинску вагу и тегови падоше на тло.

– Извините – рече Даниел збуњен.

Сагнуо се да подигне вагу мада је Таро већ пожurio да то први учини. Даниел је најпре подигао најтежи тег једном руком а другом руком је ухватио два мања. Нешто му је било чудно. Таро брзо шчепа тегове из његових руку и постави их на тас да би измерио поврће сељака који је био иза њих у реду.

– Хајде, склањај се – повика му оштро Ђозен – ми овде радимо.

Сељак иза Даниела био је спреман да постави свој парадајз на вагу, кад Даниел одједном схвати о чему се ради.

– Само мало – рече Даниел и сељак спусти корпу с парадајзом на тло.

Даниел посегну за малим теговима. Показа на велики тег и упита:

– Онађи? Исти?

Ићиро спремно одговори.

Хаи. Онађи моно десу. – Да, потпуно су исти.

Даниел стави тегове на тас, тако што је већи тег ставио на једну страну а два мања, који су требало да буду исте тежине на други тас. Ђозен га је посматрао слеђен. Није трајало дуго. Чим је Даниел поставио и други мали тег на тас, вага изгуби равнотежу. Два мала тега су била тежа од великог. Вага је била подешена: сељаци су варани. Ђозен је одједном био окружен сељанима који су сви тражили да се њихова роба поново измери. Почели су да скидају своје корпе са камиона. Ђозен, збуњен, морао је свакоме да се извине, али је стигао да упути опаки поглед Даниелу који је говорио да се ова епизода неће тако лако завршити.

Задовољан што је учинио све што је могао да правда буде задовољена, Даниел остави Ђозена на милост и немилост љутитих сељака.

9.

– Доћи, Даниел-сане, време је за вечеру – рече Мијаги водећи га кроз шођи према трпезарији.

Кад Даниел прође кроз шођи он застаде и загледа се јер је сто, подигнут једва десетак сантиметара изнад пода, био прекривен најразноврснијим јелима. Јуки и Кумико

одевене у традиционална кимона, клечале су поред стола.

Даниел дотакну Мијагијеву кошуљу.

– Постављено је само за двоје – рече.

– Лепо си то приметио – рече Мијаги улазећи у просторију а затим седе за сто прекрстивши ноге.

Он се церемонијално поклони Јуки и Кумико. Оне му се наклонише захваљујући му. Даниел седе на друго место за столом и наклони се женама које му узвратише поклон.

Чим су се удобно сместили, Јуки приђе и клече, поред Мијагија. Грациозно подиже једну од чинија са стола и подиже је према Мијагију. Он узме своје штапиће и одабра комадић из чиније. Пробао га је и климнуо главом у знак задовољства. Јуки се мало осмехну и стави чинију испред њега. То подсети Даниела на церемонију пробања и отварања вина. За час се запита шта би се десило да се Мијагију није допао укус јела, али онда помисли да овај не би никада био толико неваспитан да то покаже.

Даниел се трже из мисли свестан да Кумико клечи поред њега и пружа му чинију да проба храну из ње. Он узме штапиће и врло пажљиво извади комадић из чиније и окуси га на исти начин као што је то учинио Мијаги. Залобај је имао чудан укус, али био је добар. Био је хладан и имао је специфичан укус морске рибе. Био је и некако рскав. Данијел није никада окусио нешто слично.

– Хеј, ово је добро – рече он с одобравањем, заборављајући лепо понашање које је захтевало да се наклони – као јапанска царска салда. Шта има у том јелу?

Чим је поставио питање схватио је да је погрешно.

– То су укисељени краци октопода, сирова морска јегуља и морске алге – објасни поносно Кумико на шта Даниел одмах престаде да жваће.

– Кумико је сама ронила да би ухватила јегуљу – рече му Мијаги.

Даниел поче врло обазриво да жваће.

– Допада ти се? – упита Кумико с ишчекивањем.

Он прогута залобај.

– Да, сјајно је – рече Даниел, надајући се да осмех на његовом лицу не одаје оно што стварно осећа.

Она му узврати осмех, озарена од поноса. С одлучношћу, коју је налагало лепо васпитање, он узме други залобај а затим пређе погледом преко стола питајући се каква ли изненађења крију друге чиније. Помислио је како би се Кумико понашала да јој он понуди пљескавицу од говедине, специјални сос, салату, качкаваљ, лук...

После вечере Кумико се изгуби у кухињи а Мијаги и Јуки кренуше заједно према лагуни. Сигурно су имали много да разговарају па је било најбоље да их оставе саме. Препуштен

сам себи, Даниел узме мали добош из дођоа и понесе га у врт. Он га окрете и доби звук као и Мијаги у дођоу. Што је више посматрао добош, дрвене куглице на кожним каишићима све су му више личиле на руке које замахују и ударају противника. Он спусти добош на клупу и покуша да замлатара рукама као што су куглице млатарале око добоша. Није био задовољан оним што је постигао. Тај напор га подсети на оно време кад је покушао да научи карате из књиге. Није успео. Ипак, наставио је да замахује и његови покрети били су све бољи. Видео је да му је покрет лепши ако стане на леву ногу, ослони се чврсто на десну и допусти да му центрифугална сила заврти обе руке као што је то било с куглицама на бубњу. Даниел је видео да нема лепоте у његовим покретима. Покушао је поново. Исто. Још једном.

Док се окретао, нашао се лицем у лице са Кумико која је скинула кимона и обукла изгледе фармерке и шарену мајицу. На сваком језику изговорено – она је била лепа.

– Здраво – рече.

– Здраво – рече Даниел и поврати равнотежу, надајући се да не изгледа много смешно.

– Не сметам ти?

– Не, не никако. Ја сам само, аххх... Хеј, хвала за вечеру – рече он мењајући тему – била је сјајна.

– Стварно ти се допала?

– Јесте, стварно.

– Плашиле смо се да не буде... ух... како беше она реч? Ах да, да не буде сувише екзотична.

– Шта си то радио? – питала је.

– Тренирао сам неке покрете.

– Покрете? Какве покрете?

– Знаш, нешто као карате.

– Личило је више на логорски плес него на карате – рече му она потврдивши тиме његове најгоре сумње.

– Да, мора да сам радио нешто погрешно.

– Ниси, радио си добро – убеди га Кумико.

Она грациозно иступи напред левом ногом, мумлајући мелодију док се лагано окретала у пуном кругу, покрећући руке у луку. Њој је некако пошло за руком да начини корак и покрет сличан оном који је Даниел замишљао. Било је то много лепше од неспретних Даниелових покушаја.

– Изгледа сјајно – рече он задивљено.

– Покушај и ти – позва га она.

– Нећу, ја имам две леве ноге – успротивио се он схвативши да је употребио израз који она свакако неће моћи да разуме.

Дубоко се концентришући, Кумико се загледа у његове ноге. Даниел није могао да се уздржи, морао је да се насмеје.

– Не, не, то је један израз у сленгу који користимо. Жао ми је ако сам те збунио. То само значи да нисам баш много спретан у плесу.

– Па то и није неки плес. Покушај – почела је да певуши мелодију показујући му корак који је малопре начинила. Њена дугачка црна коса љуљала се док се кретала а последњи зраци сунца са ружичастог неба давали су јој посебан сјај. Наклонила се најпре улево, затим удесно док јој је лице било озарено. Била је рођена играчица. Даниел је био одушевљен. Почео је да је прати. Корак напред, нога горе, окрет.

– Сјајно – климну она главом – а сада на лево. Корак напред, нога горе, окрет.

Даниел је почео да схвата смисао покрета.

– Сад идемо надесно – командовала је Кумико и он ју је пратио. –... и окрет...

Кретали су се заједно, потпуно одговарајући једно другом. Даниелу се чинило да су се одувек тако кретали – или да ће увек тако кретати. Уживајући у покретима и близини Кумико, он ју је пратио док га је она повела играјући кроз врт иза чије оgrade се налазила улица. Нису приметили да их неко посматра с улице док нису чули аплауз групе девојчица, Кумикиних ученица, које су се дивиле њиховој игри. Помало збуњен, Даниел им се отмено наклони.

– Ми смо фантастични – рече он Кумико – можда бисмо могли јавно да наступамо, на улици.

Поново се окренуо око себе, добро распложен.

– Па ми већ јесмо на улици – рече Кумико и показа улицу иза ниске оgrade.

Даниел је ухвати за руку и рече:

– Хајде да поново покушамо, хоћеш?

Одједном све је било уништено јер се појавише Ћозен, Таро и још један младић чије је име било Тошио, Даниел је то касније чуо.

Ћозен се исцери на Даниела док је говорио:

– Играш лепо – као гејша – изазивао га је.

Кумико чвршће стеже Даниелову руку покушавајући да га одведе одатле.

– Хајдемо, Даниел-сане.

Али Ћозен и његови другари пресекоше им пут. Даниелово лице није одавало ништа, али се питао да ли је начинио грешку што је оно урадио поред камиона с поврћем кад је помогао Иђироу. Ћозен је очигледно тражио тучу. Даниел је знао да не треба да буде увучен у тучу, неће то дозволити, али питао се како да то избегне.

– То је омиљена техника његовог учитеља – хајдемо. Знаш, гејше и певају. Хоћеш ли да нам нешто отпеваш?

– Слушај, ја не тражим неприлике – покуша Даниел да га избегне.

– Можда неприлике траже тебе.

Даниел је баш због тога био забринут. Кумико рече нешто оштро на јапанском Ћозену. Он јој одговори врло дрским тоном а онда се окрете Тароу.

– Како иде нека добра америчка песма?

– Стари МекДоналд има фарму...

– И а и а ооооо – додао је Тошио, смејући се због тог смешног звука.

– Знаш ли ту песму? – изазивао је Ћозен.

– Не желим да играм твоју игру – рече му Даниел и ухвати Кумико за руку у намери да оду.

Али Ћозен му опет препречи пут.

– То није никаква игра. Певај или се бори – изазивао је и даље Ћозен гурнувши Даниела.

Кумико скочи у његову одбрану, обративши се још једном Ћозену на јапанском. Тошио је ухвати и склони је с пута.

– Хеј – побуни се Даниел и крену да заштити Кумико.

Ћозен га опет гурну.

– Певај или се бори – испљуну исте речи.

– Прекини – рече Даниел, али Ћозен га није послушао.

Ћозен опет гурну Даниела и овај схвати да се нашао над ивицом стене која се спуштала према мору, на другом крају врта. Више није било слободног простора... – Ако га Ћозен још једном гурне... Даниел није желео да размишља о последицама. Ћозенов ледени поглед јасно му је говорио да мора да одлучи шта ће учинити. Сада.

Он крену на Ћозена добро усмереним замахом, али овај коракну у страну, избегну замах и врати се према Даниелу добро центрираним ударцем у његов стомак. Ударац је погодио тачно тамо где је био усмерен. Даниел се пресави од бола, окрете се да би избегао други Ћозенов ударац. Кумико му притрча да га утеши, али Даниел је чуо само Ћозенову претњу.

– Ако ме још једном увредиш, мртав си.

Три младића се окретоше и одоше одатле. Бесна, Кумико шчепа парадајз који је некеме испао из корпе и завитла га на Ћозена. Парадајз га погоди у раме, разби се и зрели сок му потече низ леђа. Он се бесно окрете, али кад је видео да је Кумико бацила парадајз, само се насмеја и настави свој пут.

Кумико се окрете Даниелу.

– Како ти је?

Он је полако устао и климнуо главом да би је убедио да му није лоше. Никако није могао да схвати шта је желео Ћозен.

– Заиста га не схватам – рече Даниел – он иде унаоколо и изазива људе а тврди да сам ја насрнуо на његову част.

– Он појма нема шта је част – рече Кумико с одвратношћу.

– И мени се тако чини.

– Такав је од детињства.

– Мораће да се промени – рече Даниел трљајући обазриво стомак – како би било да одем и поразговарам с њим.

Али Кумико му рече оно што је већ и сам наслућивао:

– Он би то сматрао твојом слабошћу и поново би те повредио.



Даниел и Мијаги играју у филму „Карате Кид II”

– Па шта да радим?

– Избегавај га – рече она једноставно.

То је веома личило на проблем који је Мијаги имао са Сатоом. Ни ту није било другог излаза.

10.

– Полако, Даниел-сане. Тихо – шапну му Кумико.

Приближавали су се капији Мијагијеве куће а унутра приметише неке покрете.

Даниел је стајао поред Кумико у сенци ноћи и загледао се тамо где је она гледала. Могao је да види да су Мијаги и Јуки у кући. Знао је да је Кумико у праву: не треба да им сада сметају.

Јуки је носила прекрасан кимоно од црвене свиле. Широки каиш, оби, од тешке, зелене свиле био је уредно сложен на леђима. И Мијаги је био одевен у традиционално јапанско рухо, сиви свилени кимоно с црвеним оковратником и црвеним каишем. Он и Јуки су клечали на поду једно насупрот другом. Између њих је стајао ниски сточић а на њему су били тањира и шољице за чај, и савршен, геометријски, цветни аранжман који је некако у исто време одражавао и радост и озбиљност тренутка. На држачу поред Јуки, стајао је гвоздени чајник с врелом водом за чај.

– То је церемонија чаја. Зовемо је ћаноју – објасни Кумико, очигледно веома забављена.

Даниел је посматрао како двоје у просторији изводе вековима стар јапански ритуал.

Њихови покрети су били формални, унапред одређени па ипак тако грациозни. Било му је тешко да поверује да познаје те људе, али било је јасно да тај човек и та жена добро познају једно друго.

– Твоја тетка је врло лепа – рече Даниел Кумико.

– Лепо јој је у овом тренутку – одговори Кумико.

Даниел је схватио шта је Кумико желела да каже.

Јуки се поклони Мијагију. Он се поклони њој. Сасвим лако она подиже тешки чајник из кога се ширила пара и просу воду по зеленим листовима чаја. Иза прозора Даниел и Кумико су посматрали њене савршене покрете: видели су како је нежно одувала пару с површине чаја у шољи: видели су како грациозно пружа шољу Мијагију. Обављали су церемонију чаја непрестано гледајући једно друго право у очи.

– Шта то значи? – питао је Даниел Кумико.

– То значи да су се поново заљубили.

Даниел је то могао да схвати.

Сутрадан ујутро Даниел је устао у зору да би обавио свој карате тренинг. Кад је завршио вежбање, истуширао се и обукао а онда је отишао у дођо и припремио специјалну нараву која ће му помоћи да вежба технику бубња јер му се чинило да почиње да је разумева. Узео је копље из одељења с оружјем па га је закачио на други конопац

који је висио с плафона да би могао да га заљуља напред-назад. Стојећи испред њега заљуљао га је даље од себе а онда се припремио за напад. У трену кад га је врх копља скоро дотакао, коракнуо је напред левом ногом да би имао равнотежу а онда се окренуо, извио се у струку па је подигавши руку ухватио смртоносно копље. Успео је, али му се учинило да та вежба не иде баш тако глатко и да није много мудра. Штавише оштри врх копља забодје се у џак са житом који је служио за вежбање. Зрнца пиринча почела су да падају на татами као капи кише. Даниел брзо запуши рупу прстом и окрете се око себе не би ли видео неко боље решење.

– Даниел-сане – Мијаги га је звао из врта.

– Овде сам – јави се Даниел узнемирен због пиринча који је цурио из џака.

Сетио се жвакаће гуме у џепу и гурну је брзо у уста. Чим је гума омекшала, он је извади и затвори њом рупу на џаку. Имао је тек толико времена да окрене џак на другу страну кад у дођо уђе Мијаги.

– Добро јутро. Како је било синоћ на сасанку? – упита његов учитељ.

– Добро. Шта то радиш? – Мијаги се загледа у копље скачено о плафон.

– Експериментишем. Хоћете да вам покажем нешто?

Мијаги климну главом.

Даниел поклекну, заузео став за борбу а онда се окрете, онако како га је научила Кумико бацајући руке изнад главе.

– Како вам се чини?

Мијаги климну главом у знак одобравања.

– Врло добро, Даниел-сане. Користи бокове за већу снагу.

Мијаги му показа шта мисли и Даниел направи исти покрет боковима. Схватио је како ће покрет који му је Мијаги показао дати снагу одређеном ударцу. Можда ће моћи да открије тајну добоша – ако му пријатељ мало помогне.

Скинуо је копље са конопца и вратио га је на место с којег га је узео.

– Кумико ће ме данас повести да обиђем острво. Немате ништа против тога, надам се?

– Сјајно – сложи се Мијаги – сретћемо се у граду Наха после тога. Морам да одем тамо да променим име власника куће. Поклањам је Јуки.

– Још увек је волите, зар не? – упита Даниел.

– Хаи.

– Не познајем је довољно али мислим да је човеку одмах јасно каква је особа. Како вас је само дуго чекала. Бринула се о вашем оцу а да и не помињем како је сјајна куварица – Даниел је и сам био опчињен речима које је изговарао – мислим, ако човек воли ту врсту хране.

– Даниел-сане.

– Да?

– Користи бокове, не уста.

Изненада се зачу шуморење кише. Али то није била киша, то је пиринач почео да цури из џака. Пре него што је Даниел имао прилике да објасни о чему се ради прекину их Кумико веселим поздравом.

– Охајо!

Мијаги погледа џак с пиринчем а онда погледа Даниела.

– Још један савет – рече Мијаги – немој никада да допустиш да те дама чека. Добро се забави – тим речима он даде Даниелу на знање да је слободан.

Даниел и Кумико радосно одоше, али пре него што су прошли кроз врата, Даниел баци поглед преко рамена и виде како је Мијаги уклонио жвакаћу гуму с рупе на џаку и како ставља крпу на то место. Осмехивао се.

Даниел ухвати Кумико за руку.

– У реду, сада сам спреман за кукову туру. Поново је рекао нешто што она не разуме.

– Кукова тура? Ја не кувам. Јеси ли ти кувар? Мислила сам да идеш у школу.

– Извини, Кумико. То је још један израз који се користи код нас... – почео је да објашњава...

11.

Даниел је стајао са Кумико на брегу изнад мора. Рушевине неког старог замка доминирале су обалом. Делови зидина били су срушени, али главни дио тврђаве, као и многе зидине, стајали су нетакнути. Било је тешко замислити да су овим местом управљали средњовековни јапански ратници у својим црним лакираним кожним штитовима.

– Ово су рушевине замка Краља Шохашаја – објасни Кумико.

– Краља Мира – рече Даниел сећајући се тога из своје књиге о Окинави.

– Чуо си за Краља Мира?

– Нисам га лично упознао – нашали се Даниел а и Кумико се насмеја.

– Име замка на јапанском значи Замак љубазности и лепог понашања.

– Зашто је тако назван?

– Видиш ли оно тамо? – показала је десно према хоризонту. – Кина. А тамо – показала је налево – Јапан. Окинава лежи између два дива. Најбољи начин да се преживи је уз љубазност и лепо васпитање. Краљ Мира је сазидао тај замак да нас увек подсећа на то. Сваког лета, већ пуних осам стотина година, одржавају се овде традиционални плесови. У ствари, одржавали су се, више се не одржавају.

– Зашто?

– Сато – рече она у знак објашњења а онда додаде – он продаје замак. Комад по комад.

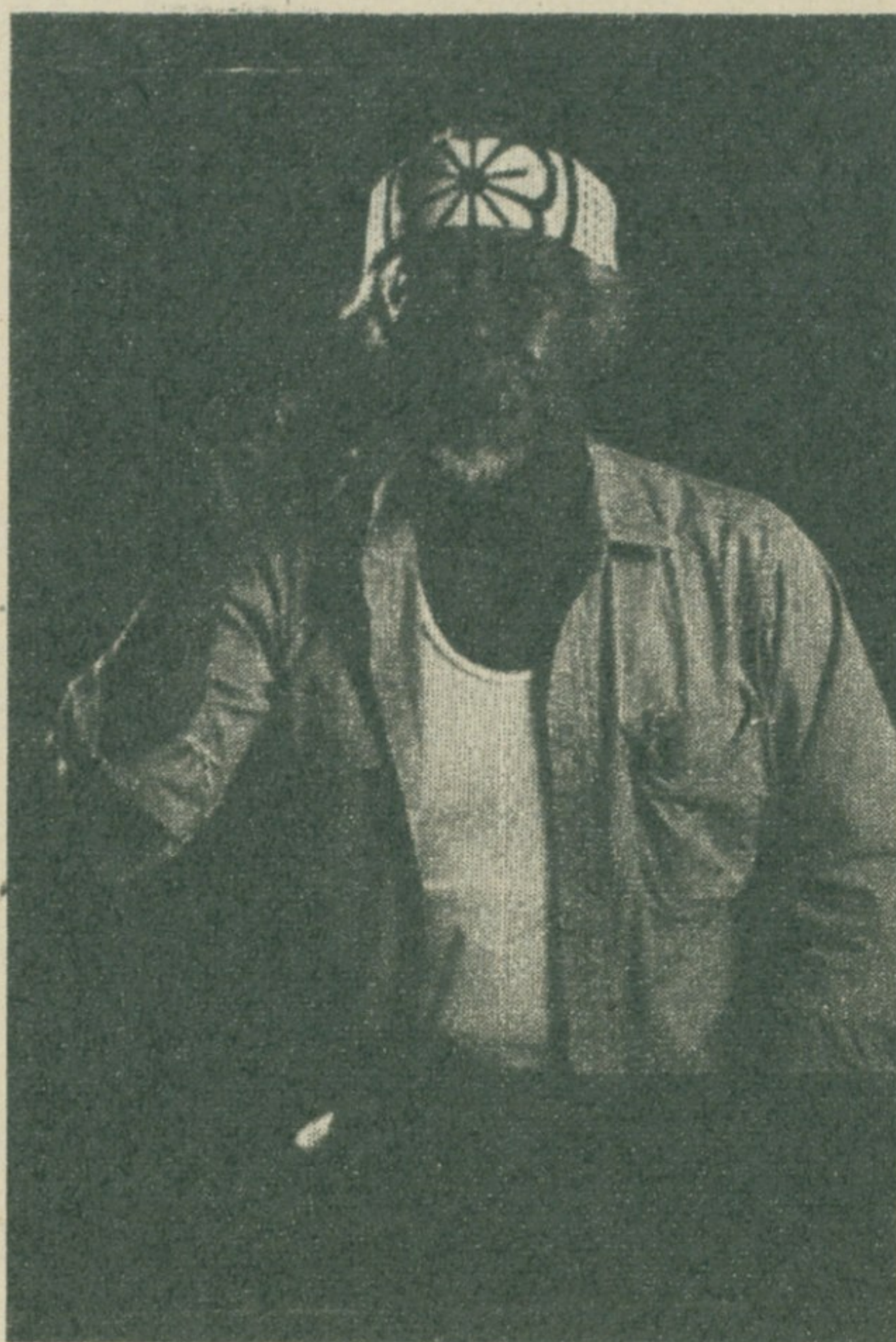
– Ко ме?

– Колекционарима, музејима, свакоме ко има пара – уздахну Кумико.

– Могу да се опкладим да стари краљ Шо-хаши не би био много срећан да то чује.
 – Нико није. То је наша историја.
 – Зашто се нико не побуни против тога?
 – Не може свако ко има уши да чује – објасни Кумико.
 – Можемо ли отићи до замка?
 Кумико климну главом а очи јој синуше.
 – Да, свакако. Легенда каже, ако трчиш до замка и стигнеш пре осталих, испуниће ти се жеља.
 – Хоћеш да ти дам предност? – упита Даниел учтиво.
 – Није потребно, хвала ти. Спреман?
 Даниел чучну као тркач у позицији за старт.
 – Да, спреман сам.
 – Припремљен?
 – Да, ја... – али његову реченицу прекиде њен нагли старт. Журнула је поред њега према замку и викнула:
 – Хајде!
 Била је испред њега. Јурио је за њом, али већ на првој оштрој кривини она га одгурну у страну. Док се он повратио и почео да је пристиже она је већ била на степеништу замка и није му допуштала да прође поред ње. Тријумфално се попела до врха степеништа и подигла руке увис.
 – Ја сам победила – најавила је.
 – Варала си – рече јој Даниел.
 – Добро – рече она – онда ћемо поделити жељу. Затвори очи.
 Учинио је како му је речено.
 Одједном постаде свестан да му се сасвим приближила, осећао је њену топлину, њену лепоту, њене усне. Отворио је очи и загледао се у њене. Мислио је исто што и она. Нежно је посегнуо за њом и почео да је стеже у загрљај. Његова срећа огледала се на њеном лицу које је било подигнуто према њему. Жељно му је пришла још ближе, а тада...
 – Соко ни иру но ва доната десу ка? – Ко је то тамо? – одјекнуо је груб глас чувара замка.
 Кумико принесе прст уснама и поведе Даниела низ зид према кули за одмор.

Четири сата касније Кумико и Даниел су стигли у Наху, главни град Окинаве. Још једном је Даниел био у ситуацији да се диви невероватном споју Истока и Запада. Улице су биле закрчене колима и мотоциклима, колица на ножни погон маневрисала су око џипова а плочници су били пуни света. Оријенталци и западњаци су се мешали. Било је и доста униформисаних људи, припадника америчких војних снага. Продавци су штитили своју робу распростраћу по плочницима. А продавали су све – од штапића за јело до најсавременијих батерија.

Даниел се загледа у чудесну мешавину две културе, уживајући у томе. Кумико је не-



Господин Мијаги (Норијуки „Пет“ Морита)

стала у продавници касета која се налазила уз традиционалну чајциницу. Није му сметало што га је оставила самог на неколико тренутака. Толико је тога требало да се види па чак и касније, кад му се она придружила, он је будно пратио збивања на улици. Она је гледала неки програм с видео-рикордера у продавници.

И Даниел обрати пажњу на оно што је она гледала кроз излог и запрепасти се кад чу сер Лоренса Оливијеа како тачно и течно говори јапански у старој верзији „Орканских висова“. Док је Оливије у лику Хитклифа био изгубљен у нежној љубавној сцени, Даниел се једва уздржавао да не експлодира од смеха због његовог савршеног јапанског. Кумико је била као зачарана, на самој ивици суза.

– Допада ти се то? – упита је он, помало изненађен.

– Мој најдражи филм – одговори она збунивши га још више.

Он слегну раменима и промени тему.

– Шта си купила? – упита он показавши на врећицу коју је држала у руци.

– Музику за модеран плес – она му показа касету.

– Идеш у балетску школу?

Кумико очајно одмахну главом.

– Нема балетске школе у Окинави.

– Штета.

– Није важно – рече Кумико као да се мири са судбином. Али Даниел је знао да јој није било свеједно. Иако ју је само накратко видео како игра, знао је да је изванредна и знао је да јој је тешко што живи овде где не може да се прописно школује и ради оно што би желела. Он помисли како би њему било тешко да научи карате с видео-траке. Можда је најсрећнији дан у његовом животу био онај кад је срео Мијагија – мада у том трену то није баш тако изгледало.

Дечак је пролазио кроз гомилу људи и дошао је до њих вичући:

– Дозо! Дозо! – Молим! Молим!

Пружао је папире свим пролазницима. Кумико узме један папир и њене очи синусе.

– Шта пише? – упита Даниел.

– Сутра увече биће рок музике. Хоћеш ли да идемо?

– Да, свакако. Биће забавно, надам се – одговори он, али нешто друго му је привукло пажњу у том трену. Гледао је преко улице где је у огромном излогу стајала велика реклама на јапанском и енглеском: Светски центар – мајстор Сато – окинавски карате.

Кад је Кумико видела шта он гледа повуче га за руку, покушавајући да му одврати пажњу од тога.

– Морамо да се нађемо са господином Мијагијем и мојом тетком.

– Желео бих да погледам...

– Даниел-сане, ти не слушаеш шта ја говорим – опомену га она.

– На улици смо, има много људи око нас, не може ништа лоше да ми се догоди.

Даниел пређе улицу и загледа се у излог. Видео је да се унутра, у огромној просторији налази неких шездесетак мушкараца – углавном Американаца. Вежбали су. Нападали су Ђозена или Тароа, али ови су свакога врло лако побеђивали. Даниел одмахну главом искрено се дивећи.

– Где ваши младићи уче карате? – упита он.

– Мислиш, где могу да науче прави карате?

– Па шта је ово?

– Ово је пословни карате.

– Хајде, Даниел-сане, време је да се нађемо са Мијаги-саном и тетком Јуки.

– Хаи – одговори он.

12.

– Каииииии! Бум! Трас! Аааааах! Ооооо-ох!

Даниел и Кумико су застали да послушају. Ужасан крик бола био је пропраћен аплаузом, смехом и гласним кикотањем. Даниел и Кумико су застали недалеко до места где је требало да се нађу са Мијагијем и Јуки. Од једном угледаше младог америчког војника који је излетео с руком завијеном у пешкир.

Даниел се загледа пажљивије у зграду.

Био је то бар са девојкама за забаву, видео-играма, столовима за билијар, дискотеком и многим другим занимацијама смишљеним да што пре ослободе америчке војнике њихових чекова. Било је то место којег је он, према мајчиним саветима, требало да се клони. Али баш сада то место изгледало му је неодољиво.

– Киааииии! – Још један урлик праћен повицима бола а онда опет смех.

– Закаснићемо – опоменула га је Кумико.

– Хајде – рече Даниел водећи је унутра – да видимо шта је то.

– Даниел-сане, молим те...

Увукао ју је у тамну и задимљену просторију, која је била осветљена само бљештавим светлостима које су повремено севале с видео-игара. Кренули су у позадину прошавши поред још једног Американца који је излетао са сломљеном руком завијеном у пешкир. Најзад су стигли до места где је била највећа гужва и узбуђење.

Приметили су једну дрвену даску постављену на ногаре. На дасци су стајала три ледена блока, наређана један на други. Лед се помало топио и у барицама се видела ружичаста крв. Под је био упрљан и влажан баш као и импровизовани сто. Гомила је дивље дискутовала, кладила се и посматрала мишићавог америчког војника који се скинуо до појаса. Американац је покретао рамена и руке да би се загрејао. Његови другари су држали доларе у рукама, спремни да се кладе.

Американац голих груди стаде испред блокова леда. Клецну и заузео класичну карате позицију.

– Тишина! Ћутите!

Човек начини неколико покрета а онда четири пута дубоко удахну. Даниелу се ту нешто није допадало.

– Неће успети – шапнуо је Кумико.

Шапат је деконцентрисао човека нагих груди, он погледа према Даниелу и поново начини ритуалне покрете. С више беса него снаге он је испустио крик:

– Киааааииии!

Његова рука спустила се на лед бридом шаке. Успео је да пресече два ледена блока, али рука му се зауставила на трећем. Његов „Киааааииии“ крик претворио се у урлик бола. Неко му је додао пешкир и он растужен и постиђен крену према вратима.

– Јесам ли ти рекао? – обрати се Даниел Кумико.

– Изгледао је јак.

– Човек треба да буде јак овде – он показа на своју главу – а не овде – он дотакну мишиће. – То сам научио од Мијагија...

– Мислиш да би ти могао боље, надувенко? – упита га крупни војник.

Даниел ухвати Кумико за руку да би отишли одатле.

– Можда бих могао – рече он мало више изазивачки него што би требало.

Окренуо се да изађе, али одједном се нашао суочен с Ћозеном, Тошиом и Таром. Некако су сазнали да је Даниел овде.

– Хајде да те видимо – изазивао је Ћозен.

Даниел је предосећао нешто лоше.

– Можда други пут – покушао је.

– Неће бити другог пута – рече Ћозен.

– Слушај, било какав проблем да постоји између Мијагија и твог ујака то је њихова ствар. Ми немамо ништа са тим – резонувао је Даниел.

– Немамо. Ми имамо наше личне проблеме.

Одједном, Кумико с изразом страха на лицу, пусти Даниелову руку и крену према вратима. Ћозен примети да она одлази па се окрете другарима.

– Таро, позови мог ујака. Тошио, узми опкладе.

Даниел осети да ће оно што је почело само као необавезни разговор постати кошмар. Он ће бити главна атракција у овом програму. Није могао да се извуче.

Ћозен рече нешто војницима и Даниел је знао да се вест о њему шири.

– Хеј, слушајте – рече један од војника – овде нам је прави амерички шампион у каратеу.

Почело је клађење.

– Дајем три према један! – Најавио је Ћозен и клађење постаде још живље.

– Нећу то да радим – рече Даниел Ћозену.

Ћозен се ледено осмехну.

– Можеш да бираш: сломљен лед или сломљен врат. Схваташ?

Био је довољан кратак поглед у Ћозенове очи па да схвати шта младић мисли.

– Слوميће сва три блока? – питао је војник.

– Не – одговори Ћозен – слوميће само један. Три према један да ће бити тако.

Сато се појави и обухвати очима све присутне. Људи су постајали све узбуђенији, напетост је расла а са њом и граја. Даниел је једва све то чуо. Мислио је само на поражене америчке војнике који су одлазили урлајући од бола с рукама завијеним у прљаве пешкире. Даниел осети да није далеко од панике.

– Да ли су се сви кладили? – питао је Американац.

– Нису! – зачуо се снажан глас. Познат. Главе се окренуше да виде ко је тај нови човек који се жели кладити.

Био је то господин Мијаги.

– Драго ми је да сте овде.

– Не брини. Мијаги ће све средити.

„Какве дивне речи” – помисли Даниел Мијаги упита:

– Колике су опкладе?

– Три према један да неће успети сломити сва три блока леда, већ само један.

Мијаги узме новчаник и извади сву готовину коју је имао.

– Четири стотине долара – рече он бацивши поглед на новац – да ће сломити сва три блока.

Ћозен побледе.

– Не могу одговорити на то.

У тишини која је завладала једна рука се спусти на сто с гомилом новца. Био је то Сато са новцем за опкладу.

– У реду – рече Мијаги Ћозену – новац је положен.

Даниел није могао да верује да се тако нешто догађа.

– Само трен – рече он и поведе Мијагија у страну. – Сјајно ми помажете. А како да то обавим? – питао је учитеља.

– Концентриши се. Новац је твој.

– А шта ћете ви радити?

– Молићу се.

Даниел је запрепашћено посматрао како Мијаги склапа руке у положај за молитву а затим баца Даниелу поглед пун разумевања.

Даниел је схватио шта треба да ради.

Док је гомила урлала: „Хајде! Хајде! Хајде!” – он је мирно стао испред три блока леда. Погледао је руке и саставио их. Удахнуо је и издахнуо, подижући их високо изнад главе. Удахнуо је и спустио руке. Издахнуо је и пружио руке напред. Удахнуо је и вратио руке у положај за молитву. Осећао је како се смирује. Могао је да се концентрише. Понављао је вежбу све док свака ћелија у његовом телу није била усмерена на лед испред њега. Лако је удахнуо последњи пут и уз издисај страховитом брзином испружио десну руку према леду. Лако, његова рука прође кроз сва три блока леда и спусти се неповређена на дрвену даску.

Гомила је почела да урла и да се диви Даниеловој вештини. А онда су навалили да траже новац од Ћозена. Он је плаћао стегнутих усана. Мирно, Мијаги посегну за Сатоовим новцем и покупи га. Пре него што је могао да га склони, Ћозенова рука се спусти на његову.

– Не кладимо се овде с кукавицама – плуну он према Мијагију.

Сато бесно погледа нећака.

– Немој да још једном поновиш ту грешку – запрети му.

Ћозен склони руку с новца. Мијаго, Даниел, Јуки и Кумико пробише се кроз гомилу до излаза на улицу.

– Кад су стигли до угла, Мијаги застаде да преброји новац.

– Како сте то могли да ми урадите? – упита Даниел.

– Две стотине, двестопедесет, три стотине... – Мијаги застаде. – Сам си то урадио, Даниеле. Три стотине педесет, четири стотине...

– Мислим да је тако, али могли сте ми мало помоћи.



Даниел се припрема да демонстрира карате ударац

– Помогао сам ти.

– Је ли? А како? – питао је изазовно Даниел.

– Зарадио сам ти новац за колеџ – рече он пружајући Даниелу новац. – Хајдемо, Мијаги има посла. Сутра је берба парадајза. Једино ако желиш да останеш у граду...

Даниел стави новац у џеп и погледа преко рамена. Тамо, на вратима бара стајао је Ћозен с другарима.

– Хајдемо да видимо тај парадајз – рече Даниел и пођоше сви заједно према паркингу.

„Како сам могао да знам да ћу успети?“ – питао је Даниел. „Како је он знао да то могу урадити? Ако није био сигуран да ћу разбити лед, како је смео ставити толики новац на мене? И како је могао да буде тако миран?“

На сва та питања није могао добити одговоре јер одговора и није било. Мијаги је био Мијаги и нико није био као он. „Можда је то и добро“ – мислио је Даниел осећајући дебели свежањ новчаница у џепу.

13.

Сутрадан после подне Даниел је чистио Мијагијев дођо после тренинга. Још једном пажњу му је привукла збирка оружја и он поче пажљиво да је чисти крпом коју је нашао на полици. Кад је завршио брисање прашине, бацио је крпу у корпу за отпатке.

– Мислио сам да имаш састанак – рече му Мијаги који се одједном појавио на вратима.

– Имам, али имам довољно времена да мало почистим пре него што кренем.

– У реду – рече Мијаги с одобравањем – али немој да побацаш и то старо оружје – на смеја се он вадећи прашњаву крпу из корпе за отпатке.

– Комбан ва! – Добро вече – јави се учтиво Кумико улазећи у дођо.

Даниел и Мијаги се окретоше и поклонише се. Држала је две кесе у рукама. Једну је пружио Даниелу.

– То је за тебе.

– Шта је то?

– Одећа за игранку – објасни она.

– За игранку? – изненади се он.

– Хаи.

Пре него што је могао било шта да каже прекину их Ћозенов глас који је дозивао из врта.

Кад су стигли у врт видели су Ћозена, Тароу и Тошиоа усред леја с поврћем с великим моткама. Ћозенови повици су привукли многе сељане који су се окупили на улазу у врт да би видели сукоб.

Ћозен проговори:

– Мој ујак каже да су све дужности поводом смрти нашег оца обављене. Он чека у свом дођоу. Послао ме је да вас доведем.

– Реци му да сам ја сељак, нисам борац – одговори Мијаги.

На знак који им даде Ћозем Тошио и Таро почеше млатити по поврћу својим моткама. За трен ока су све уништили.

– Сада је тај посао обављен – рече Ћозен. Без речи Мијаги се саже и поче рашчишћавати врт.

– Шта то радите? – упита Ћозен.

– Садим ново поврће – одговори једноставно Мијаги.

Разљућен, Ћозен бесно баци ногом бла-то у лице старијег човјека, али Мијаги није допуштао да га било шта одвоји од посла. Сељаци почеше један по један да му прилазе и помажу.

Згађени Ћозен, Тошио и Таро напустише уништени врт и кренуше према својим колима.

– Кад је врт био прекопан и рашчишћен, Мијаги рече пријатељима да ће сам посадити поврће. Сељани се разиђоше а Даниел и Кумико уђоше у кућу да се припреме за игранку. Даниел је био радознао да види каква је то одећа за игранку што му је донела Кумико.

Истресао је садржину кесе на под и насмејао се кад је угледао старинске фармерке из педесетих година, шарену хавајску кошуљу која се носила преко беле мајице. Биле су ту још кубанске чизме и беле чарапе. У кеси је остао још и кожни каиш и кожна виндјакна.

Кумико се пресвлачила у суседној просторији тако да су могли да ћаскају кроз зидове од папира. Мислио је на Мијагија.

– Мислиш да ће се ипак потући? – питао је Кумико.

– Неће.

– Зашто?

– Зато што је Мијаги-сан велики човјек.

– Чак иако је побегао од твоје тетке? – Даниел је био изненађен што она тако лепо мисли о Мијагију.

– Није побегао. Одабрао је да оде – објасни она.

– У чему је разлика?

– У принципима.

– Зар то није помало тужно? – питао је.

– Хаи. Али је и врло романтично.

Њен коментар подсети Даниела на то како је плакала гледајући „Орканске висове“. Да ли су Мијаги и Јуки били други Хитклиф и Кети?

– Звучи као прича о томе како су сви заљубљени, али како нико није срећан – рече он.

– Баш тако. Ми то зовемо срећно-тужним причама.

– Мени се више допадају срећно-срећне приче – рече Даниел.

– Да, али живот није такав – упозори га она.

– Не волим о томе да размишљам – рече Даниел.

– Готова сам – рече она и помаче шофи.

Није могао а да се не насмеје кад је угледао Кумико, мали, крхки оријентални цвет, била је одевена као краљица рока из 1955. Имала је уске црне панталоне а на ногама



Даниел ће да се заљуби у Јукину нећаку Кумико (Тамлин Томита)

ципеле с високим потпетицама. Коса јој је била зачешљана уназад и везана у раскошан коњски реп, с шишкама на челу.

Њене очи синуше кад је угледала Даниела. Извадила је теглицу с кремом за косу и намазала је Даниелову косу а затим је очешљала у стилу педесетих, с ђубом на челу.

– Зар нећемо штрчати? – упита он мало несигуран у своју одећу.

– Бићемо срећни ако нас уопште неко примети – рече она – пући ће од зависти, Џемс Дине. Је ли тако, Даниел-сане?

Кумико је била потпуно у праву. Њихове костиме нико није ни приметио у гомили на игранци. Сви су били одевени у стару одећу баш као и они, неки чак много маштовитије од Даниела и Кумико. Даниел се најзад опустио и почео да ужива у њеном друштву.

– Како ти се допада? – питала је Кумико показавши на чудно одевену гомилу која се њихала уз звуке старих мелодија.

– Дивље – рече он.

– Можеш ли играш уз ту музику? – питала је она.

– Могу да покушам – рече он ухвативши је за руку и поведе је према подијуму за игру.

Кад је музика престала, клизнули су с подијума и кренули према столовима са ос-

вежењем. Даниел узме две соде и пружи једну Кумико.

– Да ли смем да те питам нешто лично? – упита и седе на столицу.

– Да.

– Имаш ли дечка?

– Немам. А имаш ли ти девојку?

– Имао сам – рече он и помисли на Али први пут откако је отишао из Калифорније.

– Шта се десило? – питала је Кумико осјетивши да се Даниел растужио.

– Раскинули смо – објасни он.

– Зашто?

– Не знам ни сам.

– Да ли се то често догађа у Америци? – упита Кумико.

– Да се људи разиђу? – упита он збуњен.

– Не, да не знају зашто су се разишли?

– Немам баш много искуства на том пољу – одговори он искрено а затим устаде, ухвати је за руку и позва је на плес.

– Ни ја – рече она слегнувши раменима.

Даниел обухвати Кумико рукама и они почеше да се крећу у ритму музике. Осећао је њен образ уз свој, њене руке на свом струку, њене ноге које су се покретале у складу с његовима. Није више било ни Калифорније, ни Али, ни Мијагија, ни Сатоа, ни Ћозена... Само су остали Даниел и Кумико.

Али то није дуго трајало.

Даниел одједном осети да га неко лупа по рамену. Окрене се и нађе се лицем у лице с Ћозеном, Таром и Тошиом. Тај трио је стекао лошу навику да се појављује увек тамо где је био Даниел.

– Шта сада хоћете од мене? – упита Даниел.

– Најпре да ми вратиш новац – рече Ћозен изазивачки.

– Поштено сам га зарадио – побуни се Даниел.

Пре него што је Даниел схватио шта се збива, Ћозенова песница полете и удари га снажно у стомак, истеравши му ваздух из плућа. Запрепаштен, Даниел се сави од бола. Тошио прискочи и ухвати га а Таро ухвати Кумико и стави јој руку преко уста. Ћозен завуچه руку у Даниелов џеп и извуچه четири стотине долара које му је Мијаги дао у бару.

– То је мој новац – побунио се Даниел.

Ћозен одвоји две новчанице из гомиле и баци их на под поред својих ногу. Аутоматски, Даниел се саже и подиже новчанице а онда погледа у Ћозена схвативши да гледа у оно што је Мијаги називао примарним циљем. У следећем трену Даниел нападе. Обори Ћозена на под снажним ударцем. Док је Даниел извлачио свој новац из Ћозенове стиснуте шаке, Кумико удари шиљатом штиклом Тароа и гурну га на Тошиа. Даниел шчепа Кумико за руку и заједно излетеше у ноћ.

Док су се возили према кући, Даниел је размишљао о сукобу. Био је то крај друге

рунде и као и у претходној, Даниел је победио, али он је знао да то није последња рунда и, сумњао је да ће победити и у осталима. Ћозен није био комад леда који може да се сломи једним ударцем или да се истопи и изгуби жељу за победом.

Даниел је био забављен мислима а већ су стигли до Мијагијеве куће.

– Немој да кажеш шта се догодило, важи?

Кумико климну главом.

Даниел је баш хтео да пољуби Кумико и поздрави се с њом кад их прекиде Јуки.

– Мијаги-сан је отишао у риболов – рече им она. – Даниеле, дођи и буди код нас.

Било је то врло привлачно, али је Даниел знао да мора да буде уз пријатеља. Можда ће бити неопходан Мијагију и мораће да буде у близини. Иако су Јуки и Кумико протестовале он уђе сам у Мијагијеву кућу пошто се учтиво поклонии обема женама пожелевши им добру ноћ.

Даниел уђе у двориште иза куће одакле се видео залив. Видео је бродић и непокретног Мијагија у њему. Његова силуэта јасно се оцртавала према месецу.

Даниел је помислио да некако није у реду да спава сам у кући док је Мијаги тамо напољу. Ушао је у дођо. Погледавши слике породице Мијаги он упита:

– Момци, неће вам сметати да спавам овде?

Нитко му не одговори.

– Мислио сам да нећете имати ништа против – рече Даниел и пружи се по татамију покривши се јакном.

14.

Пробудио се врло узнемирен. Лоше је спавао мада је ставио копље поред себе, надокхват руке. Чуо је ломљаву стакла и дрвета. Зграбивши копље скочио је и потрчао према врту одакле је долазила бука.

– Где је Мијаги? – питао је Сато грубим гласом у јутарњој магли.

– Не знам – рече Даниел.

Добио је одговор на питање кад се иза угла појавише Ћозен, Таро и Тошио. Долазили су од стакленика. Даниел није смеио ни да помисли какву су штету тамо начинили.

– Нема га, ујаче – јави Ћозен.

Сато зарежа у знак да је схватио, окрете се и изађе из врта. Преко рамена издаде наређење:

– Уништите му врт.

Тошио и Таро почеше да уништавају врт за размишљање о чијој су лепоти бринуле генерације Мијагијевих. Газили су старо бонсаи дрвеће, ломили грање и кидали корење.

Даниел их нападе копљем. Али пре него што је стигао до Тароа који му је био најближи, Ћозен испружи ногу и Даниел се сап-

лете и паде у прашину испустивши копље. Таро јурну на њега да би га напао, али док је био у полускоку Даниел подиже ноге и заустави Тароа у лету. Скочио је на ноге и ударио Тароа у врат а затим се потрудио да дохвати своје копље. Таро се диже и несигурним ногама крену према својим другарима.

С копљем у рукама, Даниел скочи на ноге и задржа нападаче на пристојној удаљености. Њих тројица се разиђоше, тако да је Ђозен сада био у средини а његови другари су га подржавали, с левог и десног крила држећи уништено бонсаи дрвеће као оружје. Изазивали су Даниела њим, одвлачећи његову пажњу час на леву, час на десну страну, трудећи се да га збуне. Ђозен се осмехивао очигледно се забављајући.

— Шта ћеш сада с тим, кукавице мала? — питао је показујући на копље.

— Приђи па ћеш видети — изазивао га је Даниел.

— И хоћу.

С тим речима Ђозен нападе. Даниел наспрну на Ђозена копљем. Ђозен се изви на десну страну, чучну и створи се иза Даниела. Успео је ишчупати копље из Даниелове руке и сада га је притискао уз његов врат. Даниел је осећао како све теже дише док се узалудно борио да се ослободи смртоносног оружја. Без обзира колико се кретао није могао да избегне страхан притисак.

— То је грешка твог учитеља — рече Ђозен — да је он частан човек ти би живео. Али он нема части.

Ђозен још више притисну копље. Даниел није могао да се ослободи. Постајао је све слабији, чинило му се да ће се онесвестити, али сада му то више и није било важно. Као да томе није било краја. Као да није било помоћи. Ничега.

Одједном, замагљеним погледом Даниел назре нечију сенку. То га подсети на сцену поред оgrade. Даниел се трудио да се сети. Одједном неко нападе његове противнике. Ударац у Тошиов врат: замах у Тароов стомак: поново брз ударац намењен Тароу а онда серија удараца за Тошиа. Ђозенови другари су пали. А онда изненада као што је и почео, притисак на Даниелов врат попусти. Ђозен га је гурнуо у страну да би могао да се суочи с нападачем. Даниел поче да гута ваздух, жељан да што пре напуни плућа а онда погледа око себе.

Мијаги га је спасао. Даниел за дивно чудо није био изненађен. Тако је било и оне ноћи на покладе кад су Џони и његови пријатељи из Кобра Каи Карате дођоа скоро убили Даниела. Мијаги му је тада спасио живот а то је учинио и сада.

Ђозен зграби копље и окрете се Мијагију нападајући га свом снагом. Тренутак пре него што ће га ударити, невероватном снагом Мијаги, се окрете и зграби копље с обе руке, зауставивши Ђозенов напад. Мијаги

подиже копље а заједно с њим Ђозена и завитла га кроз ваздух. Ђозен с ужасом испусти копље и тешко паде на земљу. Мијаги је непокретно стајао изнад Ђозена док је смртоносни врх копља био усмерен у Ђозеново грло. Ђозен ће бити мртав — или ће остати жив — зависило је од тренутка Мијагијеве одлуке.

Стари одбаци копље од Ђозеновог грла, лаким покретом сломи дугачку дршку преко и одбаци поломљене делове.

Ђозен скочи на ноге и обрати се Мијагију: — То је чин кукавице.

Он плуну и крену из врта уздигнуте главе као да је победа његова. Тошио и Таро кренуше као овце за њим.

— Да ли си добро, Даниел-сане? — упита Мијаги.

Баш тада стигоше Јуки и Кумико у врт и застadoше крај улаза ужаснуте оним што су видели. Мијаги их је једва видео. Гледао је биљке које је Ђозен уништио. Даниел, Јуки и Кумико посматрале су како загледа грање једног старог бонсаи дрвета, сада потпуно уништеног. Његово лице се стеже у маску беса и одлучности.

— Остани овде — рече он Даниелу и крену према капији.

— Куда ћете? — питао је Даниел.

— Да завршим с овим — рече он.

— Чекајте — али Мијаги није хтео да чека. Даниел чу како су се затворила врата на његовим колима. Притрчао је капији.

— Мијаги-сан је рекао да останеш — рече Кумико али Даниел изађе кроз капију и виде кола како се удаљавају према граду. Окренуо се према Кумико.

— Повези ме до града.

— Не могу.

— Дај ми кључеве од кола

— Не познајеш пут.

Даниел је био очајан. Морао је убедити Кумико да му помогне.

— Слушај, ко зна шта може да му се деси. Морам му помоћи.

Кумико је оклевала, али онда отвори врата од кола и уђе. Даниел седе поред ње и они кренуше за Мијагијем.

Даниел се плашио шта ће се догодити кад се Мијаги сукоби са Сатоом. Морао је да буде уз Мијагија.

— Пожури, Кумико — пожуривао ју је. Климула је главом и пратила је Мијагијева кола.

Стигли су Мијагија тек у граду Наха. Даниел је најпре био збуњен јер нигде у близини Сатоовог дођоа нису видели паркирана Мијагијева кола. Одједном, погледавши на другу страну улице, Даниел схвати да је Мијаги отишао у путничку агенцију. Отишао је да резервише карте за повратак у Америку. Даниел искочи из кола и виде Мијагија на плочнику.

— Одлазите? — оптужи га.

— Одлазимо! — исправи га Мијаги.

– Кућа вам је уништена.
– Куће могу да се поправе – рече Мијаги.
– А шта ће бити с дрвећем старим три стотине година? – питао је Даниел надајући се да ће покренути осећања.

– Дрвеће се може поново засадити.
– А прљавштина се може скинути с вашег лица с мало сапуна и топле воде? – изазивао је дрско Даниел.

– Тачно, почињеш да учиш – рече Мијаги.
Даниел није могао да схвати да Мијаги може да изговара такве речи. Свакако, он је могао избегавати борбу али Даниелу некако није ишло у главу да он бежи с боришта. Одлазак кући заиста је чин кукавице. Ништа није решено и ништа неће бити решено ако сада оду.

– Знате – почео је Даниел – нешто ми није јасно. Кад сам се сукобио с Џонијем и оним лудацима, рекли сте ми да треба да им се супротставим.

– Рекао сам ти да треба да се суочиш са стварношћу – рече Мијаги.

– А зашто се сада ви не суочите?
– Суочио сам се.
– Нисте. Ви бежите – рече Даниел.
– Мислиш да се бојим, Даниел-сане?
„Да ли се боји?” – Даниел погледа пријатеља не знајући шта је истина а шта није.
– Имали смо тежак дан, иди кући и одмори се – рече Мијаги нежно.

Даниел није био спреман да оде. Морао је да покуша да схвати.

– Нисам уморан. Видећемо се касније – окренуо се и отишао.

15.

Град Наха учинио се Даниелу као бљесак боја. Луњао је унаоколо, изгубљен у мислима потпуно несвестан онога што га окружује.

Није чуо буку саобраћаја, није видио гомиле људи око себе, није одговарао на различите позиве жена које су стајале на вратима сумњивих ноћних клубова. Није дошао да ужива у јефтиној забави коју је нудио град Наха. Он је дошао да нађе истину.

Дубоко је удахнуо и концентрисао се.

„Лаж постаје истина само ако верујеш у њу.” Шта је било лаж? Или још важније: где је истина?

Мијаги се није плашио. Он се није плашио никога и ничега – па наравно ни Сатоа. Ако је могао да победи три Сатоова ученика сасвим сам, било је јасно да је могао да потуче и Сатоа. Па зашто онда није хтео да се у то упушта? Била је лаж да је Мијаги кукавица. А истина? Даниел није знао: није био сигуран где лежи истина. Једно је знао сигурно да одговор никако није повратак у САД, али ако дође до туче између Мијагија и Сатоа, један од њих ће бити мртав.

Даниел је стајао на плочнику, буљио испред себе не видећи, као да је загладан у

излог продавнице расходоване војне робе. Излози су били пуни пушака, бајонета, револвера – играчака модерне ратне индустрије – суште супротности ономе што је Мијаги чувао на полицама у свом дођоу.

Даниел уђе у продавницу.

С десне стране био је велики сандук пун ватреног оружја. Два млада америчка војника претурала су по половном оружју. Један од њих подигне машинку „рамбо”-стила.

– Колико? – питао је продавац.

Продавац хитро пожуре према муштеријама и уљудно се поклонили.

– Оригинал из Вијетнама – убеђивао их и клањао се све дубље – две стотине долара. Дobar комад. А могу да додам и ово – извукао је нешто из свог џепа – права муниција. Само десет долара.

Продавац се осмехивао.

Војник нанишани машинком на замишљене непријатеље. Његов другар подиже минобацач, показује као да га пуни а онда поче да нишани. Уснама је имитирао специфичан звук избацивања гранате из овог оружја. Његов непријатељ је притискивао, сада безопасни, окидач и покосио читаво поље замишљених непријатељских војника испред себе. Ова сцена подсетила је Даниела на два мала дечака који се играју рата. Било је нечега ужасног у том мртвом оружју – било је стварно али није било опасно.

Продавац се умеша у њихову игру.

– Купујете, зар не?

– Не, хвала – рекоше војници, бацише на траг у сандук оружје и изађоше празних шака.

Даниел их је посматрао како одлазе а онда и сам поче да разгледа оружје у продавници. Одједном један од сандука са стварима привуче његову пажњу. Била је ту и једна картонска кутија пуна војних одликовања.

– Могу ли помоћи? – јави се љубазни продавац.

– Да, пошто је ово? – упита Даниел и показа познато одликовање, исто као Мијагијево. Конгресна медаља части.

Врло обазриво продавац је извуче из кутије.

– Ах, добар избор – рече Даниелу с одобравањем. – Медаља части. Само један власник. Само један.

Даниел узе орден и погледа га, окретао га је и проучавао. У чему је била магија тог ордена. Шта је он значио? Шта је могао да му каже?

– Педесет долара – рече продавац.

– Је ли права?

– Права, права – климао је човек главом.

Наравно да је била права, али сада је то био само комад метала и крпе. Орден без части и принципа није имао никаквог значења. Као ни она игра младих војника с безопасним оружјем, као Сатоово куражење уместо поштовања части.

Туча са Сатоом, па чак и победа над њим не би ништа значила Мијагију. Једини начин на који је Мијаги могао да превазиђе Сатоа било је да држи до својих принципа а најсигурнији начин да их изгуби било је ако прихвати борбу са Сатоом.

То је била истина за којом је трагао.

– У реду, за вас 35 долара – рече продавац погрешно протумачивши Даниелову замишљеност.

Даниел одмахну главом и спусти орден на тезгу. Подиже поглед и угледа Мијагија у продавници. Даниел је знао да је он посматрао читаву ствар.

– Најлакше је потући се, зар не? – упита га тихо Даниел.

– Да, то је лакше од свега осталог – рече Мијаги осмехујући се што је Даниел најзад схватио.

– Мислим да треба да пођемо кући да се спакујемо.

– Хаи.

Ишли су заједно из продавнице.

– У реду. У реду. Петнаест долара. Последња цена – није се предавао продавац пратећи их до излаза из радње а затим изашавши за њима и на улицу.

Али Даниел и Мијаги се нису окренули.

16.

Даниел спусти поклопац кофера и затвори га. Баци поглед кроз прозор и угледа Кумико крај базенчића. Бацала је зрнца пиринча у воду. Схватио је да ће му бити тешко да напусти Окинаву.

Пошао је да се придружи Кумико. Прошао је поред собе где је Јуки помагала Мијагију да се спакује. Даниел није намеравао да прислушкује – нити је желео да их прекида. Стајао је мирно на степеништу поред врата и случајно је чуо разговор.

– Пођи са мном – рекао је Мијаги обраћајући се Јуки.

– Не могу – одговорила је она.

– Шта те овде задржава?

– Читав живот.

– Изградићемо нови – позва је он.

– Гради се кад је човек млад – рече она.

Даниел прође кроз врата и придружи се Кумико у врту.

Она је седела на тамној стени изнад воде. У крилу је држала чинију пиринча. Бацала је и даље зрневља у воду.

– Здраво – рече Даниел.

– Здраво.

– Шта то радиш?

– То је стари обичај – рече му она – кад рибари крену на море, чланови породице нуде пиринач боговима да их умилоствиве.

– Да би улов био добар?

– Не, да се брзо врате.

Даниел схвати да он и Кумико осећају исту тугу па зато пажљиво рече:



Сато (Дени Камекона) кога је Јуки одбацила, заклео се да ће се осветити, па макар морао да уништи цело село

– Зар ниси никада размишљала о томе да дођеш у Америку?

– Зашто?

– Да би ишла у школу за играње. Да би остварила своје снове – а у себи Даниел додаде: „И моје“.

– Али мој читав живот је овде.

Даниел се збуни због истоветних речи које је и малопре чуо. Сее поред Кумико на стену.

– Време је да почнеш нови живот.

– То није тако лако – рече му она.

– Али то се ради кад је човек млад.

– Мислиш да би ми се допала Америка?

– Мислим да би је заволела.

– Мислиш да би она заволела мене?

Он погледа лепу девојку поред себе и додатно јој образ.

– Један део Америке те већ обожава, Кумико – рече он и нагну се према њој.

Она крену према њему, додирну његову руку и окрете му своје лице.

Али пре него што су могли да се пољубе зачу се грозна бука тешких машина. Запрепашћени, Даниел и Кумико скочише са стене и јурнуше преко врта на улицу да виде откуд толика бука. Угледаше два огромна булдожера које је водио тим надзорника да би

показао које вртове треба изравнати са земљом.

Разљућени сељани јурили су за машинама, вичући и машући узбуђено рукама, протестујући против великих булдожера. Даниел виде да на булдожерима пише „Сато грађевинарство“.

Мијаги се прогура кроз гомилу и стаде пред људе из Сатове фирме.

– Шта то радите? – упита главног надзорника.

Иза човекових леђа зачу се добро познат глас. Сатоов.

– Хоћу да продам ову земљу.

– Зашто? – упита Мијаги и нађе се пред Сатоом и Ђозеном.

– А шта ти мислиш? – изазивао је Сато.

– Уништићеш село? – питао је Мијаги и сам не верујући у то.

– Не, нећу. Ти ћеш га уништити, Мијаги-сан.

Даниел је тада схватио да је Сато нашао кључ којим ће скршити Мијагијев отпор. Његов пријатељ је могао да поднесе сваки напад на њега и свако понижење, само да не прекрши принципе, али није могао да тражи од других да се тако понашају и да због тога буду кажњени.

– Победио си. Борићу се с тобом – рече Мијаги а Сато се победоносно исцери. – Али под једним условом.

– Каквим? – питао је Сато.

– Без обзира на то ко победи, власништво ове земље припашће сељанима – Мијаги није хтео да ризикује да његовим пријатељима Сато још некада прети.

– Сувише тражиш.

– Мала цена да се плати твоја част – рече Мијаги знајући да је Сато на то осетљив.

– У праву си – сложи се Сато – видећемо се тачно у поноћ. – Окрете се да пође, али застADE. – И без трикова или ће све ово да нестане – он показа село – њихове куће, њихова школа, све.

Мијаги климну главом. Сато се окрете својим људима на булдожерима.

– Оставите сву опрему – рече а затим нестADE с Ђозеном окренувши леђа сељанима и Мијагију.

Даниел је седео сам на остацима бонсаи врта тог поподнева. Мијаги је желео да буде сам да би могао да размишља, медитира и да се припрема. И Даниел је требало да се припреми за смртоносни сукоб који је предстојао.

Мијаги уђе у врт, одевен у традиционални кимоно и крену према дођоу. Носио је свитак папира који пружи Даниелу и овај га прихвати, потпуно збуњен.

– Моја последња жеља и тестамент – објасни Мијаги.

То је било сувише промишљено. Немогуће.

– Зар не можете да прекинете?

– Покушао сам све што сам могао – рече Мијаги.

– Сада не бисте хтели да се повучете?

– Даниел-сане, не брини.

– Како могу да не бринем? – Даниел је експлодирао и замахАО свитком према Мијагију. То није само обична борба на поене. Знам шта ће се десити ако изгубите.

– Да, али ја сам већ победио, Даниел-сане – рече Мијаги – без обзира шта се десило село је заувек спасено.

С тим речима он уђе у дођо, клекну пред породично светилиште и затвори очи медитирајући.

Даниел обрати пажњу на ишчупано бонсаи дрвеће. Пошто ће то од сада припадати Јукио и Кумико требало је све уредити и он се прихвати тешког посла.

Неколико часова касније Јуки уђе у врт носећи свеже испеглан карате ги и црни појас за Мијагија.

– Он још увек медитира – рече јој Даниел.

– Хаи.

– Јесте ли видели Кумико? – упита он одједном се сетивши да је није видео откако су булдожери стигли пред кућу. До борбе је преостало још шест сати и он схвати да би желео да то време проведе уз Кумико.

– Она те чека – рече му Јуки – тамо у старој фабрици рибе.

Даниел очисти одећу и крену према старој фабрици.

Било му је чудно што је Кумико одабрала то ружно место. Уживао је у сланом поветарцу док је силазио низ брег. Прошао је поред храма на чијим је степеницама првог дана кад је дошао видео свештеника Иђироа како подучава децу. Више није било никога на степеницама. Угледао је нешто даље Сатоа а поред њега Ђозена који га погледа с леденом мржњом. Даниел не обрати пажњу на њих, саже главу и крену даље.

Ушао је у фабрику кроз сломљена врата.

– Кумико? – Позвао је али није морала да му се јави. Нашао ју је у сунцем окупаној просторији кроз чије се огромне прозоре видело море. Изгубио је дах кад ју је угледао.

Кумико је носила традиционални свилени кимоно, прекрасне зелене боје као смарагд. Био је украшен везеним црвеним ивицама и црвеним обијем. Коса јој је била подигнута на врх главе на традиционалан јапански начин, причвршћена чешљевима са цветовима од жада. Била је одевена као Јуки на ћаноју који је припремила за Мијагија. Даниел је схватио да је Кумико сада припремила исту церемонију за њега.

Кумико клекну на татами испред ниског сточића. На њему су били тањири и шољице спремни за церемонију чаја. Био је ту и једноставан, али леп цветни аранжман. Кумико

поздрави Даниела наклоном и показа му да седне на јастук поред ње. Он седе без речи и поче да је посматра док је припремала чај.

Сасвим мирно и сигурно обављала је вековима стар ритуал припремања чаја. Даниел је посматрао како меша врелу воду с листићима чаја, обављајући сваки покрет с таквом лакоћом и једноставношћу да му је једноставно понестајало даха. Најзад, пошто је нежно одувала пену са чаја у шољи, понудила га је Даниелу.

Он сркну чај као што је видео да је учинио Мијаги, прогута само неколико капљица а онда понуди шољицу Кумико. Она прихвати шољицу, сркну и она неколико капи загледавши се у његове очи. Њене очи су сијале као дијаманти а дах јој је био убрзан. Полако је одвојила шољицу од усана и спустила је на сто. Полако је принела руку својој коси и извукла чешаљ који ју је придржавао. Коса јој је слободно пала на рамена. Примакла се ближе Даниелу. Даниел је пружио руке према њој. Приближавали су се све више док су њихове очи упијале једно друго. Најзад се њихове усне среташе и они се пољубише. Пољубише се опет и чврсто загрлише. Даниел је био запрепашћен и одушевљен. Знао је да и Кумико осећа исто узбуђење.

Одједном звонца лудачки зазвонише на ветру, сада много јаче него кад је Даниел дошао. Кумико се одвоји од Даниела а у очима јој се огледао страх.

– Шта се догађа?

– Брзо – рече Кумико и покупи све са стола. Погледа у звонца која су се љуљала на ветру.

Даниел је помогао Кумико да спакује ствари а затим заједно изађоше из фабрике. Одмах је осетио снажне ударе ветра. Чудна снага их је просто терала уз брдо а таласи иза њих скакали су увис и пенили. Почела је киша.

– Ветар ће ојачати? – питао је Даниел.

– Да, биће страшно – рече Кумико преплашено.

17.

Даниел је одмах схватио да је Кумико у праву. За само неколико минута нежни поветарац претворио се у урлајући ветар. Док су стигли до бункера из другог светског рата који је село користило као склониште, ветар је већ беснео кроз село, чупајући дрвеће и скидајући кровове са кућа. Сељани су се борили с ветром и са све јачом кишом да би стигли до склоништа. Поред склоништа стајао је звоник. Младић се попе дрвеним мердевинама и поче да повлачи звоно као упозорење свима који могу да чују да је село у опасности.

Даниел и Кумико срели су Јуки и Мијагија на мостићу који је водио из Мијагијеве куће. Помагали су Ићироу и двома старијим жена-

ма да стигну до бункера. Даниел је држао врата да би људи могли лакше да улазе. Одједном угледа старицу с бебом у наручју како се бори с ветром. Била је прикована за једно место. Даниел и Мијаги јурнуше према њој. Мијаги узме бебу а Даниел поведе жену. Сагињали су се под налетима ветра и једва су стигли до бункера. Кад су пролазили поред храма, снажан налет ветра затресе га из темеља, скиде кров а греде полетеше на земљу.

Ћозен се извуче из рушевина и јурну према њима, кржаве главе. Заслепљен крвљу јурнуо је право на Мијагија журећи према безбедности бункера.

– Где ти је ујак? – питао је Мијаги.

– Мртав је – рече Ћозен и јурну према бункеру.

Даниел виде Мијагија како иде према храму и пође за њим. Било је тешко поверовати да је Сато мртав – било би то сувише једноставно решење. Али тада се нови налет ветра обори на храм и сруши један зид. Сатоово непомично тело било је испод греда. На његовом лицу се огледао ужасан страх. Био је жив.

Без оклевања Мијаги преда бебу Даниелу и јурну према храму. Даниел пребаци бебу у руке Кумико и крену за својим пријатељем према храму.

Сато и Мијаги се погледаше, али пре него што је било ко од њих двојице успео да проговори и остатак крова се срушио. Сато није могао да се покрене јер га је притисла једна велика греда. Сато је био убеђен да ће погинути у тренутку кад се и остатак крова сруши ако га одмах не извуку одавде. Мијагијеве усне се стегоше док је посматрао греду која је притискала Сатоа. Он подиже руку изнад главе и дубоко удахну, не скидајући поглед са Сатоа.

– То је био једини начин да ти победиш – рече Сато.

У том тренутку Мијаги спусти руку свом снагом на греду. Даниел затвори очи.

– Киааааииии!

Крак!

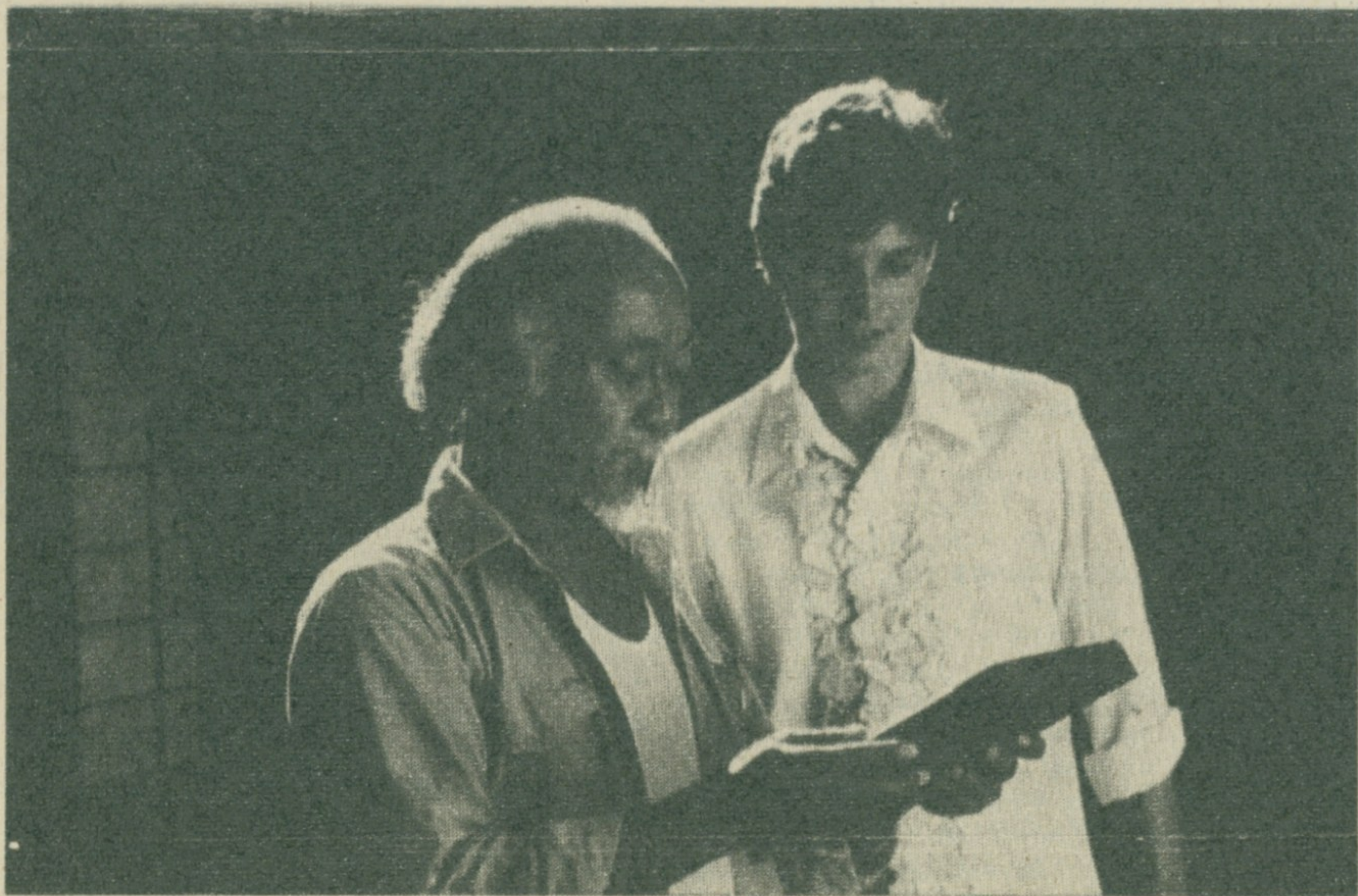
Даниел отвори очи. Греда која је притискала Сатоа била је преломљена на два дела.

– Даниел-сане – нареди Мијаги – брзо.

Даниел му прискочи у помоћ и уклони остатке греде. Помогли су повређеном Сатоу да се извуче. Подигли су га и придржали са стране. Заједно су полако кренули према бункеру носећи повређеног Сатоа.

Кад су се домогли склоништа Кумико и Јуки јурнуше према њима са пешкирима и ћебадима. Упркос томе што су му обе ноге биле повређене, Сато се дубоко поклати Мијагију захваљујући се.

Из дубине бункера диже се Ћозен и дође да види ујака. Запрепашћен и постићен почео је муцати:



Мијаги подсећа Даниела да су осећања јако важна ако жели да на прави начин користи познавање каратеа

– Ја... ја... ја сам мислио да си мртав, ујаче. Био сам убеђен да ти нема помоћи кад се она греда срушила на тебе. Мислио сам да би и ти желео да се ја спасем... не могу да верујем... какво чудо, ујаче...

Пошто Сато није ништа рекао, Ћозен је ућутао постиђен.

Звоно које је непрестано звонило од почетка олује сада као да је полудело. Чуло се пуцање дрвета. Сељани пожурише према вратима бункера и угледаше звоник како се опасно криви и то према жицама далековода. Што је било још страшније, младић који је тако храбро звонио од почетка олује сада је висио на конопцу неких десетак метара од земље.

Пре него што се било ко у бункеру покретнуо, Даниел је јурнуо да спасе младића.

– Помози му – нареди Сато Ћозену, али у његовим очима се јасно огледао страх. Није могао да се помакне.

И док су Сато, Ћозен и остали немо посматрали, Даниел се попе уз расклиматане дрвене степенице на звоник. Кад је био на пола пута, звоник се још више искриви и дотакну жице далековода. На све стране блеснуше варнице. Даниел се плашио да жице не дотакну њега и младића. Држећи се чврсто једном руком, другу пружи младићу. Њих двојица, сада заједно, клизнуше према тлу степеницама које су се све више кривиле. У тренутку кад су дотакли земљу, звоник се уз

тресак срушио. Њих двојица јурнуше у бункер.

Сато погледа Ћозена који је још стајао сасвим близу њега.

– Оставио си ме јер си мислио да сам мртав – рече Сато – од сада то и јесам за тебе.

Ћозен је стајао без речи запрепашћен а онда се окрете на прстима и јурну кроз отворена врата напоље, у олују.

Сељани који нису навикли да се Сато и Ћозен тако понашају били су збуњени изненадним обртом ситуације.

18.

Кад је свануло, ветар се смирио, облаци су се разишли а сунце је сијало. Океан је блештао. Тешко је било поверовати да је претходне ноћи овде беснела олуја.

Село Томе било је скоро уништено. Дрвеште, ишчупано из корена, било је разбацано по друму: зидови, кровови, чак и подови слабих кућа били су разбацани по читавом крају. Дивно неговани повртњаци били су сада само блатњаве बारे а поврће и семење однеле су бујице.

Сељани одлучно напустише бункер и већ у рано јутро почеше да поправљају оно што се могло поправити. Даниел, Кумико, Јуки и Мијаги кренуше према кући а кроз село су одјекивали звуци који су потврђивали да су мештани почели предано да раде.

Мијаги је чупао ексере из неких дасака да би их касније опет употребио. Све што је могло да се спасе поново ће се користити да би се селу вратио ранији изглед. Кумико и Јуки су радиле у кући трудећи се да све врате у пређашњи ред.

— Врт је уништен — рече Даниел Мијагију пошто је прегледао шта се догодило иза куће. — Семе је уништено. — Даниел примети даске. — Изгледа да ћете имати довољно материјала да све доведете у ред.

— Сумњам — рече Мијаги искрено.

Одједном селом одјекну ужасан звук машина, мотора и камиона. Сељани подигоше главе преплашени овим новим знацима опасности. Конвој великих камиона, булдожера и трактора кретао се друмом. На сваком возилу стајао је натпис „Сато изградња“.

Конвој застаете и појави се Сатоов црни „кадилак“. Зауставио се тачно испред Мијагија и Даниела. Врата се отворише и изађе Сато у радничком комбинезону ослањајући се на штап од трске. У другој руци је држао смотуљак папира. Пружио га је Мијагију.

— Ово је тапија на земљу — објасни он — молим те да ми опростиш.

Поклонио се врло дубоко и остао је у том понизном положају све док га Мијаги не дотаче по рамену.

— Немам шта да ти опростим, стари пријатељу.

Два човека полетеше један другом у загрљај. Даниел и Кумико који су стајали близу њих угледаше сузе у Мијагијевим очима.

Даниел погледа Кумико и друге сељане и тада први пут угледа зрачак наде на њиховим лицима. Знали су да ће им Сато убудуће бити пријатељ и савезник а не непријатељ. Одједном нешто му паде на памет — начин на који би Сато могао да докаже своје пријатељство према Мијагију и људима Томеа.

— Господине Сато — проговори Даниел. Сато се окрете према њему — знате, ускоро је О-Бон плес, биће тешко да се то организује у селу...

— Шта желиш?

Даниел прогута свој страх и настави.

— Да ли бисмо могли да организујемо ту светковину у замку? Ти традиционални плесови и тако припадају старом времену.

Сато је дуго посматрао Даниела. На његовом лицу се ништа није видело. А онда се окренуо Мијагију.

— Твој ученик је постао мој учитељ — рече он с одобравањем а онда најави. О-Бон фестивал ће се одржати ове године у замку.

Сељани почеше весело да кличу а Сато опет проговори:

— Али под једним условом — рече Сато окренувши се Даниелу. Показа прстом на њега и рече. — Под условом да ти играш!

Даниелово лице се развуче у осмех.

— Договорено! — рече он весело Сатоу!

Пружи руку Сатоу да би договор потврдили на амерички начин. Сато ухвати његову руку и чврсто је протресе.

Кад је договор тако потврђен, Сато се окрете сељанима и брзо им рече нешто на јапанском објашњавајући да је довео своје машине и људе да им помогну приликом уређења села. Људи брзо почеше да раде, као да су добили нову снагу. Знали су да је од сада Сато на њиховој страни. Био им је пријатељ. Заједно с обнављањем села они ће почети нови и бољи живот.

19.

Буктиња и свеће осветљавали су стари замак краља Шохашија. Ове ноћи то је заиста био Замак лепог понашања и љубазности јер је цело село славило. Славили су свој годишњи О-Бон фестивал, одајући почаст мртвима, али истовремено, су славили и обнављање села које је уништио тајфун. И што је још важније, славили су што је Сато сада постао њихов пријатељ.

Сато је седео поред Мијагија и посматрао плес на подијуму усред великог простора намењеног играчима. Пошто је и замак био у стању реконструкције једини начин да се дође до позорнице био је да се пређе преко две даске постављене преко огромног понора који је одвајао публику од играча. Сама позорница била је пространа, као велики круг, украшена традиционалним цветним аранжманима и лампионима. Ту су била и два камена пса, Фу-пса који су били симболи добродошлице.

Девојке из села играле су на позорници одевене у најфинија, традиционална јапанска кимона док су бљештаве боје севале кроз ноћ. Кумико, њихова учитељица, стајала је по страни, само повремено показујући шта треба да раде приликом традиционалног фестивалског плеса. Као што је обећао Сатоу и Даниел је играо с њима полако, елегантно изводећи покрете којима га је научила Кумико. Држао је у руци бубањ као и остали играчи. Били су то бубњеви случни оном који је Мијаги чувао у свом додјоу. Док су играли, окретали су бубњеве истим покретима. Даниел се изненадио што толико ужива у том плесу чији су му грациозни покрети били блиски због његовог познавања каратеа.

Кад је музика престала и кад су утихнули бубњеви плесача, сељани почеше весело да лупају својим бубњевима подздрављајући играче који су обазриво прелазили преко понора да би ослободили позорницу за догађај вечери. Даниел се проби кроз гужву и стаде поред Мијагија и Сатоа да би посматрао Кумико како игра.

Кумико се појави из сенке и застаете очекујући прве тактове музике. Као да је дунуо поветарац, тако тихо се огласи Ићиров инструмент напомињући да плес може да по-

чне. Као да је и њу покренуо исти поветарац Кумико поче да се креће. Њени кораци били су савршено одмерени и усклађени с покретима руку. Даниел није могао да скине поглед с прелепе девојке, а исто је било и с осталима. Читаво село уживало је у Кумикином плесу:

Нико није приметио црну сенку како иде према позорници. Сетка скочи наспред бине и шчепа Кумико. Светлост сину на сечиву испод Кумикиног врата.

Био је то Ћозен.

Музика стаде. Гомила занеме. Два човека појурише у помоћ Кумико, али пре него што су стигли до дасака, Ћозен рече нешто на јапанском, приневши још ближе нож Кумикином грлу. Спасиоци се следише. Претња је била сувише јасна.

– Где је Даниел? – упита Ћозен.

Пре него што је Даниел могао да одговори јави се Сато и рече свом нећаку:

– Прекини! – наредио му је.

– Не чујем те, ујаче – рече Ћозен изазивачки – ти си за мене мртав, сећаш ли се?

Даниел устаде:

– Овде сам – рече.

– Пређи преко моста – нареди му Ћозен.

Даниел спусти добош и диже се а затим полако пређе преко моста, плашећи се да не узнемири Ћозена који је још увек држао Кумико у рукама.

– У реду, прешао сам. Сад је пусти.

– Иди тамо – рече Ћозен показујући Даниелу да се удаљи од моста.

Кад је Даниел стао у страну, Ћозен, још увек држећи Кумико, крену према ивици понора и одгурну ногом провизорни мост. Даске падоше с треском у понор. Ћозен баци нож у понор и пусти Кумико. Она јурну према Даниелу. Сада је њих троје било одвојено од публике. Били су сами на позорници.

– Шта хоћеш? – упита Даниел.

– Освету – рече Ћозен.

– Све је сређено...

– Да, све је сређено, али ја нисам намирен – рече му Ћозен – мислим да си ти одговоран за то.

Ћозен је обилазио око Даниела и Кумико говорио је а у гласу су му трепериле мржња и претња.

– Ја сам понижен, обешчашћен, уништен. И то све због тебе.

Одједном се Кумико баци на Ћозена и поче да га удара песницама. Он је ухвати за чланке као да је крпена лутка, баци је у страну. Она удари главом у фу-пса.

– Ћозен! – викнуо је Сато, али овај не одговори.

Кренуо је према Даниелу.

– Слушај – рече Даниел – извињавам се за све што се догодило.

Ћозен је био луд од беса.

– Извињавање ми неће вратити изгубљену част.

– Неће ни овакво понашање.

Ћозен погледа сељане преко понора.

– У њиховим очима хоће.



Даниел и Кумико заљубили су се једно у друго иако су из два различита света

Даниел је знао да туча с Ћозеном није одговор ни на шта, као што ни туча између Са-тоа и Мијагија не би дала никакав позитиван резултат. Он је то схватио.

– Нећу да се тучем – рече Даниел.

– Али не можеш ни да побегнеш – рече Ћозен.

Даниел схвати да је то истина. Знао је да је на ивици понора а да су даске већ негде дубоко на дну. Ћозен заузео класичну карате позицију само неколико корака даље од њега. Иза њега на тлу је лежало Кумикино тело с главом наслоњеном на Фу-пса.

Знао је да нема другог избора.

– Киааааиии!

Даниел се баци на Ћозена, усмеравајући ударац у његова ребра а завршавајући лет ударцем у Ћозенов врат. Ћозен одби оба удараца не окренувши се.

Из публике се подиже Мијагијев глас који га је упозоравао.

– Ово није турнир, Даниел-сане. Ово је борба на живот и смрт.

Ледени Ћозенов глас потврди то:

– Да, борба на живот и смрт.

Даниел се следи од помисли да је приморан да се бори за свој живот.

20.

Даниел осети нову снагу и поново нападе, уневши сву вештину у ударе, али Ћозен опет одби његов напад, ухвативши Даниела за чланак и одбацивши га од себе.

Даниел се ваљао по тлу избегавајући серију Ћозенових удараца. Пре него што је могао да се дигне и крене поново у напад Ћозен се баци на њега летећим скоком, окренувши се да би га ударио у леђа. Избегавши смртоносни ударац, Даниел се уклони, али оде сувише далеко.

Одједном тло му се измаче испод ногу. Склизнуо је с ивице позорнице и ухватио се за даске над понором. Трудио се да се врати на позорницу, али Ћозен притрча и поче да га гази по прстима, приморавајући га да пусти ивицу. Даниел је склањао једну па другу руку осећајући да све више губи снагу. У трену кад је Даниел мислио да неће више моћи да издржи угледао је Кумико како се диже и напада Ћозена с леђа.

Скинула је свој тешки украсни појас, оби, и пребацила га преко Ћозеновог врата а онда га повукла свом снагом према себи. Ћозен се затетура, изгуби ваздух и одвоји се од ивице понора. Даниел се извуче и похита у помоћ Кумико. Ћозен се ослободио девојчиног загрљаја бацивши је на тло.

Даниел крену према Ћозену, припремајући са да га опет нападне. Ћозенову пажњу привуче лупање дасака с друге стране. Сељани су довукли нове даске и сада су се припремали да направе нови мост преко понора да би могли да помогну Даниелу и Ку-

мико. Ћозен притрча и ударцем ноге осујети њихове намере. Нова даска придружи се онима на дну понора.

Ћозен се окрену бесно према Даниелу и поче дивље да га напада. Даниел је одбијао нападе брзим покретима које је тако дуго проучавао и вежбао. Обилазио је око Ћозена и ударао га у главу лактовима. Ћозен узврати напад и Даниелу се заврте у глави од силине удараца. Док се Даниел прибирао, Ћозен крену у нови напад и скочи увис да би ударио Даниела у лице стопалом. У последњем трену, Даниел се уклони у страну као што га је Мијаги научио у старој фабрици рибе. Уместо да удари у Даниела, Ћозен снажно удари у каменог пса и располови га.

Даниел одмах крену у напад желећи да га удари ногом али га Ћозен шчепа за ногу и баци на тло. Пре него што је могао да се дигне Ћозен га подиже увис и припреми се да му зада смртоносни ударац отпозади.

Даниел ухвати Ћозенову руку, трудећи се да удахне ваздух, али није имао снаге да се ослободи снажног загрљаја. А онда помоћ која му је била потребна стиже с друге стране понора.

– Стани уназад, Даниел-сане! – викао је Мијаги. – Стани уназад. Користи снагу бокова.

Да, Даниел се сада сетио своје вежбе с копљем. Сетио се снаге бокова. С крајњим напором он начини корак уназад. Унесе сву снагу и тежину у тај ударац, подиже бокове и Ћозен прелете преко његове главе. Пао је тачно испред њега. Кренуо је у напад – на-ао се да ће то бити последњи покушај јер су и његове резерве снаге биле на измаку.

Даниел удари три пута Ћозена у груди. Изгледа да је успео да сломи Ћозенову жељу за борбом. Али кад је Даниел хтео да оде, Ћозен крену на њега да би га с обе песнице ударио у лице. Даниел се занесе од силине удараца.

Ћозен се уклони мало до Даниела да би имао простора за последњи напад. Гомила која је весело навијала за Даниела сада је утонула у ледено ћутање.

Даниел схвати шта се догађа. Дрхтаво подиже руке да се одбрани од смртоносног удараца. Тада се огласи бубањ. Рат-тат-тат. Све очи се окренуше према њему. Мијаги је покретао свој бубањ. Дрвене куглице вртеле су се око бубња подсећајући Даниела... на шта? Он одмахну главом да би му се мисли разбистриле. А онда се остали бубњеви придружише бубњу господина Мијагија.

Звук је постајао све гласнији. Била је то нека порука.

Ћозен се осврте око себе. Није знао шта да уради, није схватао поруку. Порука није била намењена њему.

Одједном, Даниел схвати шта треба да ради. Баци поглед према Мијагију који је сада



Даниел и Мијаги

смирио свој бубањ. И остали сељани оставише у страну своје бубњеве. Још једном завлада тишина.

У том трену Ћозен нападе.

– Киааааииии!

Баш кад је хтео да сломи Даниела ударцем у плућа, Даниел коракну уназад и изви се у страну а руке подиже у савршену позу за одбијање удараца баш као што су се дизале куглице на бубњевима. Ћозенов напад је био одбијен и Даниел га сада снажно удари песницом тако да Ћозен полете кроз ваздух с главом унапред према другом, Фу-псу. Ћозен се онесвести поред старинског симбола. Тешко је дисао и воља за даљом борбом очигледно га је прошла. Али кад се мало поврати, тетурајући се кренуо према Даниелу с намером да га опет нападне.

Даниел опет начини исти покрет опонашајући ручице на бубњу, одбијајући ударац једном руком а задајући ударац другом. Три пута је Даниел понављао тај покрет и Ћозен се сваки пут нашао на тлу. Тек после трећег Даниеловог напада, Ћозен остаде да клечи на тлу, потпуно сломљен. Даниел приђе противнику, увхвати га за косу и забаци му главу.

– Живи или умри. Сам изабери – викну Даниел и плуну му у лице откривши први пут у животу да је способан да убије друго људско биће.

– Умрећу – рече Ћозен.

Климнувши главом Даниел подиже руку да му зада последњи ударац. Сетио се како је сломио лед. Удахнуо је дубоко концентришући се на ударац. Али пре него што ће задати ударац погледао је према Мијагију пре-

ко моста. У његовим очима видела се забринутост.

– Киаааииии! – урликну Даниел замахнувши смртоносно према Ћозену који затвори очи од страха.

Ударац се не спусти тамо где је био намењен. Даниелова рука застаде. Ћозен с ужасом отвори очи, запрепашћен.

– Не, погрешно – рече Даниел – одабрао сам нешто друго.

Он стаде ближе Ћозену и ухвати његов нос између два прста, зави му га болно обележавајући тако Ћозена као некога ко није заслужио да достојанствено умре. Одгурну га затим у страну и исправи се победнички.

Гомила је подивљала од радости поздрављајући Даниела. Даниел приђе Кумико. Није била повређена. Уз његову помоћ она се полако диже са тла. Држао ју је нежно око струка и загледао се с пуно љубави у њене лепе, тамне очи.

Даниел тада погледа према гомили тражећи погледом свог учитеља, свог пријатеља Мијагија. Био је тамо. Мијаги га је посматрао с поносом.

Даниел схвати да је тек сада научио лекцију храбрости и поноса до чега је Мијаги увек толико држао.

Copyright © 1987 by Columbia Pictures Industries Inc.

(Превела с енглеског: **Валерија Пор**)

Објављено уз одобрење
„Permissions and rights” – München

.....КО ЈЕ КО У СВЕТУ КРИМИНАЛА.....

ЗЛОЧИНЦИ ПО АЗБУЧНОМ РЕДУ

У ФРАНЦУСКОЈ ЈЕ
НЕДАВНО ОБЈАВЉЕН,
И РАСПРОДАТ,
„РЕЧНИК НАЈВЕЋИХ
УБИЦА“, ПАРАДА
НАЈОКРУТНИЈИХ
ЧУДОВИШТА У
ЉУДСКОМ ОБЛИЧЈУ.
МЕЂУ ЊИМА НАШАО
СЕ И ПОНЕКО
НЕДУЖАН

У ноћи између 3. и 4. маја 1957. године полиција у енглеском граду Брадфорд позвана је да констатује смрт госпође Елизабет Барлоу. Затекли су је како лежи у кади. На телу није било спољних повреда нити ичега што би указивало на насилну смрт.

Муж Кенет Барлоу био је скрхан болом. Његова супруга, објаснио је полицијцима, отишла је да се купа. Како читав сат није излазила из купатила, он је ушао да види шта се догађа. Затекао је како без свести лежи у кади. Покушао је с вештачким дисањем, али није било помоћи.

Једна ситница учинила се сумњива истражницима: пицама Кенета Барлоа била је потпуно сува мада је, како је изјавио, покушавао да спасе жену. Детаљнија истраживања открила су за полицију занимљиве појединости: Елизабет Барлоу је била у другом стању; на бутинама је имала неколико сићушних убода; муж је по занимању био болничар.

Укратко, судски лекари тврдили су да је госпођа Барлоу умрла услед хипогликемичне коме (смањен ниво шећера у крви) изазване инјекцијама инсулина које јој је убризгао супруг.

Кенет Барлоу је био из безумљен и све оптужбе је одбацио, али се поротници нису премишљали: после

саветовања од свега неколико минута Барлоу је проглашен кривим и осуђен на доживотну робију.

Овај случај налази се под словом „Б“ (Барлоу) у „Речнику највећих убица“ француског аутора Ренеа Рувена, у издању Деноел. Из ове енциклопедије најтежих злочина може се сазнати свашта, на пример права истина о Џеку Трбосеку.

Да ли је неком уопште познато да дотични Џек никада није ухваћен? А од 31. августа 1888. године поубијао је поприличан број уличних дама, које је затим касацио неким оштрим предметом (месарским ножем или скалпелом?) и лондонској поли-



Петер Киртен, Диселдорфски вампир, пио је крв својим жртвама. Одбрана је на суђењу тврдила да се ради о душевно поремећеној личности, али му то није спасло живот.

цији слао подсмешљиве поруке потписане са Џек Трбосек. Овај масакр трајао је до јула следеће године.

Тринаест година касније ухваћен је, осуђен и погубљен извесни Џорџ Чепмен крив за убиства три жене. Истражници, кивни због изгубљене битке са Џеком Трбосеком, исфорсирали су сличност поступка при уморствима и Чепмену прикачили све Трбосекове злочине.

Али, остале су дебеле сумње. Прави Џек Трбо-



Анри Дезире Ландри је спалио десет жена. Њему, као ситној риби, у „Речнику највећих убица“ није дато довољно простора.

сек ишчезао је заувек, по свој прилици некажњен, да би се касније појавио на страницама крими-романа Елерија Квина.

За разлику од Џека Трбосека, који се изгубио не трагом, Петер Киртен, назван Диселдорфски вампир, ухваћен је и осуђен јула 1931. године. Надимак је добио јер је жртвама пио крв из пререзаног гркљана. На суђењу су му пришили, с правом или не, девет убиства више него што је признао, два силовања и седам покушаја убиства.

Занимљив податак је покушај одбране да се Киртен прогласи за душевног болесника (што је, свакако, и био). „Испољио је све могуће облике садизма и сматрам да у историји криминалистике никада није постојала занимљивија личност“, изјавио је судски лекар Карл Берг који је обавио психијатријско вештачење.

Ово мишљење није Вампиру спасло живот, али је у „Речнику убица“ бацило у засенак многе друге „маштовите“ злочинце. Анрија Дезиреа Ландрија, на пример, гилотинираног 1922. године јер је у пећи своје кухиње претворио у прах и пепео десетак жена намамивши их брачним понудама.

„Речник убица“, намењен забави, није дао одговор на старо питање: шта су, у ствари, убице које жртву, уморену на најгрознији начин, после тога секу, комадају, једу, спаљују. Јесу ли они „веома занимљиве личности“, како је речено за Диселдорфског вампира, болесници или чудовишта у људском облику?

Медицина, етика и занимљива књижевност још се, очигледно, нису сложиле у погледу границе која раздваја злочин од болести.

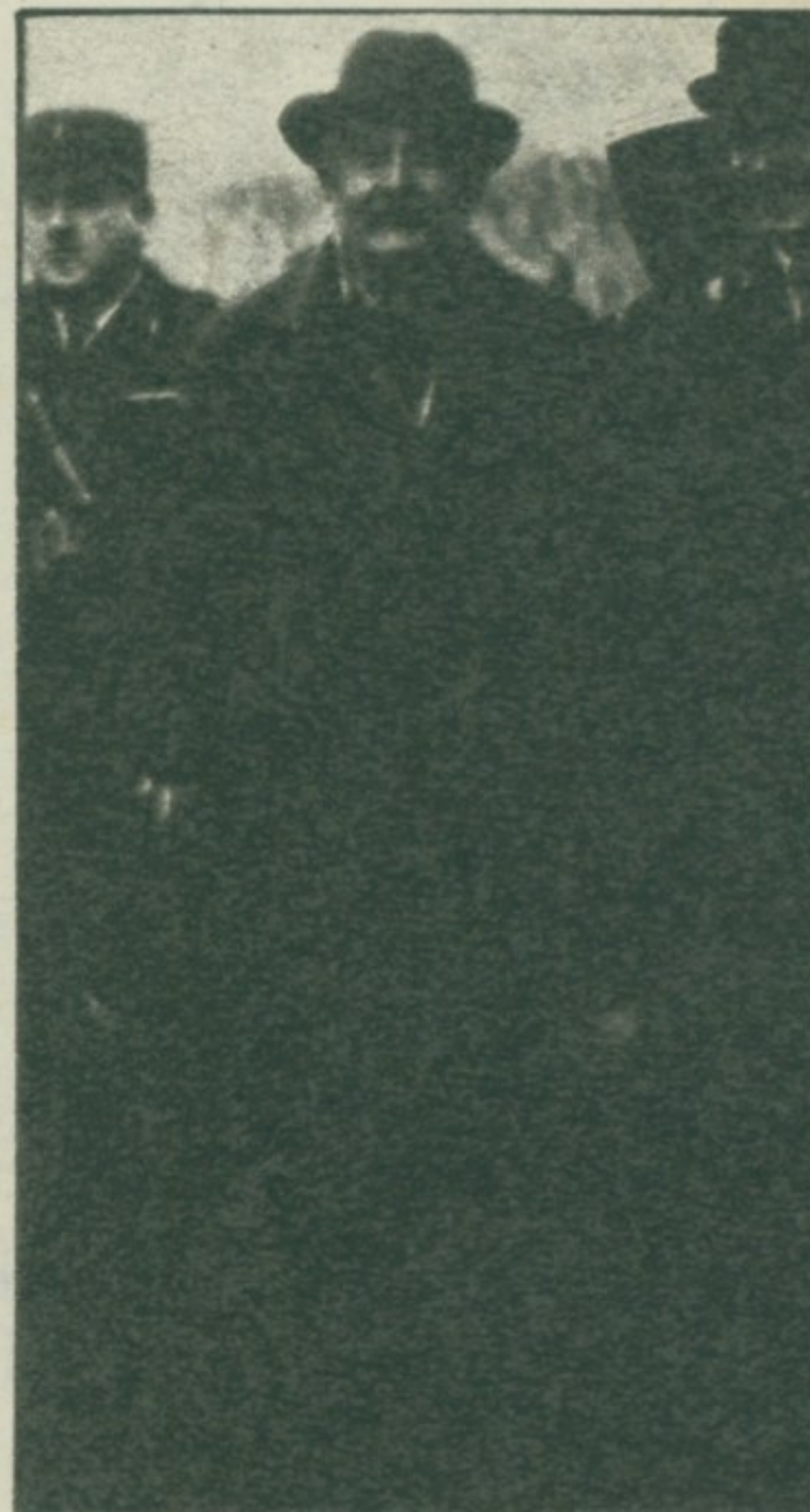
„Речник“ није праведан у погледу избора личности и посвећеног им простора. „Мајстори“ злочина као што су, рецимо, Ал Капоне, Жил Боно и Жил де Ре представљени су малтене као хероји, док су обични „шегрти“, попут Кенета Барлоа, ћушнути у мрачну позадину. Вечна слава краљевском пирату Моргану, коме су злочини донели богатство и титуле, а једва која реченица о легендарном Џесу Џемсу.

Један од изузетака у овој паради славних убица је случај Гастона Доминичија, сељака са Алпа, који је 1952. године хици-

ма из двоцевке послао на онај свет трочлану британску породицу само зато што је подигла шатор на његовом необележеном имању.

Ту је и Гилис Лестер, познатији као Беби-Фејс Нелзон, члан Дилингерове банде од 1934. године, коме је првом пало на памет да, после једне пљачке, купи таоце и постави их на папучицу аутомобила као одбрамбени зид приликом бекства.

Италијани су, с пуним правом, огорчени. Уместо силних бандита које је ова земља однеговала и, добрим делом, посејала по Америци, аутор „Речника убица“ изабрао је, ко зна због чега, Николу Сака и Бартоломеа Ванцетија, протагонисте политичког скандала, који су били ак-



Француски сељак Гастон Доминичи је из двоцевке побио трочлану британску породицу јер је, случајно, камповала на његовом имању у Алпима.

тивни у радничком покрету Сједињених Америчких Држава.

Сако и Ванцети су, на основу лажних оптужби, осуђени на смрт у изрежираном судском процесу, због убиства које нису починили, и 1927. године су ликвидирани на електричној столици.

Њима, очигледно, није место у „Речнику убица“. Можда ће ново, допуњено и проширено, издање, које је већ најављено, исправити ову и многе друге, истинске неправде.

Б. Дожић

КРПЕНЕ
ПРЕТХОДНИЦЕ

УЛАЗ СЛОБОДАН ЛУТКЕ ЗА НОВАЦ

Детаљ
са слике
„Милосрђе”
Луке
Кранаха.
Девојчица
држи
лутку
која је,
како тврде
историчари,
верна
копија
једне
даме
из
тог
времена



Енглеске
дрвене
лутке
направљене
између
1690. и 1730.
године.
Хаљине
и фризуре
одсликавају
одређени
период
у историји
енглеског
костима.

Дрвена
лутка,
вероватно
израђена
у Енглеској,
обучена
по моди
из првих година
18. века

ДАНАШЊЕ „БАРБИКЕ” ИМАЈУ СВОЈЕ
ПРЕТКЕ. ТО СУ „ПАНДОРЕ”, РАЗНЕ ДРУГЕ
ЛУТКЕ, А ЗАТИМ И МОДЕЛИ КОЈИ СУ
ЧЕСТО СЛУЖИЛИ У РИТУАЛНИМ ИГРАМА
И ВРАЏБИНАМА. АЛИ, ВЕЋ ОД ВРЕМЕНА
„КРАЉА СУНЦА” НАМЕЊИВАНЕ СУ ЗА

ПРИКАЗИВАЊЕ
НАЈНОВИЈИХ
МОДНИХ ХИТОВА



Ова
лутка
нађена је
у једном
јапанском
манастиру.
По традицији,
лутке
у оваквој пози
имале су
моћ
да у свом телу
задржавају
зле
духове.



Француска
лутка
за приказивање
одеће,
звана
„парижанка”,
из 1870.
Њен лик
направљен
од
порцулана,
нема
ничег
детињастог,
за разлику
од оних
намењених
игри



Три француске лутке
из 1870. године:
све су у елегантној
одећи и
с нарочитим
фризурама
о којима се
посебно
водило
рече

Али, и она је била намењена одраслима. У Нирнбергу су их правили већ у 14. веку, и оне које су нађене биле су обучене онако како се тада сматрало да отмена дама треба да изгледа.



У време Луја „Краља Сунца”, постојале су лутке зване „пандоре”, које су путовале од двора до двора са богатом колекцијом одеће приказујући последњу моду коју су смислили креатори тог времена. За неком од тих лутака путовали су ковчези препуни одеће, предвиђене искључиво за балове и свечаности. „Пандора” је била лутка у природној величини, са рукама и ногама које су се покретале. Временом је постајала све мања, док није достигла величину данашњих лутака.

Друге лутке манекени појавиле су се касније.

последњој моди. Улаз је слободан, а лутке се продају по цени од седам шилинга”.

Отприлике у исто време појављује се и велики број новина које су редовно обавештавале о модним новитетима. Али црно-бели модели никако нису могли да дочарају прави изглед хаљине, материјал и боју и лутке-манекени настављају своју мисију.

Мушкарци нису имали потребе за оваквим луткама. За младе господичиће било је тада најнормалније да отпутују до Беча или Париза и покупују све модне новитете. Девочки нису имале таквих могућности, па су отуда лутке-манекени приказивале само женску моду.

С почетком 19. века саобраћај се све више развија, па лутке не путују само на дворове, него и у луксузне продавнице и на разне изложбе где су се сливали производи индустријске револуције. Неки новинар пише репортажу 1839. с велике изложбе у Паризу, која се одржавала сваке пете године: „Око мене разни модели корсета – окрећу се, окрећу... Овде поред мене једна жена огрнута провидним муслином заводнички ми се смеши (била је то, заправо, жена од воска).

Убедљиве Парижанке

Половином 19. века француски креатори у свет моде увели су живе манекене. Отварају се велике радње, а да би се муштеријама у што бољем светлу приказала мода и купци намамили, биле су потребне лутке. Тада се појављују и нове лутке – први мушки манекени. У посебним радионицама израђивало се на хиљаде мушких и женских лутака које су имале изглед како је диктирао одређени модни тренутак.

Ипак креатори су схватили да лутке више нису довољне. Није било важно само како изгледа нека хаљина, него и каква осећања изазива особа која се у њој креће.

„Велики француски кројач Поаре међу првима је покушао да разреши овај проблем. Уочи првог светског рата кренуо је са девет манекенки да свету прикаже своју најновију колекцију. Франкфурт, Берлин, Варшава, Москва, Петроград, Беч: била је то права сензација, и тријумф. Очигледно да су Парижанке од крви и меса биле много убедљивије од својих претходница.

М. И. Ш.

Лутке као играчке имају веома давно порекло. Прве су се појавиле још у древној Египту, Грчкој и Риму.

Али оне нису увек биле само играчке. Лутке, или боље речено умањени људски модели, користи-

ле су се и за враћање – да би се на тај начин утицало на добру или злу судбину одређене особе. Неки модели имали су ритуално значење у Француској, где су се лутке носиле на погребима као симбол преминуле особе. Неке лутке су понекад имале

задатак да прочишћавају душу. У неким јапанским манастирима нађени су примерци које су девојке даривале боговима да би их ови наградили плодношћу.

Само за даме

У средњем веку појавила се лутка која је имала сасвим другачији задатак. Постала је модна порука.

Њих су облачили најугледнији француски кројачи, а затим их разашлила по Европи и тако дали до знања шта ће се носити у наредној сезони. Оне су имале ново име: „парижанке”, а Енглези су их звали „модне лутке”. Те лутке прешле су чак и Атлант, јер је 1733. у Новој Енглеској један лист објављивао: „У радњи госпође Ане Титс у Самер стриту у Бостону, госпође које то желе могу видети лутке обучене по

ХИТ ХИТ ХИТ
ХИТ ХИТ ХИТ
ХИТ ХИТ ХИТ
ХИТ

Монолог

„ПИЛОТИ” (1981.)

„Пилоти” су настали 1980. године од остатака моје групе „Како” која је била занимљива по томе што сам у њој први пут остварио своју дугогодишњу жељу да имам групу са три соло-гитаре. Али то је било време новог таласа и за „Како” на тој сцени ни-

бавили и тим и то онако на „штап и канап”. Сећам се да је те зиме била рестрикција струје и бензина, па смо морали да разрађујемо за данашње појмове врло чудну стратегију и да уз све водимо рачуна и о томе да ли је село или део града у коме је требало да свирамо предвиђен за искључивање те вечери или не. Било је то време, мало пролетерско, али занимљиво.

По изласку плоче невоља је била и то што је гитариста Горан Богићевић отишао у војску, тако да смо се увежбали као квартет а све концерте одсвирали у трију. Ту је мени било најтеже јер је Горан врло специфично свирао и био значајан за звук групе, а од мене се очекивало да попуни ту рупу и да при том још и певам. Но, како је он био мој друг из детињства и особен гитариста нисмо ни хтели да тражимо замену.

ПОЛЕТАЊЕ, СЛЕТАЊЕ И У



Нова посада „Пилота”, слева надесно: Кики, Мишко Плави, Пера и Саја

„Пилоти”, тако се звао и албум, су у принципу добро прошли некако сами по себи. Критике су биле повољне, плоча се солидно продавала, тако да није сметало то што нисмо имали неку посебно снажну подршку диско куће.

„ДВАДЕСЕТ ГОДИНА” (1982.)

Други албум смо спремали у цркви на Бајлонијевој пијаци у организацији нашег тадашњег бубњара Неше Пацова. Тада смо слабо стајали са разгласом, па сам ја на пробама само замишљао како ћу отприлике да певам, а остали су чули како песме звуче тек када су се појавиле на плочи.

Криво ми је што смо тај албум, због трајавог приступа доста лоше склопили јер мислим да смо упропастили неколико лепих песама. Негде на пола снимања у рад се, као продуцент, укључио Саша Хабић, са задатком да извади флеке и спасе што се могло спасти пошто је тада постало јасно да ја нисам најпогоднији лик за ту улогу. Мислим да је то њему био први посао те врсте.

Плоча је доста лоше примљена од публике, мада је продата у сребрном тиражу, вероватно по инерцији. По њеном објављивању нисмо превише свирали, а тада је дошло и до прве промене поставе: отишао је басиста Андра који је са мном свирао откако сам почео да држим гитару, дакле читавих десет година; а нешто раније и бубњар Неша. Уместо њега је требало да дође Драгољуб Ђуричић, садашњи бубњар „Кербера”, али је отишао у „Леб и сол” пошто је то била много примамљивија понуда, а дошао је Пера који и данас свира у „Пилотима”. У једној фази нисмо ни имали басисту него нам је пријатељски помагао Ненад Стефановић – Јапанац, а то место је попунио Рода који је касније основао „Лаке пингвине”

ШЛАЈФОВАЊЕ (1982-1986)

У тој хаотичној постави некако смо снимили трећу плочу и ја сам момцима пред одлазак у војску оставио материјал да га измикују и однесу у „Југо-

**„ПИЛОТИ” СУ ЗАИСТА
ЈЕДИНСТВЕН СЛУЧАЈ У НАШОЈ
РОК МУЗИЦИ КОЈУ МНОГИ
НАПУШТАЈУ ЈЕР НИСУ ПОСТАЛИ
ЗВЕЗДЕ ПОСЛЕ ДВА МЕСЕЦА
НАБАДАЊА ПО ЖИЦАМА. ЗОРАН
ЛЕСЕНДРИЋ-КИКИ ЈЕ ОДРЖАО
ГРУПУ ИАКО ЈЕ ОНА ПЕТ ГОДИНА
РАДИЛА „НАПРАЗНО” И ТО
ИЗМЕЂУ ДРУГОГ И ТРЕЋЕГ –
НЕДАВНО ОБЈАВЉЕНОГ АЛБУМА
„КАО ПТИЦА НА МОМ ДЛАНУ”.
ОВО ЈЕ ЊЕГОВА ПРИЧА**

је било превише места, па сам направио „Пилоте” као некаку комбинацију онога што сам волео код групе „Ху” („Who”) и енергије коју сам открио код „Џем” („Jam”), мада сам увек више волео америчку музику од онога што се радило у Великој Британији.

Кад смо се скупили сео сам и за двадесетак дана направио и музику и текстове за десет песама, што ми се никада ни пре ни касније није десило. Онда смо се некако угурали у студио и отаљигали снимање на осам канала и то се убрзо претворило у плочу. Дошло је оно што се зове „успех преко ноћи” и у томе се нисмо најбоље снашли. Вукли су нас и звали на све стране а ми никако нисмо умели да одредимо шта је у том целом метежу више а шта мање битно.

Тек, имали смо четири велика хита, углавном у Србији јер смо ту најбоље пролазили, али смо пунили и загребачки „Кулушић” пет дана заредом што нам је тада изгледало нормално, али сада видимо да и није било баш тако јер данас то може само пар највећих београдских група. Свирали смо неких четрдесетак концерата што је било много јер нисмо имали човека који би само то радио, већ смо се ми

тон". То је требало да заврше до 1. априла, а материјал је стигао у октобру и то траљаво измиксован, па тадашњем уреднику за домаћу музику Синиши Шкарици није ни под разио пало на памет да тај материјал објави.

Кад сам се вратио из војске нисам био нимало задовољан материјалом па сам одлучио да га заборавим, а и постава је поново остала без басисте јер је Рода у међувремену основао „Лаке пингвине". Тада су у „Пилоте" дошла браћа Грујић – Дарко и Дејан, моји стари другови из краја. Са клавијатуристом Дарком сам раније и свирао, а Дејан је дуго важио за врло перспективног момка јер је још од пете године свирао класичну гитару. Тако су „Пилоти" први пут добили клавијатуристу, а у постави је поново био и Горан пошто се вратио из војске. Тако смо свирали једно две године а да нисмо ништа битније урадили, осим што смо одржали неких четрдесет и седам концерата и направили један доста емитован демо-снимак – „Када сањамо". У ствари, снимили смо и албум, али ја поново нисам био задовољан па сам га избрисао и када су дошли ови но-

ЗЛЕТАЊЕ

ви људи снимили смо све поново. Тако смо после пет година коначно дошли до треће плоче.

„КАО ПТИЦА НА МОМ ДЛАНУ" (1987.)

Саја је одличан гитариста, сигурно један од најбољих у Београду, а у „Пилоте" је дошао, иако је имао и много боље решење у изгледу, (што се финансијске стране тиче) јер су му се свиделе песме и одлично се уклопио. Мишко Плави је у последње време свирао гитару у „Peđa D' Boy Bandu", али ту није било превише посла, па је и он дошао у „Пилоте" и вратио се свом старом инструменту – бас-гитари.

Иначе, када погледам музику на првом и трећем албуму имам утисак да постоји нека нит која све то повезује и да ће то и људи са стране да примете. Мислим да је битна разлика у гласу, сада другачије певам, али да се ипак чује да је исти човек у питању. Што се песама тиче мислим да су сада боље јер смо онда радили под притиском новог таласа који је имао неке своје шаблоне који се нису могли тако лако избећи а ово смо радили баш онако како нам је падало на памет и како смо мислили да треба. Једноставно, били смо много слободнији.

Скоро све песме су нове: „Када сањамо" је из '85., а остале из прошле године, осим „После револуције". Ту песму сам направио још 1982. године када смо у ДОК-у на Дорћолу нешто пробали и са Џонијем Штулићем који је баш распустио „Азру" па није имао неког конкретног посла. „После револуције" му се много свидела. Због тога сам је и уврстио на албум године. Текст је од старта био добар, али тада нисам умео да је добро аранжирам. Сада смо је урадили у тврђој, скоро хеви варијанти у односу на оригиналну верзију.

Сада ћемо да свирамо преко целог лета, што више будемо могли, а на јесен ћемо почети да радимо нову плочу. Можда је то и мало пребрзо, али није нас било пет година и желимо да уверимо људе да смо живи, да заиста постојимо. Ако све буде у реду, наш следећи ЛП ће изаћи већ око Нове године...



ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

КРИВЕ СТАЗЕ САМ ГАЗИО

Себе дуго сам тражио,
пречицом знаом залутао...
Пред мојим вратима
она је чекала
рањеног јелена.

Криве стазе сам газлио,
стотину пута посрнуо...
У својим сновима
она је чувала
рањеног јелена.

Гдје ми је памет била,
па да нисам видео њене погледе?
Као свила
биле су њене утјехе...
Гдје ми је памет била,
па да нисам схватио што
је трпјела
због свог
рањеног јелена?

Тог јутра сам стигао
свјестан да сам закаснио:
пред мојим вратима
њених трагова нема.
Нема никога.

А ја и даље газим
сњегове дубоке,
коприве и дукате...
На свијету једина
она је чекала
рањеног јелена.

● ● ●

Текст: Златан Стипишић
Цибо
изводи: „Осми путник"

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Сад ми је већ дефинитивно мука од издавања старих плоча на компакт дисковима и тобожње обележавања некаквих важних јубилеја у рок музици. Што се нико не сети да обележи 20 година од завршетка вијетнамског рата или двадесетогодишњицу студентских демонстрација у Паризу. То су много битније ствари за човечанство од било које плоче."

Били Брег
(Billy Brag)





Уређује
др Зоран Живковић

ЕДВАРД ВЕЛЕН

Причали су да се обично спуштао кроз ошак. Али данас, разуме се, више нема ошака. Причали су да је путовао санкама од осам ирваских снага. Али данас, разуме се, више нема ирваса.

У ствари, путовао је обичним ваздушним колима и улазио кроз обична прис-врата.

Али био је одевен у црвено одело обрубљено белим крзном и носио је завежљај пун играчака, исто онако као што кажу да је радио у то давно, прадавно доба. Ево га, долази.

Његов ваздушни ауто се спусти на кров стамбене зграде Зимски сан и он крену наниже кроз здање. У стамбеној згради Зимски сан, у којој је живело четири стотине породица према његовом попису, било је деветоро деце испод седам година.

Осморо су били све сами разумни малишани и ни на једно није утросио више од два минута. Девета је била Кети Лесер, стара три године.

Исто као и остали, и Клементови и Лесерови очекивали су његову годишњу посету у нади и страху. Врата стана Клемент-Лесерових отворише се пре но што је успео да најави свој долазак. Он уђе.

Из властитих очију прочитао је како га виде укућани. У његовим очима како они трепћу! По јамицама како су весели! Образи су му били попут ружа, нос као трешња! Његове насмешене мале усне биле су исцртане у облику лука, а брада бела попут снега. Из патрљка луле, који је чврсто држао међу зима, вио се дим који му је окруживао главу попут венца. Имао је широко лице и мали округли стомак који се тресао кад се смејао, попут хелије пуне желатина.

– Хо хо хо.

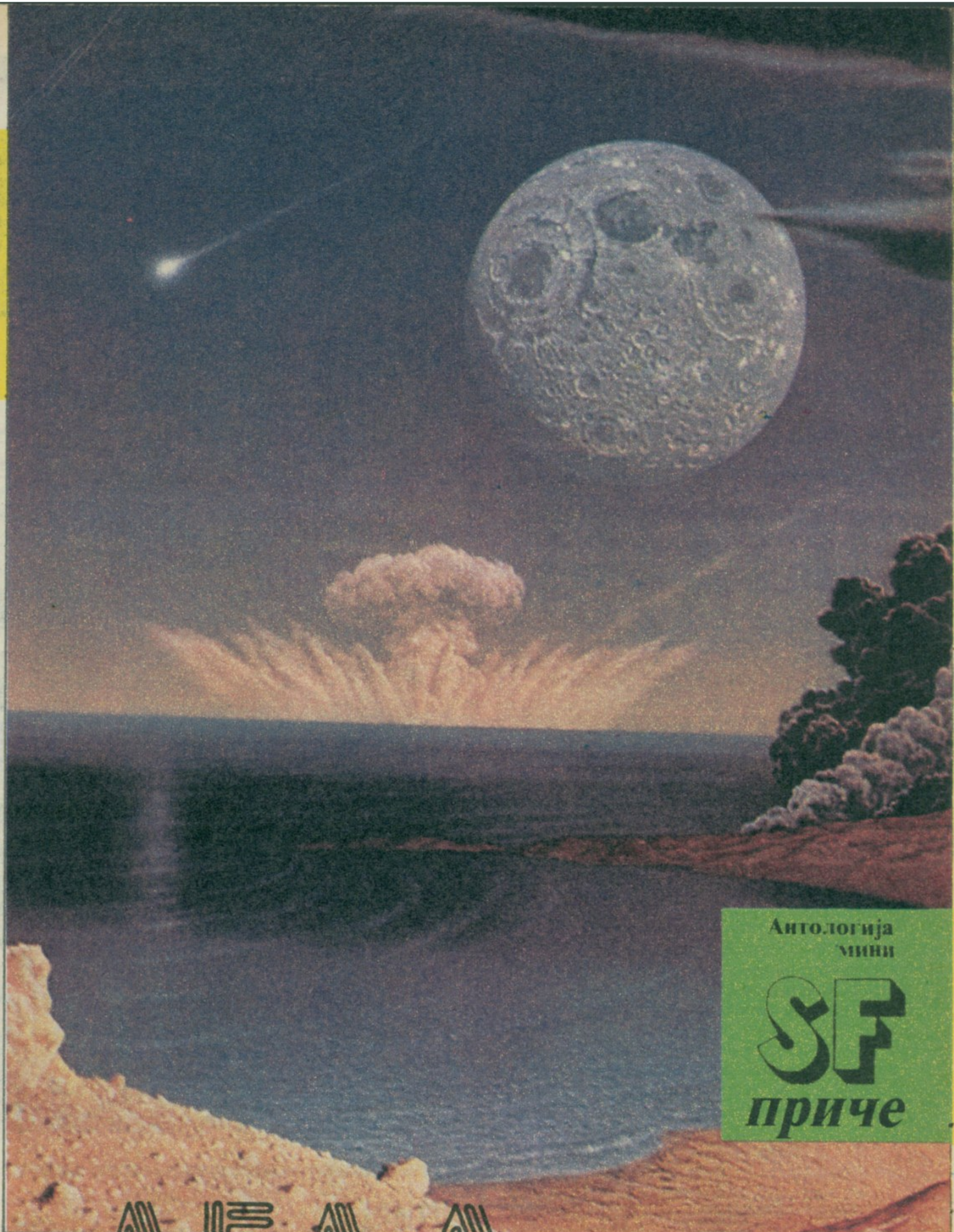
Стао је да се осврће тражећи Кети. Дете се повукло кријући се иза мајчиних панталона.

– А где је Кети?

Мајка се окрену и гурну Кети напред. Кети лагано подиже поглед. Насмејала се када га је угледала, упркос томе што то није желела. Пошто је једном намигнуо и искренуо главу, било јој је јасно да нема чега да се плаши.

– Хо хо хо. И како је Кети?

Знао је чим јој је угледао очи. Нејасно их се сећао од прошле године,



Антологија
мини

SF
приче

ДЕДА
МИРАЗ

ХО ХО ХО

али у међувремену оне су се некако продубиле.

Кети гурну палац у уста, али поглед није скидала са препуне вреће пребачене преко његовог рамена, ве-

роватно се питајући шта је унутра и надајући се да ће нешто лепо добити.

– Кети је маца појела језик?

– Само је стидљива – примети њена мајка.

– Кети не мора да буде стидљива када је са мном. Он подиже поглед према мајци и благо рече: – Јесте ли приметили ишта... необично код детета?

Дететова мајка пребеле и чврсто стисну усне. Али брзо се јави бака: – Не, ништа. Она је сасвим нормална девојчица, управо онаква какве ви волите да видите.

– Да, добро, видећемо.

– Не исплати се никада губити време са рођацима; чекало га је још много домова. Љубазно, али одлучно замолио је Лесерове и Клементове да изиђу из собе у ходник.

Кад је остала сама с њим, Кети се чежњиво загледала у затворена врата. Он брзо развеза завежљај са играчкама и спусти га на под. Кети прикова поглед за надувену врећу.

– Јеси ли била добра девојчица, Кети?

Кети је зурила у њега док јој се доња усна тресла.

– Све је у реду, Кети. Знам да си била добра као свака нормална девојчица, те сам ти донео леп поклон. Можеш ли погодити шта је то?

Визуелизовао је предивну лутку у доњем левом углу торбе. Посматрао је дететове очи. Није погледала према доњем левом углу торбе. Визуелизовао је огроман новчић који се вртео у горњем десном углу торбе. Она није погледала према горњем десном углу торбе. До сада је све у реду, Кети није била у стању да чита његове мисли.

– Не? Е па, ево га.

Он отвори торбу и извади лутку. Лутка је толико подсећала на девојчицу да јој је лако могла бити сестра близнакиња.

– Ооо, са устима и очима које се слажу.

– Да, зар није лепа, Кети? Готово је лепа као ти. Да ли би волела да је држиш?

Кети климну.

– Али прво да видимо шта све она уме. Шта ти мислиш да она може да уради? Имаш ли какву идеју?

Кети одмахну главом.

И даље је све у реду. Кети није могла да види ствари унапред.

Он направи места на столу те постави лутку да стоји на супротном крају лицем окренута према себи. Чим ју је спустио, почела је да хода. Он подиже Кети како би могла да је види. Лутка је ишла ка њима, те застала на рубу стола. Погледала је у девојчицу, испружила руке и рекла: – Узми ме.

Девојчине очи пређоше преко неизмерне површине стола. Лутка изненада затрепта псеудоживотом и крену ка њима, у почетку трзајући се, а затим све спретније. Он додирну једну нитну. Лутка успори. Заносила се као да јој у леђа дува јак ветар, али је наставила да се приближава. Он додирну другу нитну. Лутка још више успори. Смешећи се у агонији, она подиже једну ногу и избаци је напред, те настави да прилази. Он додирну и трећу нитну.

Почео је да се зноји. Никада раније није морао да употреби највиши ниво подешавања. Ако ни сада не успе, то би значило да је дете неизлечиво лудо. На Земљи има места само за здраве. Лутка се зауставила. Борила се да крене даље, задрхтала, а потом се умирила.

Девојчица је зурила у лутку. Она је остала на истом месту, ван њеног дохвата. Појави се једна крупна суза која засија, а онда се скотрља низ образ. Учинило му се да је још нешто исцурело из детињег ока заједно са сузом.

Он испружи руку, дохвати лутку и даде је Кети.

– Твоја је, можеш је заржати заувек, Кети.

Аутоматски љуљушкајући лутку, Кети му се насмеши. Он обриса њене сузе и спусти је да седне. Затим отвори врата. – Сада је све у реду. Можетећићи.

Лесерови и Клементови кротко се вратише у собу.

– Је ли она...?

– Кети је нормална као и све друге девојчице у суседству.

На забринутим лицима поново се појавише они стални изрази блаженства.

– Хвала вам, хвала. Кажите хвала, Кети.

Кети одмахну главом.

– Кети!

– Све је у реду. Задовољићу се и пољупцем.

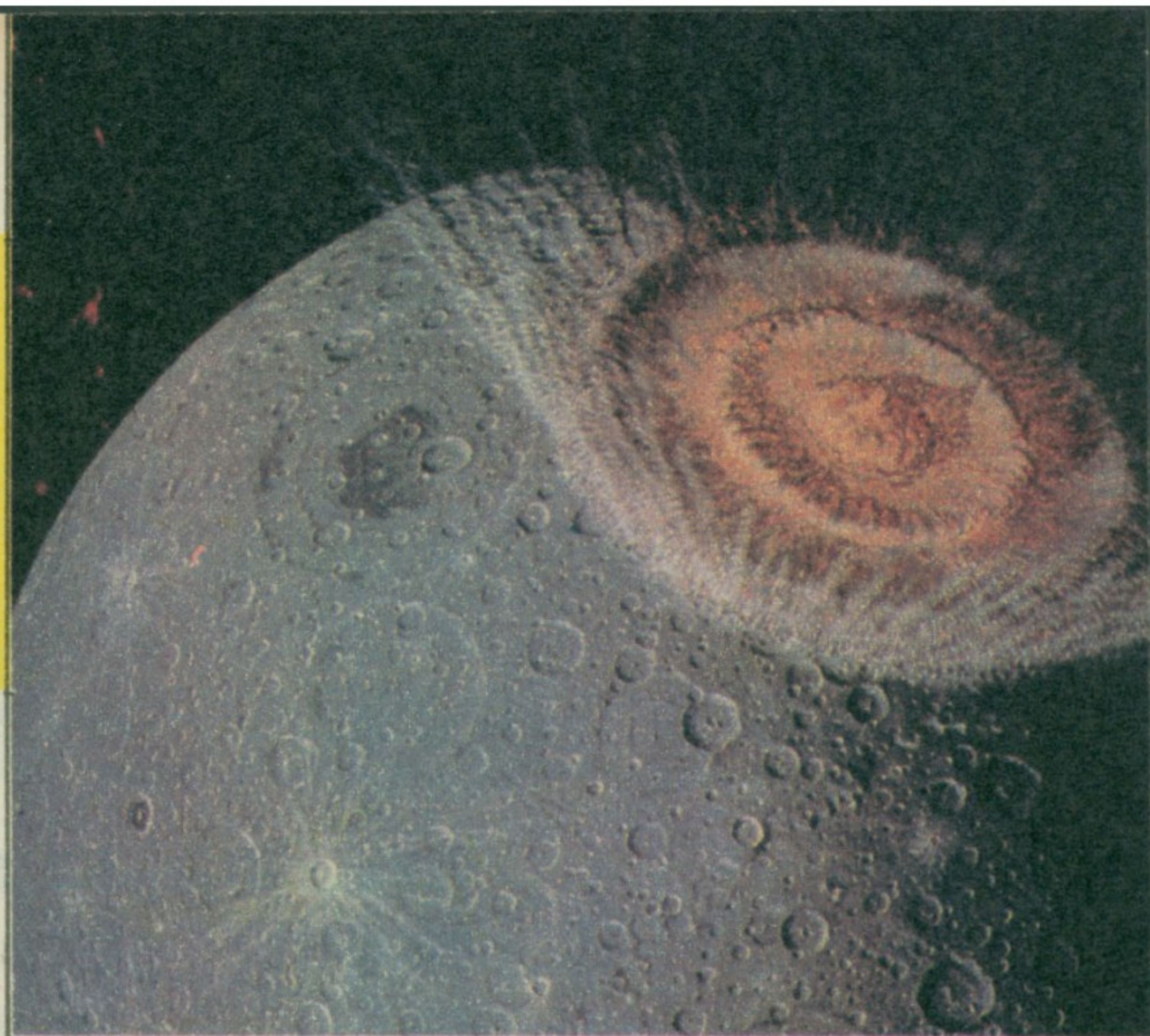
Он се сагну тако да му се лице нашло близу Кетиног. Кети је мало оклевала, а затим цмокну његов ружичасти образ.

– Хвала теби, Кети. – Он пребаци врећу с играчкама преко рамена и исправи се. – Свима вам желим laku ноћ.

Те додирнувши прстом нос и поклонивши се кроз ирис, одскакута. Стан Клемент-Лесерових био је у приземљу, те је ходником избио на малу травнату површину. Звиждуком је позвао своја летећа кола. Са крова су слетела право пред њега.

Док се возио кроз ноћ до наредне станице, у уму му се појавила једна слика. На тренутак је видео, праву, стварну, лутку која плаче. Била је то једна страна сублимираног. На тренутак је упознао страх. Није ли ипак претрпео неуспех са Кети? Није ли она усадила лутку која плаче у његов ум?

Немогуће. То је долазило изнутра. Таква одступања представљала су последицу разочарења. Понекад, као



сада после овог покушаја, дешавали су му се овакви изопачени тренуци, та искуства готово дивље, застрашујуће, слободне визије, али увек је, срећом, нешто у његовом уму то прекидало.

Као на какав знак, који се јавио да би га одвукао из самог себе, огласила се труба његових ваздушних кола – Хо хо хо – када су се приближила стамбеној згради под називом Летња омама. Погледао је наниже према крововима без ошата. Највероватније

ти ошата из легенде о Деда Мразу вуку порекло из фолклорне етимологије. Очи му засијаше, рупице продубише. Срећом, увек је постојало логично објашњење за тајне живота.

Ваздушна кола се спустише на кров. Летње омаме и он упрти своју врећу играчака, те крену кроз здање.

Хо хо хо.

SF

КВИЗ

Ево поново прилике да проверите своје СФ знање:

SF

ЗАНИМЉИВОСТИ

Из САД је недавно стигла тужна вест. У педесетој години преминуо је један од најпознатијих и најуспешнијих СФ антологичара с друге стране Атлантика, Тери Кар. Заслужан у историји жанра понајпре по томе што је открио многе данас водеће СФ писце, Кар је сачинио велики број изузетно добрих научно-фантастичних антологија, од којих је једна објављена и код нас.



У Нишу је крајем априла одржана традиционална годишња СФ конференција југословенских друштава љубитеља научне фантастике. Окупили су се учесници из свих крајева земље (осим Словеније), а организатори су се озбиљно потрудили да сачине ваљан и занимљив програм.

1. Како се зове протагониста знаменитог Велсовог романа *Невидљиви човек*?
2. Ко је аутор циклуса романа о необичној планети Хеликонији?
3. Који је роман Артура Кларка добио далеко највише СФ награда?



У издању београдске „Народне књиге“ коначно се појавио дуго очекивани шестотомни комплет „Хаинских“ романа Урсуле Легвин. Легвинова је данас несумњиво највећи живи СФ аутор, а „Хаински циклус“ представља врхунац њеног стваралаштва. Комплетом су обухваћена следећа дела: *Човек празних шака*, *Лева рука таме*, *Свет се каже шума*, *Роканонов свет*, *Планета изгнанства*, *Град опсена*. Посреди су дела која се неизоставно морају наћи у библиотеци сваког правог поклоника научне фантастике, али при том треба савладати једну озбиљну препреку: цену. Комплет стаје 60.000 динара...



ХУМОР

НА ЕНГЛЕСКИ НАЧИН

АКО СТЕ ЉУБИТЕЉ ТВ КОМЕДИЈА „MADE IN ENGLAND“, ЗА ВАС ПОСТОЈЕ, ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ, АВАНТУРЕ КОЈЕ ЋЕ ВАС ДУГО ДРЖАТИ УЗ ЕКРАН, А СВЕ ИХ ЈЕ ПОТПИСАЛА ФИРМА ДЕЛТА 4.

Име Fergus McNeila данас је врло познато међу рачунарским светом у Великој Британији, а нарочито на пољу забавног софтвера. Његова фирма, ДЕЛТА 4, коју држи Силверсофт, а који је опет под tutorством CRL-а (запетљано, зар не?) има неколико врло познатих наслова у свом каталогу. Почев од авантура QUEST FOR THE HOLY JOYSTICK (Потрага за Светим џојстиком), и RETURN OF THE HOLY JOYSTICK (Повратак Светог џојстика), Делта 4 се полако али сигурно пела ка врху популарности. Затим следе и BORED OF THE RINGS (Изморен од прстенова) који је био један од најпопуларнијих наслова прошле године, ROBIN OF SHERLOCK (Робин од Шерлока), THE BOGGIT, MURDER OFF MIAMI, THE COLOR OF MAGIC. Већ из самих наслова може се наслутити хумор и пародија у играма, нарочито с извесним алузијама на познате авантуре, као што су LORD OF THE RINGS, THE HOBBIT, SHERLOCK (види се да Fergus McNeil обожава Philipa Mitchela), ROBIN OF SHERWOOD и PRICE OF THE MAGIC.

Играјући Фергусове авантуре, пребацујете се у неки сасвим нови, чудан свет необичних ликова, невероватних догађаја, смешних ситуација, док се прича мање или више придржава оригиналне замисли неког другог програмера. Тако, BORED OF THE RINGS прати донекле догађаје у ЛОРД-у, али уз урнебесне ситуације у које играч упада, све док се цела ствар не изгуби негде у Дорморској софтверској кући и у бару пуном Кремлина и Гремлина. Треба рећи да у својим играма Фергус мења имена ликовима које је преузео

из других авантура, па тако чаробњак Гандалф постаје Грандалф, Фордо се у Фергусовој верзији зове Сам Спам, итд. Све то даје посебну драж игри. Ипак, играти и решити игру није толико једноставно јер су све врло сложене (састоје се из три или чак четири дела), места и предмета је изузетно много, док само мали део предмета у игри има неку улогу. Остали су ту да вас разоноде и да вас наведу да истражујете даље. Најпре, трудите се да све предмете проучите командом EXAMINE, јер ћете наћи нешто корисно. А можда, ако ништа паметно не нађете, можете прочитати неку смешну поруку или опис. Осим предмета, обратите пажњу на описе места, јер они некада могу бити пресудни...

Врло је важно правити мапу целе игре. Већ смо напоменули да је места много, а проблеми настају када програмер не унесе у текст све могуће излазе из њих, па неки комплекс соба може остати превиђен, а најгоре је ако се баш ту налази неки од кључних предмета или личности. Исто тако, у тексту се могу наћи неки непостојећи излази или правци који ће вас вратити у исту собу. Зато, за време цртања, будите обазриви! Команде се по правилу уносе са две речи (јер су све авантуре квиловане, односно рађене са програмом за креирање авантура The Quill), али и то је понекад превише. Занимљиво је да се врло често извесни догађаји дешавају сами од себе, односно догодиће се ако на правом месту носите или само баците прави предмет. Тако, у Robin of Sherlock-у када стигнете до бакине куће (највероватније из приче о Црвенкапи, јер се

и она појављује у игри), можете бити упуцани с бакине стране ако не носите белу заставу. Ако на исту локацију уђете са белом заставом, ништа опасно по вас се неће десити. Исто тако, нећете моћи да докажете невиност Златокосе (оне из приче „Три медведа“) ако не пронађете чврст доказ (посуда за храну у којој се налазио експлозив који је медведима оштетио кућу). Тек тада ће медведи увидети да су погрешили у процени Златокосе и оставиће је на миру. Једна од морбиднијих шала у игри такође је повезана са темом о догађајима који се одвијају сами од себе: ако луњате мало по шуми наћи ћете сиромашно село у коме ће вас бедни и гладни сељак срести и жалити се да му је бискуп учинио неправду и да нема новца да прехрани гладну и бедну дечицу и жену. Ви зато, као непоколебљиви борац за правду, скокните на север, опљачкајте бискупа (ROB BISHOP) и вратите се назад. Ако је у вашем власништву златна полуга коју сте одузели бискупу, сељак ће је узети од вас и затим одјурити, не да нахрани жену и децу, већ да купи брз спортски аутомобил, док су жена и деца остали крај вас плачући... Занимљив епилог, зар не?

Током игре, не дозволите да вас збуне предмети који не припадају времену у коме се игра одвија. У Bored of the rings-у, у више наврата бићете принуђени да искористите ватрено оружје, једном лако (неку врсту аутоматске пушке) једном нешто теже (противавионски топ којим ћете „скинути“ утвару прстена, летећу свињу Назгула). Но, исто тако се немојте узбуђивати ако се појави извесна сподо-

ба и узме вам неки од предмета који сте тешком муком стекли. У већини случајева, такав предмет је већ искоришћен и дотичан догађај је убачен само да би се добило на атмосфери хаоса који Фергус углавном жели да дочара.

Ако сте макар мало играли авантуре које су Фергусу служиле као основа, а затим прешли на Фергусове верзије, свакако сте приметили да је графика у многим случајевима идентична. То је нарочито изражено код The Boggit-a, где су осим оригиналних слика придодате још неке. На жалост, није исти случај и са решењима авантура. Аутор овог текста се прилично мучио у Гоблинској пећини у The Boggit-у. Ово место је добро знано свим старијим играчима The Hobbit-a, који су се ту губили у годинама када цела пећина још није била мапирана. Излаз из Гоблинске тамнице је многим познат: Торин мора да отвори прозор, затим да вас подигне на леђа и затим прође кроз прозор. То исто није могуће урадити у The Boggit-у, иако постоји команда RIDE (јаши), али већина ликова у игри не представљају магарце. Ви се зато послужите конопцем. Размислите мало шта бисте урадили ако желите уз помоћ конопца отворити прозор и наредите компјутеру да учини исто...

Добро памтите све поруке које вам се учине да служе да вас наведу да правилно решите неке проблеме у игри. Чак се и HELP команда може показати као врло корисна. Ево једног примера, који је занимљив, мада решење ни у ком случају није сасвим једноставно. У игри Bored of the rings, на једном месту налази се сподоба ко-



ја ће вам рећи да зна фору како можете ући у руднике Мороне. После мало забављања брег-денсом, сподоба изговара једну једину реч: „Биб-бер!“ Некако сад треба повезати вашу дружину, бибер и руднике Мороне. И на крају, штос је више него неочеки- ван: на капијама Мороне баците би- бер. Патуљак који путује са вама ће га удахнути и кинути тако јако да ће капи- ја пући и указаће се отвор у други део игре. Fergus McNeil није објаснио да ли је то његово виђење патуљачког копања тунела и рудника, но, то иона- ко нема везе са овим текстом. У руд- ницима Мороне вас очекује чудовиште Балхог са словима IBM на грудима и видите како ћете га се решити... Резул- тат свега је више него разочаравајући за све присутне... Даље напредовање кроз авантуру иде углавном по систе- му: дајте свакој личности што тражи, па нећете зажалити. Не презајте од убијања и крађе, а имајте у виду да ко-

нопци у свакој Фергусовој игри имају вишеструку улогу. Можда је најтеже од свега погодити шта којој личности треба јер је избор предмета велики и често збуњујући, али ипак размислите о следећем: ако вас нападну групе имица као Culture Club, Frankie Goes To Hollywood, или Prince & the Revolution (о имицу дотичног Принца или Бој Џорџа нећемо говорити јер је, надамо се, свима јасно о чему се ради), у ве- ликој сте опасности. Међутим, као љу- битељи снажних мушкараца и Рокија, та група хулигана ће све дати за један његов постер...

Ако сте завршили неку од Фергусо- вих авантура, можете покушати и са другим типом забаве: покушајте да оп- сујете компјутер. Сачекајте и видите какав вас одговор очекује. Неке од карактеристичних израза у овом тексту нећемо наводити...

Никола Попевић

ЕНИМАТИКА

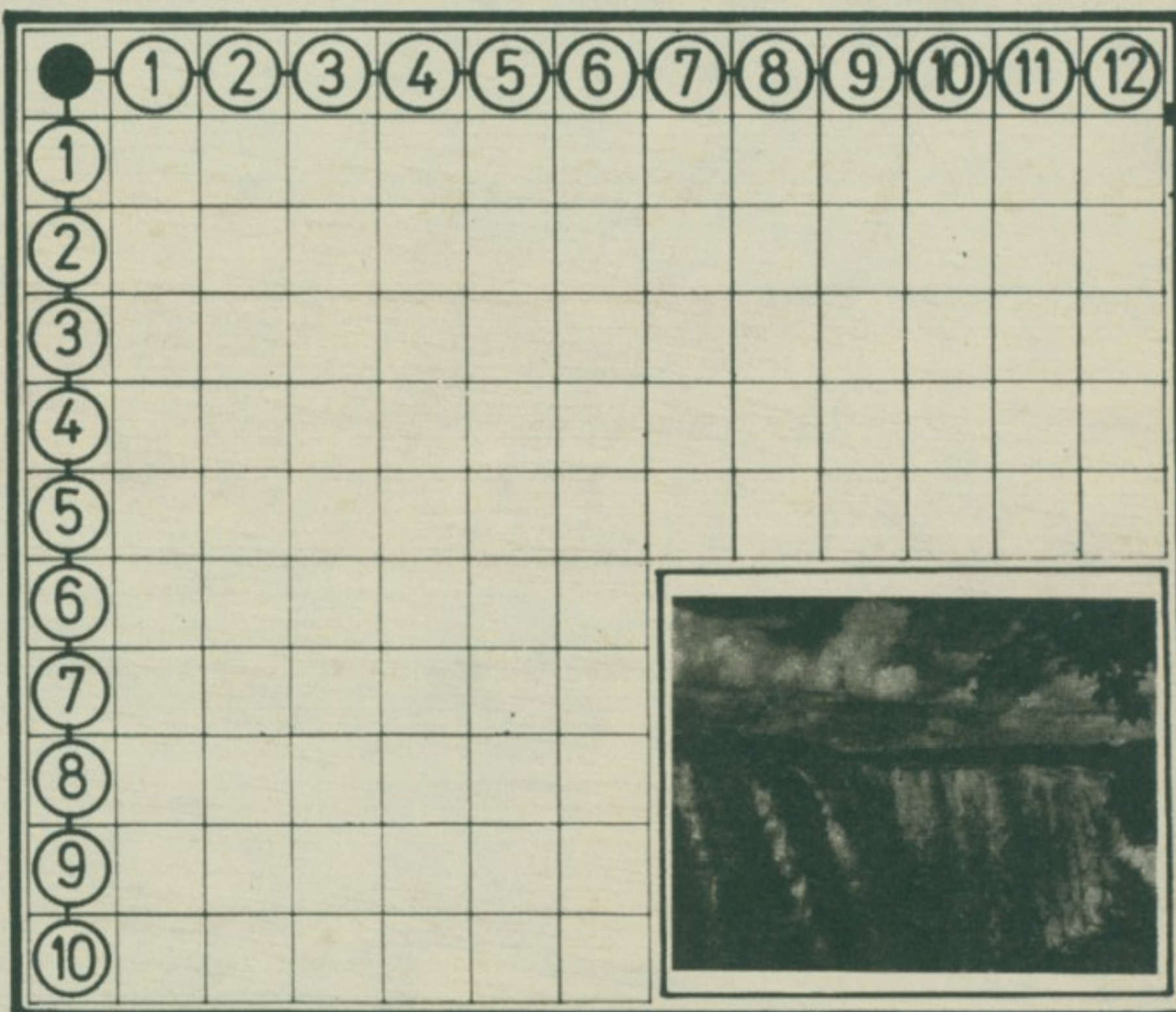
Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Ова укрштеница се решава тако што сами уписујете црна поља. На крају сваког водоравног и усправног низа описа речи наведен је у загради број црних поља која се налазе у том реду.

ВОДОРАВНО: 1. Водопади у јужној Африци код града Ливингстона (на слици) – Иницијали нашег књижевника нобеловца (1), 2. Школованост (0), 3. Веома тежак облик заразног запаљења очију – Такмичење у брзини (1), 4. Амерички филмски комичар, Бастер – Градитељ (1), 5. Руско мушко име – Река на којој се налазе водопади са слике (1), 6. Место код Дрниша (2), 7. Претакање из једног суда у други (0), 8. Морски гребен – Град у Француској, на Сени (1), 9. Назив за намес- ника провинције или освојених области у старој Персији (0), 10. Име смучарке За- вадлав – Символ калцијума (1).

УСПРАВНО: 1. Алкохолно пиће – Груди (1), 2. Бокаст бакрен суд попут врча – Планина у источној Србији (1), 3. Скраћенице – Символ тантала (1), 4. Апарат за мерење броја обртаја мотора (1), 5. Алотропска модификација кисеоника – врста инсекта (1), 6. Совјетски филмски редитељ, Михаил Иљич – Комад тканине којим се нешто крпи (1), 7. Име књижевнице Брлић-Мажуранић (0), 8. Лична за- меница – Везник у кајкавском наречју (1), 9. Град у Француској, на Средоземном мору (0), 10. Део коњске опреме (мн.) (1), 11. Писмена или усмена изјава пред службеном особом (0), 12. Општинска подручја (0).



НАРОДНЕ ЗАГОНЕТКЕ И ПИТАЛИЦЕ (по Вуку)

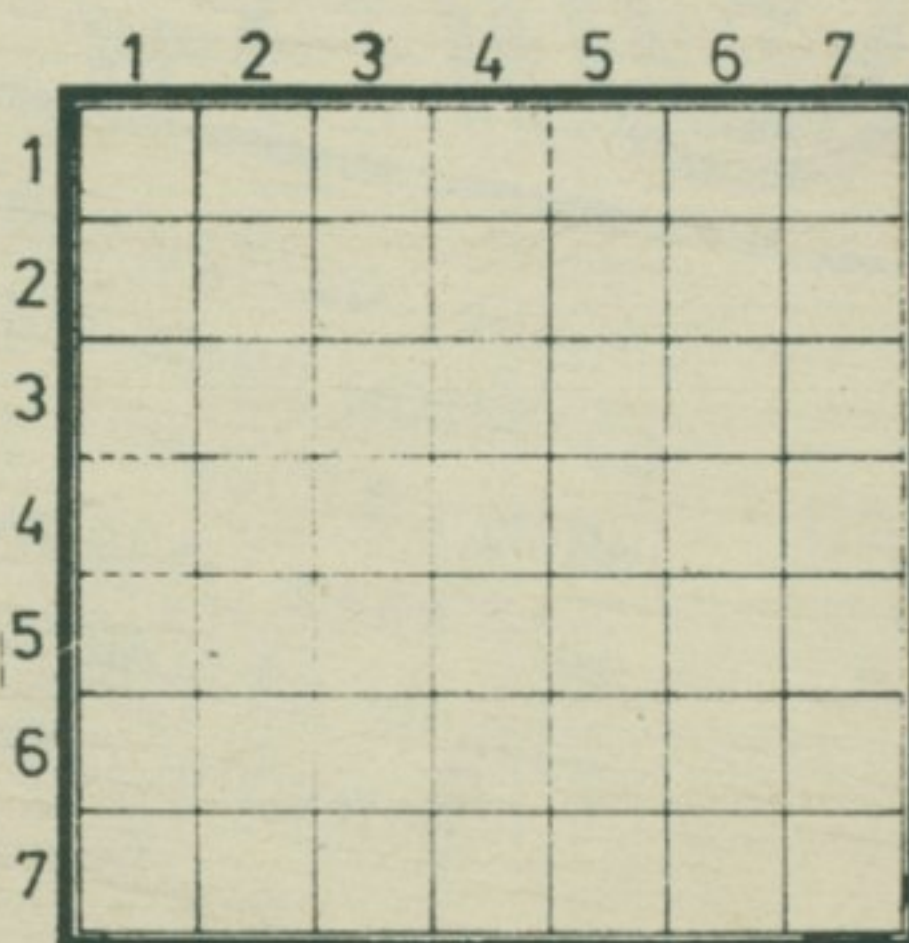
1. У једном бурету вино и ракија, а не мијешају се.
2. Једна грудa воска цијелом се- лу доста.

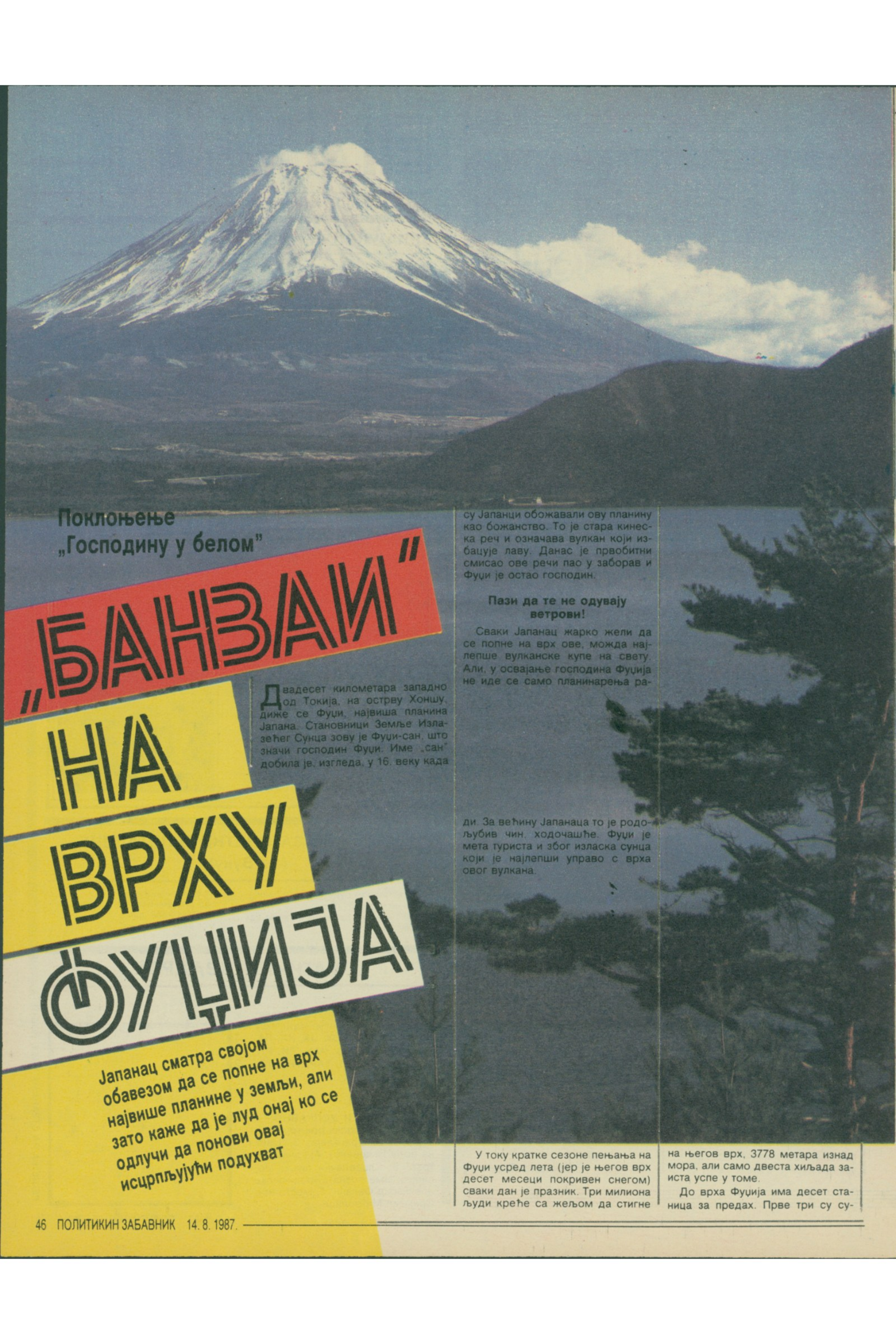
3. Ја сам танан и лијеп, кад путујем имам реп; што год идем даље мог репа све мање.

МАГИЧНИ КВАДРАТ

Од ових слогова треба састави- ти тражене речи и уписати их у лик: **БЕ, Е, И, И, ЈА, ЈА, КА, ЛА, ЛЕБ, ЛЕК, НА, О, РАК, РИ, РИ, РИЋ, СОЛ, СТРИ, ТАР, ТРА, ЂА, ХА.**

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО: 1. Популарна скопска рок-група; 2. Еурипидова трагедија; 3. Цвет на воћу (умањено); 4. Грчко острво; 5. Словеначки писац, Јо- сип; 6. Име познате италијанске новинарке Фалачи; 7. Место код Сремске Митровице.





Поклоњење
„Господину у белом”

„БАНЗАИ”

НА

ВРХУ

ФУЦИЈА

Јапанац сматра својом
обавезом да се попне на врх
највише планине у земљи, али
зато каже да је луд онај ко се
одлучи да понови овај
исцрпљујући подухват

Двадесет километара западно
од Токија, на острву Хоншу,
диже се Фуџи, највиша планина
Јапана. Становници Земље Изла-
зећег Сунца зову је Фуџи-сан, што
значи господин Фуџи. Име „сан”
добила је, изгледа, у 16. веку када

су Јапанци обожавали ову планину
као божанство. То је стара кинес-
ка реч и означава вулкан који из-
бацује лаву. Данас је првобитни
смисао ове речи пао у заборав и
Фуџи је остао господин.

Пази да те не одувају
ветрови!

Сваки Јапанац жарко жели да
се попне на врх ове, можда нај-
лепше вулканске купе на свету.
Али, у освајање господина Фуџија
не иде се само планинарења ра-

ди. За већину Јапанаца то је родо-
љубив чин, ходочашће. Фуџи је
мета туриста и због изласка сунца
који је најлепши управо с врха
овог вулкана.

У току кратке сезоне пењања на
Фуџи усред лета (јер је његов врх
десет месеци покривен снегом)
сваки дан је празник. Три милиона
људи креће са жељом да стигне

на његов врх, 3778 метара изнад
мора, али само двеста хиљада за-
иста успе у томе.

До врха Фуџија има десет ста-
ница за предах. Прве три су су-



Последњих година млади су размислили пењање на Фуџи и спуштање бициклом, где је то могуће, наравно. Тако се постаје главни у школи



Неки чак трче до врха



Обавезни „конгозуе“, планинарски штап, на који се утискује жиг на свакој станици за предах

вишне јер пењање дотле не представља никакав напор. Четврте станице уопште нема јер су Јапанци веома сујеверни и не воле ништа да обележавају са ши – што на њиховом језику значи и број 4 и смрт. Обично сви први пут застану тек на петој станици. Зове се Гогоме. Налази се на висини од 2300 метара и до ње може да се стигне аутомобилом или аутобусом. Ту је велико паркиралиште, неколико ресторана и самопослуга.

Гогоме је прича за себе. Љубитељи природе силно се разочарају кад стигну на то место. На све стране трешти музика, играју се видео-игре, продају мајице с ликом Супермена, заставице, значке и конгозуе – планинарски штап са два звонцета на врху који свако

обавезно купи. То препоручује и водич, пре свега зато што може добро да послужи као помоћ при пењању уз сам врх.

На 2500 метара надморске висине налази се **кобан** – полицијска станица из које дежурни полицајци посматрају две колоне планинара. Једни се пењу, други силазе. Ови што се спуштају бодре оне који се пењу уз поклич „Ганбате“! што отприлике значи „Само напред“! Међутим, многи су већ посустали и остаће да преноће у једном од двадесетак планинарских хотела распоређених целим путем. Они и нису кренули с намером да стигну до циља. Важно је учествовати и осетити макар део лих те атмосфере.

Од 3000 метара надаље пут се наставља све стрмијом и нимало привлачном сивосмеђом пустињом. Они упорни пробијају се кроз густе облаке и све теже дишу разређен висински ваздух. Планинарски штап конгозуе сада је свима добродошао. Стаза је као козја, на неким деловима толико уска да се човек једва провлачи између стена. И поред ланца за који могу да се придржавају, људи посрћу. Поред пута су знаци упозорења: „Чувај се одрона камена!“, „Пази да те не одувају ветрови!“, „Чувај се лавине!“

Спавање у футонима на татамију

До самог врха обично се стиже увече. На рубу кратера подигнут је хотел. Нема опасности од изненадне ерупције вулкана јер се ту налазе најсавршенији апарати за бележење потреса на основу којих може да се предвиди могућност избијања лаве. Али, о томе нико не размишља јер је последња ерупција била 1707. године.

Хотел је уређен на јапански начин: спава се у **футонима** (налик врећама за спавање јер температура ни лети не прелази 10 °C) и не на кревету већ на **татамију** (поду прекривеном асуром). Ваздух је толико разређен да се планинари често буде у току ноћи да би неколико пута дубоко удахнули. Већ у четири ујутро особље хотела буди госте, односи постељину, поставља ниске столове и у истој просторији сервира доручак. Испред хотела трговци већ продају сувенире и пиће. Сва та роба стигла је на леђима носача.

После доручка сви напуштају хотел и у немој тишини окрећу се према истоку. Почине да се помаља ужарена кугла. Пред тим величанственим приказом сви дижу руке увис и три пута кликну „**Банзаи**“! То је јапански ратни поклич, као наше „Урааа“! Неки ће пред сунцем које се помаља клекнути и молити се. Молиће се сунцу. За нас Европљане необично, за Јапанце сасвим нормално. Зато их и зову деца сунца.

А онда, кад заврше и поклоњење богињи Конохани (Принцези Цветајућег Дрвета) у храму који су ту подигли припадници шинтоистичке религије, поћи ће својим кућама уз обавезно „Сајонара“! (до виђења) „господину у белом“, иако стара јапанска изрека каже: „Мудар човек попеће се на Фуџи једанпут, будала двапут“.

С. И.

Два случајна открића

БАКСУЗАН НОБЕЛОВАЦ

Кад су једном новинари упитали славног енглеског микробиолога Александра Флеминга (1881–1955) како је открио пеницилин, он је уздахнуо и почео:

– Па, није ми баш ишло у животу. У детињству сам често био болестан и маштао сам о томе да postanем лекар. Међутим, за то моји родитељи, сиромашни фармери, нису имали новца. А онда су потпуно пропали и сви смо се преселили у Лондон.

– Ту вам се сан остварио, уписали сте се на универзитет?

– Да, али примили су ме на медицину искључиво зато што сам био добар пливач. Међутим, због сталних такмичења нисам имао времена за учење и највише чему сам могао да се надам била је скромна служба у неком провинцијском градићу.

– Али, ваљ таленат је ипак примећен?

– На неки начин – јесте. Професор Вајт ме позвао у своју лабораторију јер му је био потребан – јак асистент! Није га привукао мој таленат већ мој раст.

– И ви сте ту у његовој лабораторији дошли до фантастичног открића?

– Да, али при том ми је помогла једна у низу мојих несрећа. Док сам изводио експеримент, дунуо је јак ветар, прозори су се с треском отвори-



ли а промаја је унела у моје епрувете споре гљивице плесни. Не знајући шта бих, у ствари из чистог очајања, одлучио сам да пажљиво осмотрим незване госте и тако открио пеницилин.

– Најзад вам је кренуло...

– Да, али моје колеге су у почетку назвале пеницилин „сумњивом лекаријом“, а мене алхемичарем. Тек за време другог светског рата у пуној мери дошла су до изражаја изванредна лековита својства пеницилина.

– И заслужена слава је коначно стигла.

– Да, али када? Открио сам пеницилин умају 1929. године и кад је рат завршен сви су већ били заборавили ко је то учио. Једва су ме нашли да ми предају Нобелову награду.

Ни гутљај!

Прича о антабусу, популарном леку за одвикавање од алкохола, заиста је необична. Антабус делује тако што прекида процес оксидације алкохола у организму. Пацијенти који узимају овај лек, наравно под контролом лекара, имају непријатно осећање да ако узму најмању количину алкохола, код њих се ствара нека врста „имунитета“ на њега. Откривен је више него случајно.

Почетком 50-их година група данских научника започела је да проучава деловање антабуса против глиста пантљичара које живе као паразити у желуцу и другим органима животиња и човека и изазивају обољење цестодозу. Експерименти на заморцима завршени су с успехом и истраживачи су, по лекарској традицији, испробали нови препарат и на себи. Није било никаквог непожељног ефекта и цела екипа је пожурила да свој успех прослави у оближњој пивари. И ту је, одмах после првих гутљаја, дошло до правог открића!

В. М.

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а и в. д. главног и одговорног уредника „Политикиног забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић, Зора Меденица.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 300 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 3.318 динара, полугодишња 6.636 динара, годишња 13.272 динара

ПРЕТПЛАТА

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 6.636 динара, полугодишња 13.272 динара, годишња 26.544 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:

САД	\$ 38.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 70.-
ШВЕДСКА	Шкр. 244.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 233.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 58.-

Уплате из иностранства слати на деовитни рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-267300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“

Насловна страна:

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM) штампана ствар, штампање; по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа и листова.



Они су били – први

Молим те да ми нешто више објасниш о Адаму и Еви.

Исидора М.
Чачак

Према Библији, Адам је био први човек (термин је у вези с именом „адама“ – земља). Мит о стварању првог човека од земље



врло је распрострањен међу народима древног Истока. У европско предање дошао је из I књиге Мојсије: „И створи Јахве, Бог, човека, прах из земље, и удахну му у ноздрве дах живота...“ Према старозаветном миту, Ева је жена првог човека Адама створена од његовог ребра. Значење њеног имена је спорно. У I књизи Мојсијевој властита се именица Ева (хебрејски – Хава) тумачи као „мајка свих живих“, али она може да буде и хебреизирани облик имена хетитске богиње Хебе.

Један морски доживљај

Са супругом и кћерком сам почетком септембра 1986. године летовао у Водицама крај Шибеника. Пошто сам велики љубитељ природе, готово сваког дана сам изнајмљивао сандолину, углавном када бисмо једногодишњу кћерку успавали на плажи, и прелазио на острво Првић, преко пута нашег хотела. Носио сам гумена пера-

ја, маску за роњење и нож за подводни риболов. Није добро ићи сам на овакве излете, али...

Ту су били одлични терени за паластуру, врсту шкољки класе *Pelecypoda* или *Lamellibranchia*. Паластура живи укопана једним делом у пешчано дно, а други део је слободан и камуфлиран у морској трави. Тог лета већ сам их био извадио десетак, дужине од 15 до 35 центиметара, на дубинама од 2 до 5 метара.

Претпоследњег дана опет сам изнајмио сандолину и „паркирао“ је на обали острва. Тог дана сам већ извадио две шкољке када сам на морском дну угледао један веома леп примерак. Био сам већ прилично уморан, али сам ипак решио да покушам да извадим и ову. Заронио сам, нисам дошао ни до половине, а већ сам морао да изроним јер је дубина била већа од 5 метара. У рукама сам држао већ две паластуре које су ми отежавале роњење али нисам хтео да их однесем до сандолине зато што сам се плашио да више нећу наћи место где је паластура била укопана. Други пут сам заронио и једва стигао до дна, али шкољку нисам могао да ишчупам из песка. Био сам упоран. Заронио сам трећи, четврти, пети пут... На-



правио сам дужи одмор пре него што сам заронио и шести пут. Мислио сам да ћу изгубити свест од напора и болова, у ушима ми је тутња-

ло, али осетио сам да сам коначно извадио паластуру из песка. Последњим атомом снаге одгурнуо сам се с дна, чинило ми се да су ми потребни векови да изроним, најзад – ваздух! Тек кад сам изашао на обалу приметио сам да су ми руке и ноге искрвављене али – успео сам. Паластура је била дуга 52 центиметра!

Жарић М. Војислав,
С. Марковића 49/II,
11000 Београд

Јужно море – Тихи океан – Пацифик

Зашто се Тихи океан зове још и Пацифик и откуд тај назив? Одакле потичу имена Мирјана и Јованка?

Мирјана Нинковић,
Лаћарак

Сматра се да је *Oceanus orientalis* био први назив за Тихи океан, вероватно још из Птоломејевог времена (2. век). У 16. веку овај највећи од сва три светска океана међу поморцима је био познат као Јужно море (*El mar del Sur*). После



Магеланове мирне пловидбе (1520–21) од истока ка западу добио је име Тихи океан (*El mar pacífico*). Средином 18. века користе се само два назива: Јужно море и Тихи океан. Комисија Лондонског географског друштва прихватила је 1845. сва три назива. Данас се највише употребљава назив Тихи океан или Пацифик.

Мирјана је сложеница од речи мир и ана. Ана је данас најраспрострањеније име у свету. Долази од хебрејског *hanna* што значи „милост“ или „љупкост“. Јованка је женски облик имена Јован. А Јован је од библијског *Johanna* – „бог је био милостив“.

Опет – стари бројеви

Холеш Жељка, Осјечка 44а, 54431 Чепин, код Осијека, моли нас да јој пошаљемо старе бројеве Забавника и то 1620, 1643 и 1648. Пошто ми редакцијске примерке корићимо, као што смо већ писали, молимо наше читаоце да јој помогну, ако могу.

Ако имате вишак „Барбику“

Веома волим да читам књиге. Пошто имам много књига, волела бих да их разменим. За две моје најдраге књиге „У Месечевој утроби“ и „Копаоник“ волела бих да ми неко уступи лутку „Барби“, ако има вишак. Мама и тата неће да ми је купе. Имам и млађу сестру која такође воли да се игра „Барбика-ма“.

Јелена Живанчевић,
М. Тита 132/2,
37220 Брус

Сто хиљада и – ко зна колико још

Колико врста мрави постоји на свету?

Његослава,
Добој

Колико врста пчела постоји на свету?

Бојан,
Добој

Ред Нутептерата, у који се убрајају осе, пчеле, мрави и други опнокрилци, трећи је ред по величини, поред тога сигурно и најразноврснији. Његови чланови могу се наћи свуда у свету. Поларни бумбари живе у најсевернијим деловима Гренланда, мрави миле по жарким неплодним пустињама, док осе и пчеле врве по тропским прашумама.

Процењује се да је број врста Нутептерата око стотину хиљада, али нема сумње да је овај број знатно већи. За сада је познат само врло мали број паразитских форми из тропских крајева, тако да ће се ту сигурно открити још много врста.

Кокос због кокоса

Желела бих да знам где се налази Кокосово острво (ако уопште постоји). Ја сам нашла да се оно налази на 5 степени и 32 минута северне географске ширине и 87 степени и 4 минута дужине. Покушала сам да га нађем, али нисам успела. Ваљда ћеш ми бар ти помоћи!

Невена,
Ваљево

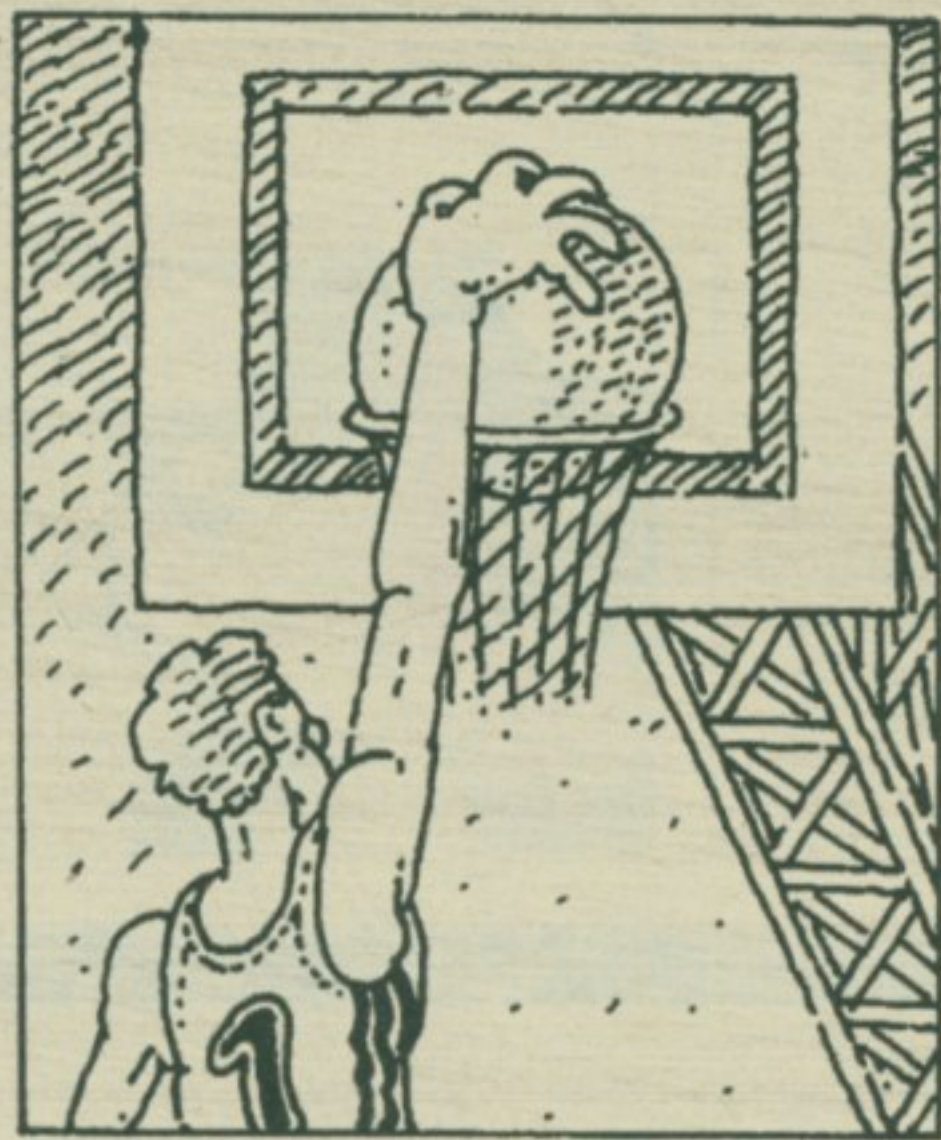


Кокосова или Килинг острва су група од 27 коралних острваца у Индијском океану, око 930 километара југозападно од острва Јаве. Њихова површина је 14 квадратних километара (сад ти је јасно зашто их ниси нашла на карти, много су ситна), на њима живи око 660 становника, претежно Малајаца. Главни производ су, да ли то уопште треба и наглашавати, кокосови ораси. Иначе, Кокосова острва представљају главну кабловску станицу између Аустралије и јужне Африке. Откривена су 1609. године. Била су британска колонија од 1857. године. Под управом Аустралије су од 1955.

Клуб добре исхране

Већ дуго сам навијач КК „Цибоне“ из Загреба и занима ме шта значи реч „цибона“ и кад је први пут употребљена.

Елвира Солагић,
Титоград



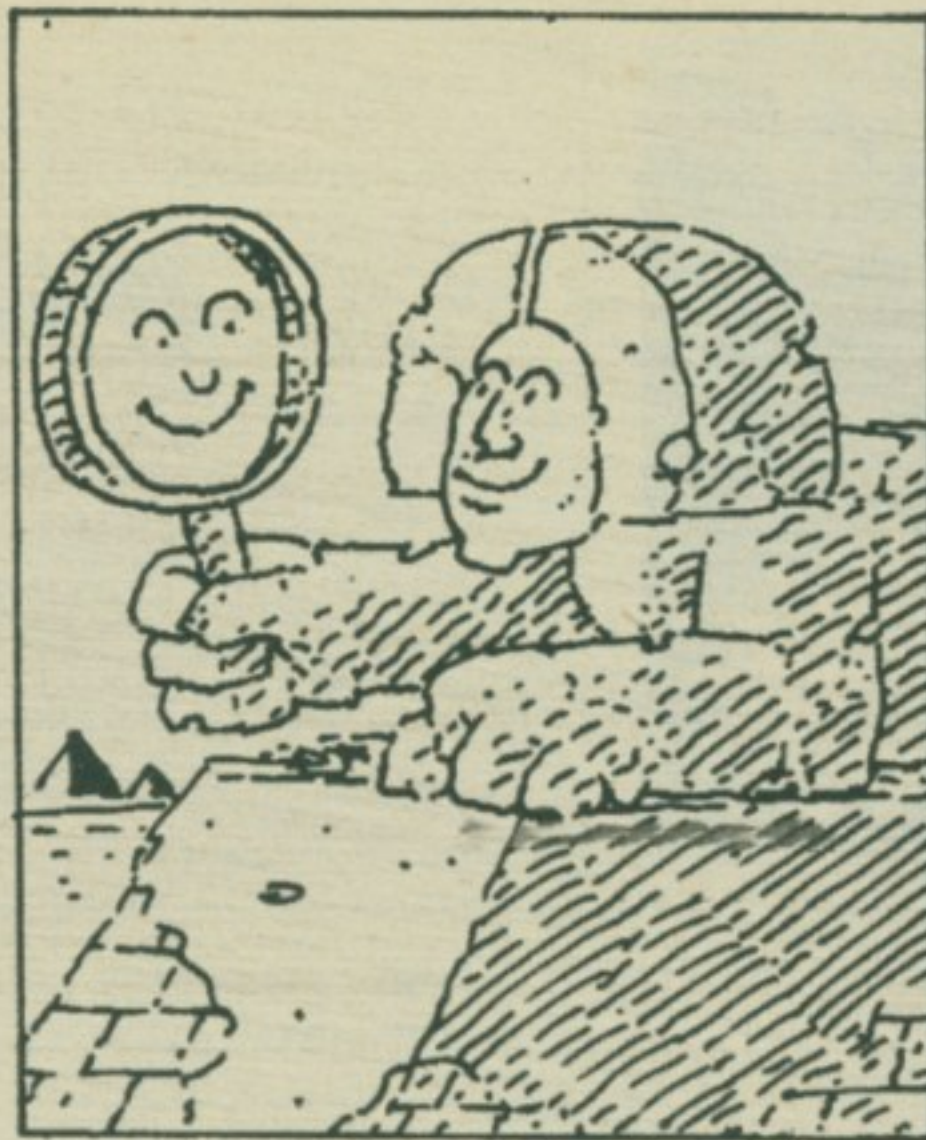
Цибона је настала од две латинске речи: *cibus bonus* што би у преводу значило – добра исхрана. Кошаркашки клуб из Загреба је до 1976. играо под именом „Локомотива“, а тада су име променили у „Цибона“ јер су се променили спонзори овог клуба. Овај познати кошаркашки тим „заступају“ произвођачи хране и пића, „Јосип Краш“, „Бадел“, „Воће“ и „Франк“.

Огледалце, огледалце...

Желела бих да знам када су људи први пут измислили огледало, тј. ко га је измислио и ко се први њиме користио?

Тамара Стојановић,
Крагујевац

Огледало се као тоалетни прибор јавља већ у старом веку код Египћана (најстарији примерци потичу три хиљаде година пре наше ере). Античка огледала била су најчешће у облику округле металне, конвексне или конкавне углачане плоче од бронзе, бакра, сребра или злата, с дршком од дрвета, кости, слоноваче. Наличја плоча обично су украшена митолошким сценама. У Римском Царству, осим металних огледала грчког и етруског типа, јављају се и стаклена огледала с оловним, калајним, ређе златним листићем



испод стаклене плоче. Римски примерци потичу углавном из 2. и 3. века. У средњем веку мала цевна огледала чест су део женске ношње у Европи. Иначе, метална огледала, направљена понекад и од челика, у употреби су све до ренесансе. Данас се користе углавном само у посебним случајевима, на пример за одређене медицинске и физичке апарате. Стаклена огледала с амалгамом живе и калаја добијају широку примену тек од 16. века, иако се у историјским изворима спомињу већ у 13. веку.

Порука човечанству

Читалац из Скопља послао нам је песму Стварност и илузија и једну поруку човечанству: Човек је бујна биљка са гранама упртим к небу, с корењем које му, ипак, остаје у земљи. Није открио право име и презиме, потписао се као Георг. И цртеж је његов.



У овом броју Забавнику су писали и:

Гордана Вељковић, Сретена Младеновића 25, 11090 Београд; Крунослав Фуцкор, Томе Винковића 14, 43000 Бјеловар; Велибор Трајиловић, Чешљева Бара, 12253 Средњево; Данијела Шкобаљ, 17. новембра 120, Урошевац; С. Г. 92434 Ново Село Струмичко; Зоран Анђелковић, Бориса Крајгера 1/23, 16000 Лесковац; Моника Дамјановска, Качани, Македонија; Јелена, Пролетерска 9, Храсница – Сарајево; Љубиша Терзић, Љубљанска 4/ц, 61290 Гросупље.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Жељко Нишавић, Живка Жижића 28, 84000 Бијело Поље – има 16 година, воли музику и скијање, сакупља салвете и играчке.

Самра Капетановић, Анте Бабића 5/2, 71000 Сарајево – има 15 година, воли музику и спорт.

Мирјана Божовић, Маршала Тита Б-2, 72250 Витез – има 11 година, сакупља значке, салвете и беџеве, навија за „Партизан“.

Гордана Кузмановска, Булевар Јане Сандански 78 блок I, улаз II-5, 91000 Скопље – има 12 година, сакупља марке, салвете и писма; воли скијање, пливање, гимнастику, мачевање и бициклизам.

Мика Банов, Хајдук Вељкова 3, 23326 Остојићево – има 11 година, сакупља салвете, постере и папирне лутке, бави се рукометом.

Мина Марјановић, Љубе Стојановића 3, 11000 Београд – има 10 година, воли рок и поп музику, сакупља салвете, навија за Црвену звезду.

Борислав Вранчић, Николе Тесле 26, 56249 Травник – има 13 година, жели да се дописује са вршњацима из целе земље.

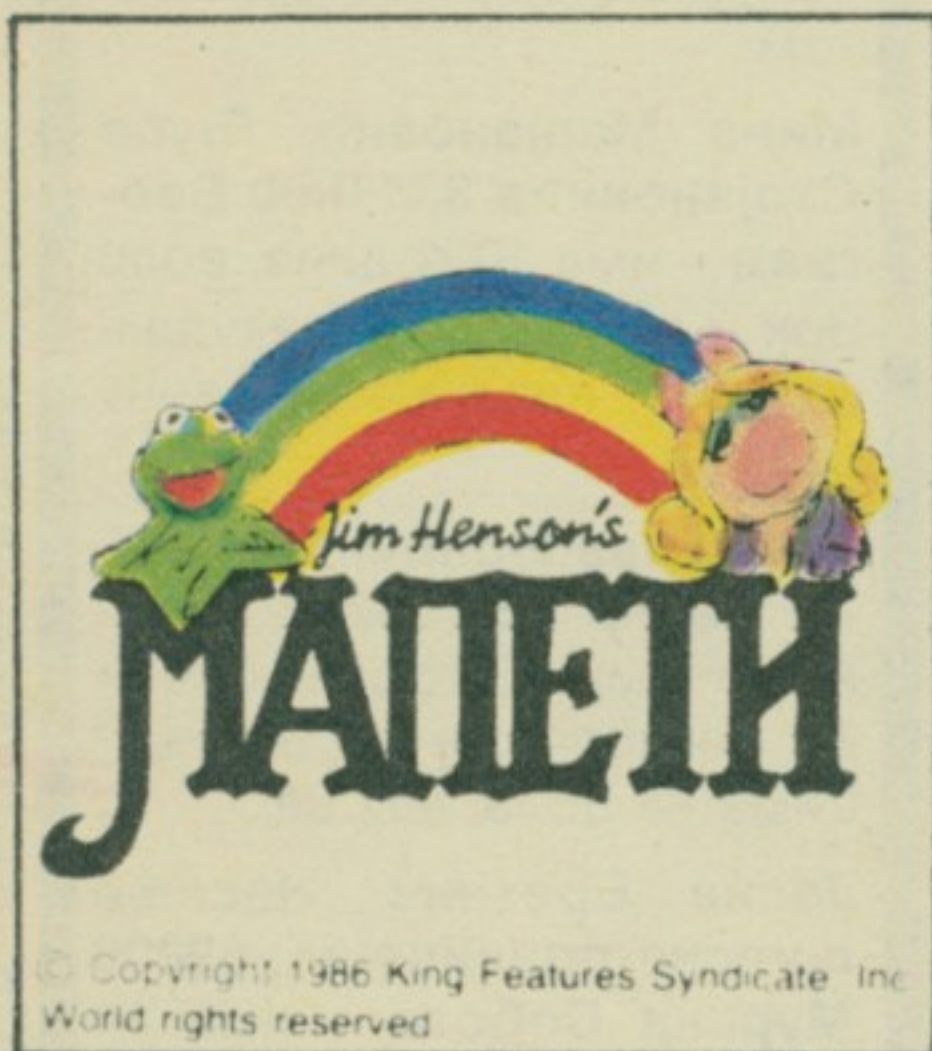
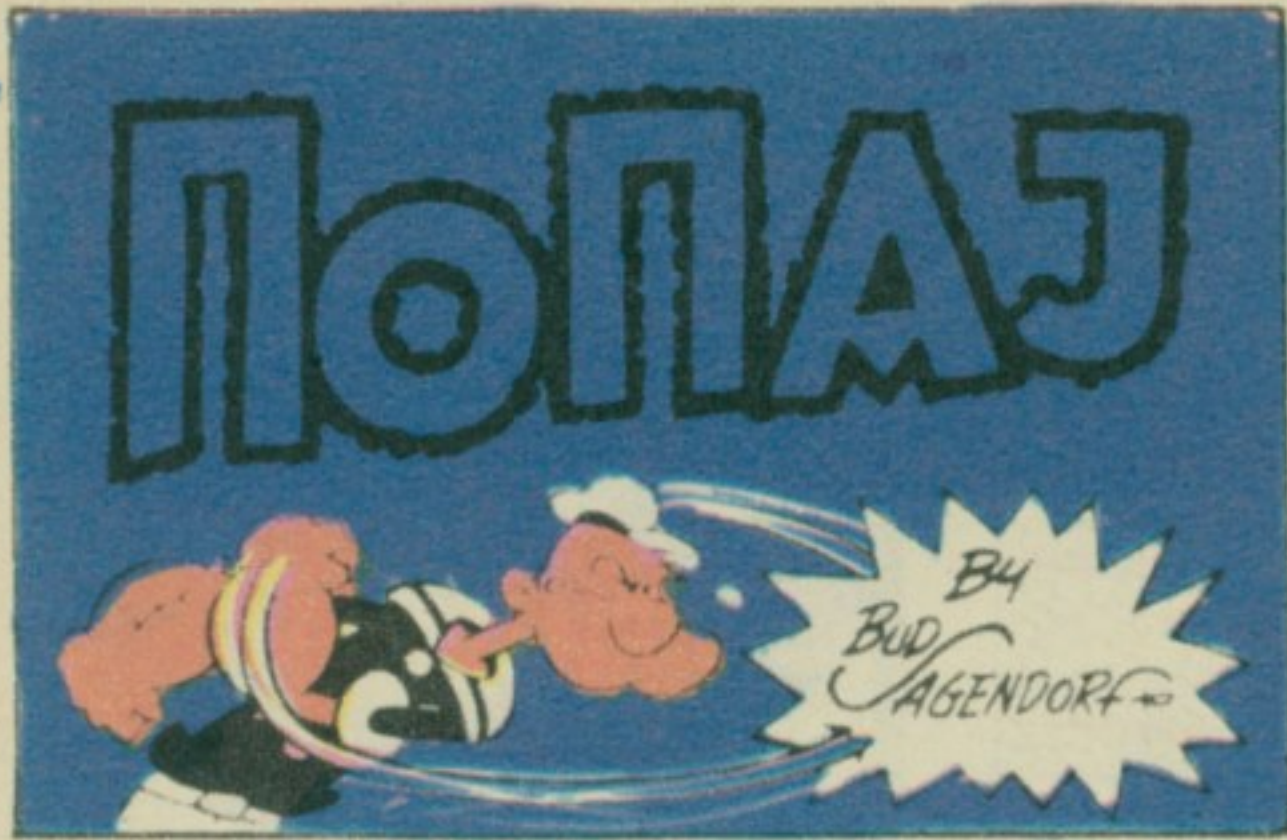
Јасна Брезник, Насеље људске правце 35, 69000 Мурска Собота – има 14 година, бави се спортом, сакупља сличице „Животињско царство“.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

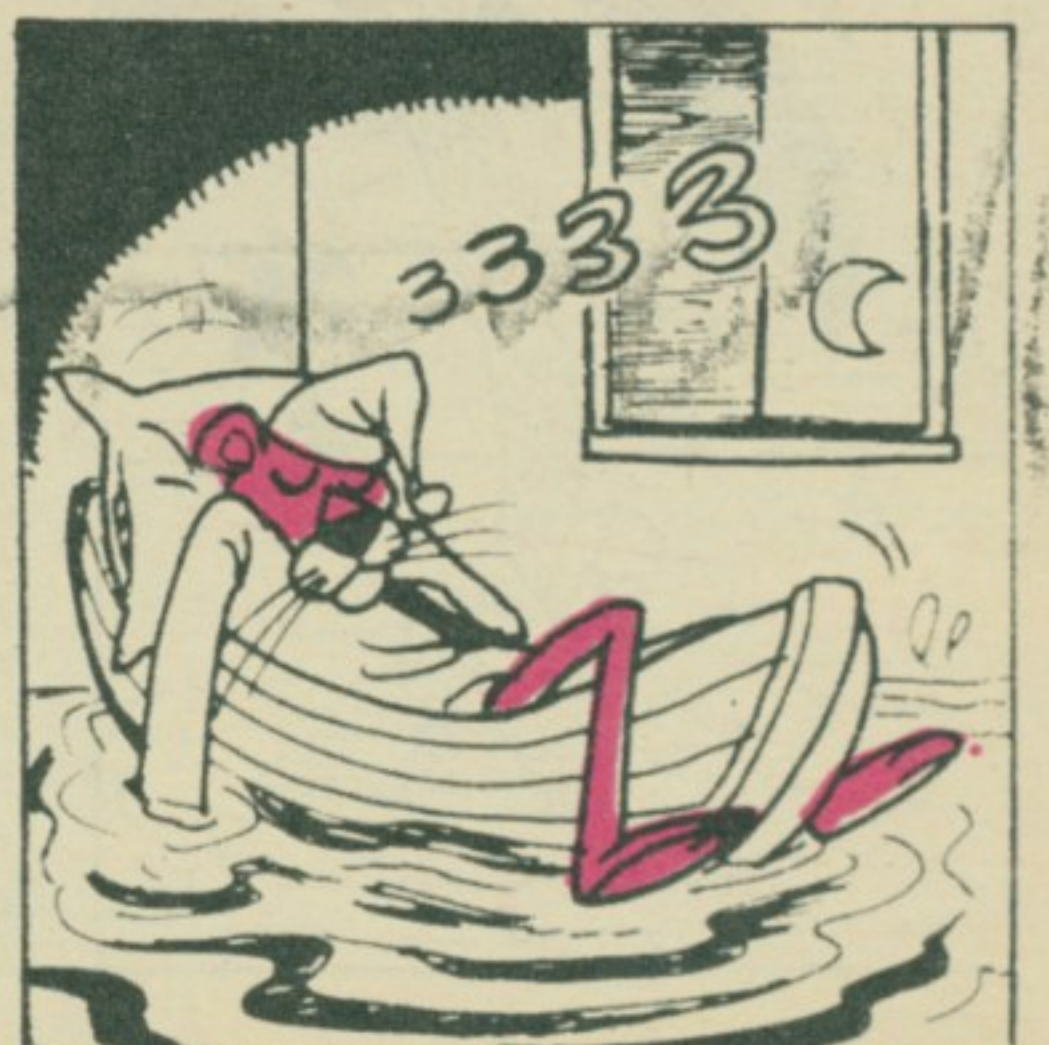
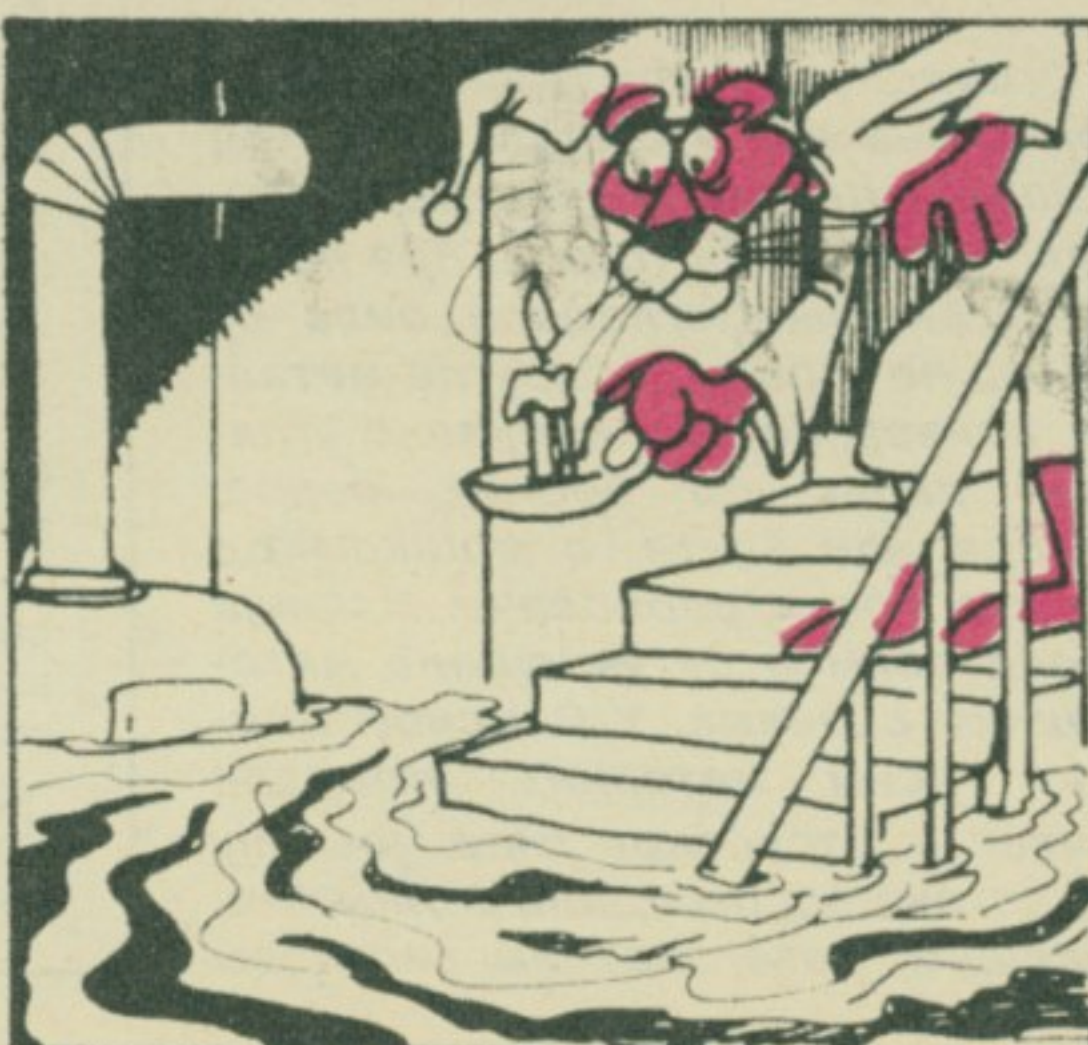
Бела укрштеница: викторија, ја, образованост, трахома, трка, китон, неимар, аким, замбези, цера, преток, рт, авр, сатрап, ања, ца.

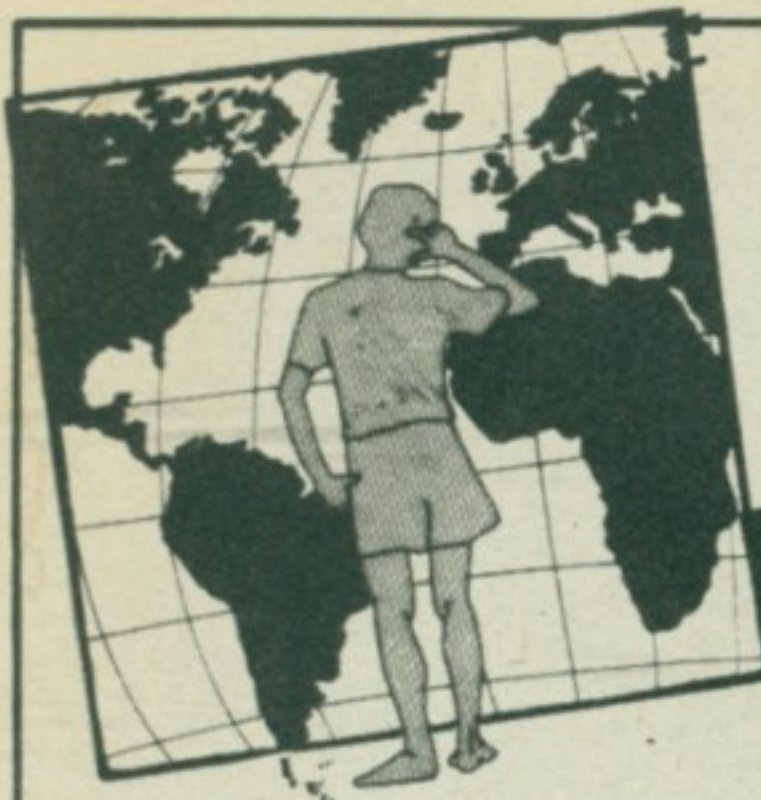
Загонетке: 1. јаје, 2. сунце, 3. игла.

Магични квадрат: леб и сол, електра, бехарић, икарија, стритар, оријана, лаћарак.



ПАНТЕР ПАНТА





ПРОЧИТАЈ
ПРОСКИТАЈ

ПОТЕРА ЗА ЗЛАТОМ

У Италији се сваке године одржава такмичење трагача за златом, а све је почело тако што је у рекама покрајине Лигурије нађена знатна количина златног песка. На тај дан у планине северозападне Италије стиже много света, свако се нада да ће се баш њему осмехнути срећа. Време трајања вађења, инструменти и поступак испирања – све је строго утврђено. Ту је и гомила судија који контролишу да неко не прекрши правила италијанског „Клондајка“. Најбогатијом се сматра река Орба, тачније њен горњи ток: овде је један срећник за дан испрао 600–700 грама златног песка.



ТОПЛОТА ИЗ ХЛАДНОГ БАЛТИКА

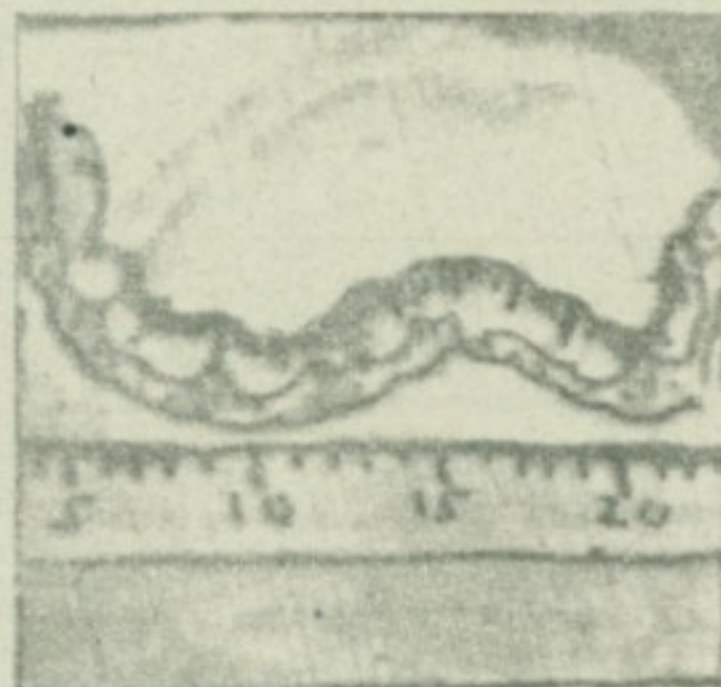
Недавно је у Стокхолму, главном граду Шведске, пуштен у рад нов систем грејања. У станове је стигла топлота из Балтичког мора! Да, баш из Балтика, „рукавца“ Северног леденог мора!

Енергија се извлачи из воде доста ниске температуре – само 2° Целзијуса и почиње да тече цевима где загрева гас фреон чија је почетна температура –3°. Гас који је загрејала вода потом се излаже притиску и његова температура расте до 85°C. При том две трећине неопходне енергије гас добија од балтичке воде а једну од електричне струје. У градску мрежу стиже кроз измењивач топлоте обезбеђујући врућом водом сто хиљада станова у граду.

ПИЈАВИЦА ОД ПОЛА МЕТРА

На самом крају прошлог века у штампи се појавила вест да је у мочварама Француске Гијане откривена циновска пијавица. Догађају није придата нарочита пажња, па је пијавица-цин ускоро заборављена.

Али, почетком седамдесетих година амерички научници започели су се-



рију важних неуробиолошких испитивања на обичним, такозваним медицинским пијавицама. Ове животиње, наиме, сматрају се идеалним за експерименте. И, тада се неко сетио гигантских пијавица. Посебна експедиција отпутовала је у Јужну Америку где су њени чланови имали среће да доста брзо нађу заборављене макс пијавице.

Огромна (дугачка је и до 46 центиметара), циновска пијавица се одлично размножава у заробљеништву, па је тако постала незамењива животиња у лабораторијским истраживањима која се баве проучавањем нервног система код животиња.

ЦРНА БЕРЗА У ИНКУБАТОРУ

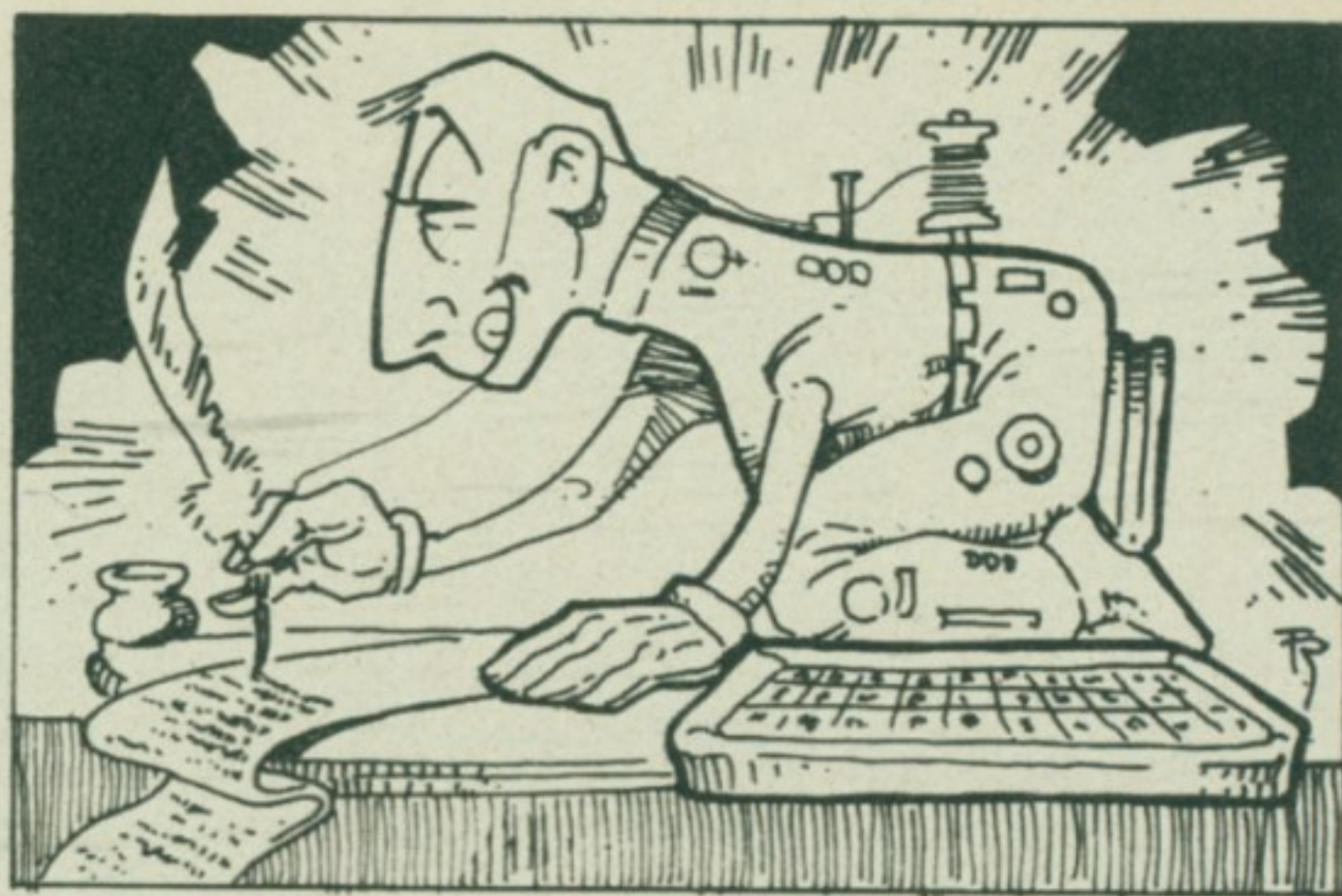
Илегална трговина птицама, посебно соколовима, доноси огромну зараду. Ретких птица је све мање, поштравају се мере њихове заштите, па ипак шверцере то не зауставља јер је „роба“ све скупља.

Лов са соколом познат је од памтивека. Дресура ових птица била је позната много пре наше ере у Индији, Кини, Јапану, земљама Мале Азије. У Енглеској је лов са соколом достигао врхунац у 9. веку, а и данас на Земљи

ГОВОРИ ВАМ ШИВАЋА МАШИНА

Амерички инжењери конструисали су шиваћу машину на којој се може програмирати 500 различитих операција. Она с лакоћом везе иницијале, имена или читаве реченице, шије свим могућим бодовима и комбинује их по жељи власника.

Шведска машина „Хаскварна“ користи за своје програме шивења информације на нарочитим касетама: предвиђено је више од 100 врста бодова. Ова машина је у стању да навезе реченицу од педесет два слова и броја.



Али, веровано је најзанимљивије упознати јапанску шиваћу машину. Она вам гласно саопштава ако има неке сметње, ако програм није правилан, ако је бод испреки-

дан – за то је у њу уграђен посебан диск са речима. Осим тога она „памти“ све операције при шивењу одређеног предмета тако да га други пут може шити без „подсећања“.

ГРАД ПРЕЗИМЕЊАКА

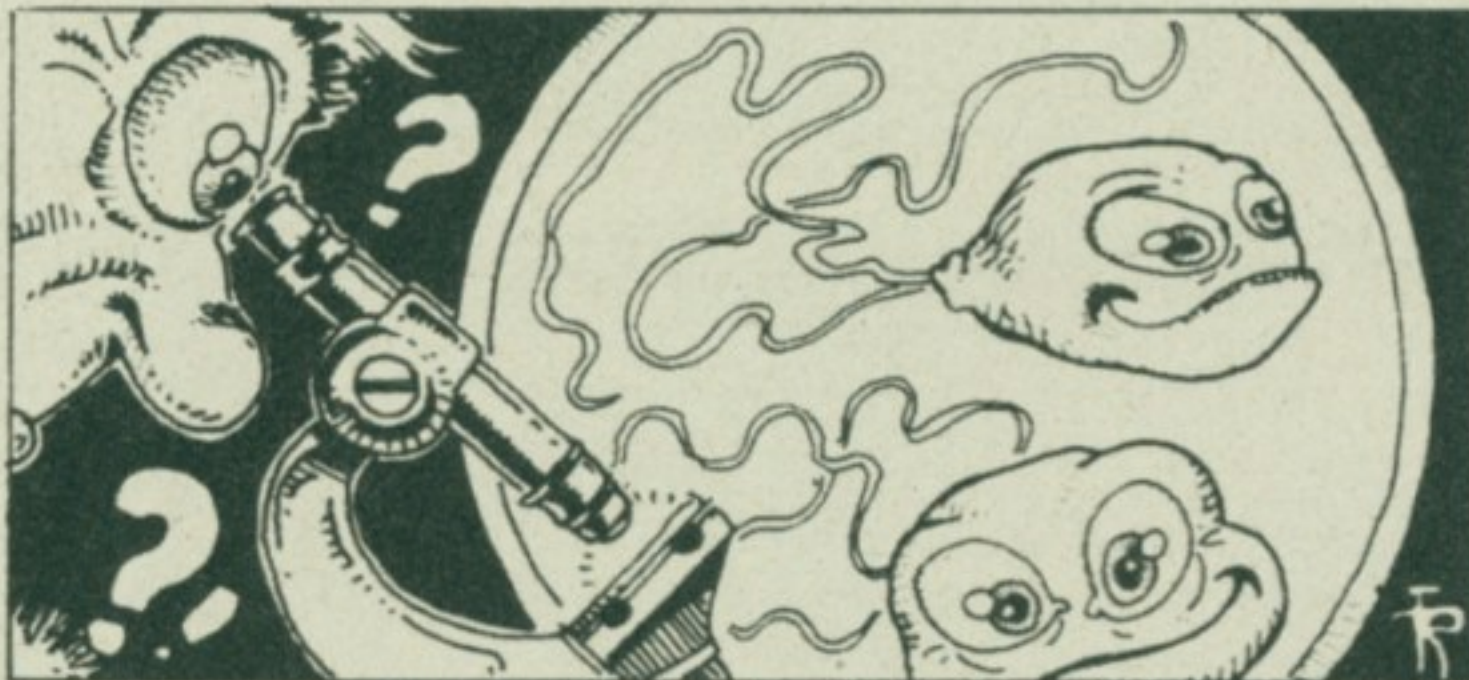
Аустријски град Лустенау, близу Боденског језера, издаје сваке 2–3 године приручник у коме су пописани сви становници места, мали и велики. Унутра је не само име, презиме и адреса већ и го-

дина рођења, брачно стање, место где ради, број деце, њихова имена редом. Зашто?

У Лустенауу, где живи око 18.000 становника, више од хиљаду њих презива се исто – Хамерл. При том се више од сто женских особа одазива на име Ана Хамерл и једини начин да се разликују јесте

да се каже да се ради о конкретној Ани, рођеној Бош, да има 28 година, да је учитељица итд.

Уз то, добра трећина житеља Лустенауа има само десета презимена. Староседеоци се хвале да су потомци оне осморице људи који су први населили ово место, пре равно 1800 година!



ЖИВОТИЊА ИЛИ БИЉКА?

Управо тако: научници нису начисто је ли ово јединствено једноћелијско биће величине 15 хиљадитих делова милиметра, а откривено у једном ан-

тарктичком језеру – животиња или биљка. Најчудније је то што живи без кисеоника, у граничном појасу од 20 центиметара између два потпуно различита слоја воде. Горњи садржи у себи кисеоник и мало соли, док у нижем

нема кисеоника, али је зато примећен висок проценат амонијака и сумпор-водоника. Друга зачуђујућа особина загонетног организма састоји се у томе што он у својој природној средини није покривен опном бактерија са којима, очигледно, живи у симбиози. Бактерије му праве заштитни омотач, а он њима служи као превозно средство које се креће помоћу два бичаста кончића.

Ипак, научници су више склонили да ово чудно биће сврстају у животиње јер се креће, једе друге организме и, изгледа, нема фотосинтезу.



постоје крајеви где се ова врста забаве сматра веома отменом. По мишљењу стручњака од свих птица грабљивица, соко је најпогоднији за лов: пикира на дивљач брзином од 280 километара на сат!

Наравно, тајна трговина овим птицама није баш једноставан посао, па шверцери стално налазе нове начине – тако у последње време не пребацују соколове преко границе већ њихова јаја и то у нарочитим инкубаторима.

Недавно је у САД задржан на граници шверцер који је покушао да из северне Европе пребаци 40 соколових јаја.

Главно тржиште за соколове су, као и пре 1000 година, Велика Британија и Арапски Емирати.

